

SEE 2075 (2019)

अनिवार्य नेपाली

नयाँ पाठ्यक्रम

दिइएका निर्देशनका आधारमा आफ्नै शैलीमा सिर्जनात्मक उत्तर दिनुहोस् ।

समय: २ घण्टा १५ मिनेट

पूर्णाङ्क - ७५

सबै प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् ।

Answer all the questions.

समूह 'क' (Group 'A')

१. समूह 'क' मा दिइएका शब्दका अर्थ समूह 'ख' बाट पहिचान गरी जोडा मिलाउनुहोस् । २

समूह 'क'

प्रयत्न

लाञ्छना

वर्को

ब्यारेक

समूह 'ख'

दोष

मजेत्रो

प्रयास

कारागार

भुइँतला

छाउनी

२. कोष्ठकबाट मिल्ने शब्द छानी खाली ठाउँमा भर्नुहोस् । २

(क) 'आदी' को विपरीतार्थी शब्द हो । (अन्त्य, सुरु, प्रारम्भ)

(ख) 'आँट' को पर्यायवाची शब्द होइन । (साहस, डर, हिम्मत)

(ग) अनेकार्थी शब्द हो । (ढोका, ताल्चा, साँचो)

(घ) श्रुतिसमभिन्नार्थी शब्द हुन् । (कोश-कोस, जोस-होस, गाँस-वास)

३. अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् : २

छमछमी, जलबिन्दु

४. (क) तलका शब्द समूहबाट शुद्ध शब्द छानेर लेख्नुहोस् । १

(अ) i) समावेश ii) शमावेश iii) षमावेश iv) समावेश

(आ) i) पंचतत्त्व ii) पमचतत्त्व iii) पन्चतत्त्व iv) पञ्चतत्त्व

(ख) तलका वाक्यलाई शुद्ध पारी लेख्नुहोस् । २

उनले नजिकै गएर कोटहेदै सोधिन्, यो के भयो, कसरि यस्तो भयो हरे, अब के हुन्छ ?

५. रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याउनुहोस् । ३

हरे ! हामी नेपाली जनता किन प्राकृतिक विपत्तिबाट भनभन सताइन्छौ हँ ?

६. (क) तलका उपसर्ग र प्रत्यय लगाई एक एक ओटा शब्द बनाउनुहोस् । २
उपसर्ग : दुर् अ
प्रत्यय : यौली, एली
- (ख) तलका शब्दहरूको समास वा विग्रह गर्नुहोस् । १
दोभान, लोकमा प्रिय
७. कोष्ठकमा दिइएका धातु र सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भर्नुहोस् । २
(क) कल्पना पुरस्कृत । (हु : पूर्ण भूत)
(ख) बाउसेहरू घर । (फर्क : अपूर्ण भविष्यत्)
(ग) उनीहरू परीक्षामा सफल । (हु : इच्छार्थक)
(घ) यस वर्ष सबै विद्यार्थीहरू उत्तीर्ण । (गर् : सम्भावनार्थ)
८. कोष्ठकमा दिइएका निर्देशानुसार वाक्य परिवर्तन गर्नुहोस् । ४
(क) म त आज निकै थाकेँ । (भाववाच्य)
(ख) रीताले गीत गाई । (प्रेरणार्थक)
(ग) उनीहरू यहाँ आउँछन् । (अकरण)
(घ) वृक्षरोपण गरिएन त्यसैले पहिरो गयो । (सरल वाक्य)
९. अभ्यस्त भूतकालको फरक फरक क्रियापदको प्रयोग गरी तीन वाक्यमा तपाईंले विगतमा गर्ने गरेका कामको वर्णन गर्नुहोस् । ३
१०. दिइएको गद्यांश राम्ररी पढी सोधिएका प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् । ५
विश्वव्यापीकरणमा नाफाको पछाडि दौडिने, सहरी जीवनमा व्यस्त, मेसिन र सूचना प्रविधिमा रमाउने भएपछि मानवीय सम्बन्धहरू कमजोर हुन्छन् । भौतिक वस्तुप्रतिको बढ्दो मोहसँगै अनि सुविधाभोगी सामानहरूको बढ्दो उत्पादनसँगै मानिस खाने पिउने, मोजमस्ती गर्ने अर्थात् भोगवादी बन्ने हुन्छ । नैतिक मूल्यमा ह्रास आउँछ । बेरोजगारी बढेपछि चोरी, डकैती, हत्या, हिंसा र अराजकता बढ्छ । यस्तो अवस्थामा हातहतियार हुनेहरू, बलियाहरूको बोलवाला हुन्छ । स्थानीयकरणमा भने आफ्नो क्षमताअनुसार जोसुकैले सानोठुलो काम पाउने अवस्था हुन्छ । सामुदायिक विकास हुन्छ । आत्मनिर्भरता बढ्छ । राष्ट्रिय स्वाभिमान, राष्ट्रिय गौरव र पुर्खाहरूको गौरवको संरक्षणमा सहयोग पुग्छ । परम्परागत मूल्य, मान्यता, स्थानीय सम्पदा, जैविक विविधता आदिको संरक्षण हुन्छ । गाउँगाउँसम्म टोलटोलसम्म चेतना पुग्छ ।
- प्रश्नहरू :**
(क) विश्वव्यापीकरणका मुख्य विशेषता के के हुन् ?
(ख) किन विश्वव्यापीकरणलाई भन्दा स्थानीयकरणलाई राम्रो मानिन्छ ?
(ग) 'स्थानीयकरणमा' शब्दमा कुन कारक र कुन विभक्ति प्रयोग भएको छ ?

(घ) अनुच्छेदमा प्रयोग भएको “बेरोजगारी बढेपछि चोरी, डकैती, हत्या, हिंसा, अराजकता बढ्छ ।” भन्ने वाक्यलाई मिश्र वाक्यमा परिवर्तन गर्नुहोस् ।

(ङ) नाफाको विपरितार्थ शब्द लेखी त्यस शब्दलाई वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् ।

११. तलको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् ।

५

भाइटीकामा दिदीबहिनीले दाजुभाइलाई टीका लगाइदिने र आशीर्वाद दिने जुन परम्परा छ त्यो पनि पूर्णतः लोक विश्वासमा आधारित देखिन्छ । त्यो आशीर्वाद मूलतः शत्रु विनाससँग सम्बन्धित छ । तिहारमा दिदीबहिनीले दाजुभाइलाई टीका लगाइदिएर आशीर्वाद दिएपछि दाजुभाइका सम्पूर्ण शत्रुहरूको विनाश हुने कुरामा विश्वास गरिन्छ । टीका लगाइसकेपछि दिदीबहिनीले ज्येष्ठता क्रमअनुसार हरेक भाइका नाममा उनका शत्रु विनाश होऊन् भन्ने अभिप्रायले घरको ढोकाको सँधारमा ओखर फुटाएर मेरा फलाना दाजुभाइका शत्रु बैरी घज्याम घुजुम भन्ने गर्छन् । ठिक त्यसै बेला त्यस दाजु वा भाइले ओखरको घाँजीबाट बनाएको परिकार खाने गर्छन् । त्यसो गरेमा शत्रुहरूको विनाश हुने कुरामा विश्वास गरिन्छ । तिहारलाई दाजुभाइ र दिदीबहिनी बिचको पवित्र मैत्रीका रूपमा मनाइन्छ । दिदीबहिनीको टीका र आशीर्वादले भाइटीकाको गौरव बढाउँछ । भाइटीका नेपालका अधिकांशलाई मन पर्ने र पारिवारिक मिलन गराई आत्मीय सम्बन्ध विकास गर्ने पर्व पनि हो ।

प्रश्नहरू:

- (क) भाइटीका केमा आधारित चाड हो ?
- (ख) दाजुभाइका शत्रु कसरी विनाश हुन्छन् ?
- (ग) ओखरलाई दिदीबहिनी र दाजुभाइले के के गर्छन् ?
- (घ) केले भाइटीकाको गौरव बढाउँछ ?
- (ङ) भाइटीकाले कसरी पारिवारिक मिलन गराउँछ ?

१२. तलको गद्यांशबाट चार ओटा टिपी सारांश लेख्नुहोस् ।

२+३=५

थाङ्का नेपालीहरूको राम्रो व्यवसाय हो । धेरै मानिस थाङ्का व्यवसायमा आश्रित छन् । आजभोलि विभिन्न जातिका मानिसहरू पनि यसमा संलग्न हुन थालेका छन् । थाङ्का व्यवसायमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूसमेत सहभागी हुन थालेका छन् । हजारौं मानिसले यसलाई मुख्य पेसा बनाएका छन् । बसेनि अरबौं रुपियाँका थाङ्का विदेशमा विक्री हुन्छन् । संसारमा थाङ्काका साथसाथै बुद्ध सम्बन्धी मूर्तिहरूको पनि उत्तिकै माग छ । कतिपय बौद्धमार्गीहरू थाङ्काका साथसाथै बुद्धका मूर्तिहरू पनि लैजान्छन् । नेपालमा बुद्ध सम्बन्धी मूर्तिको उत्पादन पनि हुने गरेको छ । बुद्ध र भृकुटीको जन्मथलो, कतिपय बुद्ध गुरुहरूको कर्म र ज्ञानको थलोका रूपमा रहेको नेपाल संसार भरकै बौद्धमार्गीहरूको प्रमुख गन्तव्य पनि हो । यसर्थ थाङ्का र मूर्तिलाई सँगसँगै प्रवर्धन गर्न सके नेपाल बुद्ध सम्बन्धी सामग्री उत्पादन र विक्री गर्ने संसारकै प्रमुख राष्ट्र बन्न सक्छ । हामीले हाम्रा थाङ्कालाई प्रवर्धन गरेर संसारभरको मागलाई पूरा गर्न सकेमा हाम्रा लागि यो वरदान साबित हुने छ ।

क्रमशः

१३. तलका कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् :

४

क) दिइएका बुँदाहरूको आधारमा छोटो जीवनी तयार पारी शीर्षक पनि दिनुहोस् ।

नाम : पारिजात

वास्तविक नाम : विष्णुकुमारी वाइवा

जन्ममिति : वि.सं. १९९४

जन्मस्थान : दार्जिलिङ

पिता : के.एन. वाइवा

माता : अमृता मोक्तान

प्रमुख कृति : शिरीषका फूल, बैँसको मान्छे, महत्ताहीन आदि उपन्यास, सडक र प्रतिभा, आदिम देश आदि कथा सङ्ग्रह, आकाङ्क्षा, बैँसालु वर्तमान आदि कविता सङ्ग्रह र अन्य थुप्रै ग्रन्थहरूको सिर्जना

सम्मान/पुरस्कार : मदन पुरस्कार, गडकी वसुन्धरा पुरस्कार, सर्वश्रेष्ठ पाण्डुलिपि पुरस्कार, नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठानद्वारा विद्वत्वृत्ति आदि

प्रमुख साहित्यिक विशेषता : विसङ्गतिवाद, अस्तित्ववाद, शून्यवाद, प्रगतिवाद जस्ता आधुनिक वादहरूको प्रभावबाट साहित्य रचना गर्ने शीर्षस्थ नारी प्रतिभा
- साहित्यले समाज सुधार गर्न सक्नुपर्छ भन्ने भाव व्यक्त गर्ने लेखिका
- शारीरिक रूपमा अशक्त भएर पनि मानसिक प्रतिभाले सम्पन्न सङ्घर्षशील नारी प्रतिभा

मृत्यु : वि.सं. २०५० वैसाख ५ गते, काठमाडौँ ।

(ख) विदेशमा गई धन कमाउन लालायित साथीलाई स्वदेशमै बसी श्रम र सिप खर्चिएर स्वदेशको उन्नतिमा लाग्न सल्लाह दिँदै एउटा चिठी लेख्नुहोस् ।

१४. कुनै एक उद्धरणको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्नुहोस् ।

४

(क) आफ्नो जीवनकालमा दुनियाँको हित हुने काम गर्नसक्नु जीवनको सार्थकता हो ।

(ख) वस्तुतः बडप्पनको मनस्थितिमा आज उनको जम्मै दुर्दान्त तन, बर्बरता, क्रोधी स्वभाव साराका सारा मानौँ लोप हुन गएका थिए ।

१५. तलका कुनै दुई प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

२x४=८

(क) तलका कविताको अंश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

आइन् वर्षा हररर चढी वायुपङ्खी विमान

पाङ्ग्रा घर्षी शिखर गरजी थर्कियो आसमान

भिल्के भिल्का, अचल मुख भो त्रासले नील गाढा

चूली नाघिन् प्रकृति कलिलिन्, देखिँदै दूर टाढा

प्रश्नहरू :

- (अ) वर्षा कसरी आउँछिन् ?
 (आ) वर्षा ऋतुका विशेषता के के हुन् ?

ख) तलका जीवनीको अंश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

नेपालमा बसेर केही गर्न सकिँदैन भन्ने सङ्कीर्ण सोचाइ बोकेर विदेश पलायन हुनेहरूका निमित्त रुइत आदर्श दृष्टान्त बनेका छन् । सादा जीवन र उच्च व्यवहारमा विश्वास राख्ने रुइत निःस्वार्थ रूपले मानव सेवामा समर्पित छन् । धैर्य, साहस, दृढ, इच्छाशक्ति र सङ्घर्षले नै मानिस जीवनमा सफल हुन सक्छ भन्ने प्रेरणा उनको जीवनीबाट पाउन सकिन्छ ।

प्रश्नहरू :

- (अ) रुइतको जीवनीबाट कस्तो प्रेरणा पाइन्छ ?
 (आ) सन्दुक रुइतले कस्ता कुराको साहस गरे ?

(ग) तलको कथाको अंश पढी सोधिएका प्रश्नका उत्तर दिनुहोस् ।

लाल खटियामा थचक्क बस्यो । आमाले उसको ब्रस जस्तो सुक्खा कपालमा सुम्सुम्याउँदै लामो सास फेर्दै भनिन, नरो बा, के लाग्छ त ? हामी गरिब । लालको रुवाइ बन्द भइसकेको थियो । बिस्तारै भन्यो, “हामी गरिबकहाँ लक्ष्मीको सवारी हुन् ?”

प्रश्नहरू :

- (अ) लाल किन रोएको थियो ?
 (आ) लाल कस्तो पात्र हो ?

१६. 'लक्ष्मीपूजा' कथाको पात्र लालका ठाउँमा यदि तपाईं हुनुभएको भए तपाईंको भूमिका कस्तो हुन्थ्यो ? तर्क दिई लेख्नुहोस् ।

४

१७. कुनै एक प्रश्नको लामो उत्तर दिनुहोस् ।

८

(क) 'प्रत्यागमन' कथाको तलको अंश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

खोपामा टुकीको धमिलो बत्ती बलिरहेको, निर्मल, हरि र वसुधाहरू मैला लुगा लगाएर खाटमुनिको सुकूलमा बसेर तरकारीसँग चिउरा फाँक्न लागेका । निर्मल अत्यन्त दुब्ला, छुस्स दारी पालेका, हरि र वसुधा पनि ओइलाएका फूल जस्ता कान्तिहीन, घर एकदम श्रीहीन । यी सबै दृश्य देखेर रामुका गहभरि आँसु भयो, मन मनमा भने “शिव ! शिव !! मैले आफ्ना परिवारको कति ठुलो अनिष्ट गरें । परमेश्वर, म कृतघ्न हुँ । मेरो पौरखलाई धिक्कार छ ।”

प्रश्न :

रामुले आफूलाई कृतघ्न ठान्नुका कारणहरू चर्चा गर्नुहोस् ।

क्रमशः

(ख) 'म सडक बोल्दैछु' कविताका तलका पङ्क्तिहरू पढी सोधिएको प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

मलाई भ्रु सडक
 खत्तम र रद्दी सडक भन्नेहरू
 आफूलाई कुखुराको गुलाफी फूल सम्भेर
 सुरक्षित घुमफिर गर्नेहरू
 जसलाई सोधनुपर्ने हो उहीसँग सोध
 सडक किन यस्तो भयो
 मलाई मात्र सरापेर भएन
 म लाञ्छित, थकित र शब्दहीन सडक बोल्दै छु ।

प्रश्न :

सडकले आफूलाई किन लाञ्छित, थकित र शब्दहीन ठानेको छ ? स्पष्ट पार्नुहोस् ।

१८. तलका कुनै एक शीर्षकमा कम्तीमा १५० शब्दसम्मको निबन्ध लेख्नुहोस् । ८

- (क) व्यावसायिक शिक्षाको महत्त्व
- (ख) अपाङ्गहरूप्रति मेरो भूमिका
- (ग) यातायात र विकास

SEE 2075 (2019)

अनिवार्य नेपाली

नयाँ पाठ्यक्रम

दिइएका निर्देशनका आधारमा आफ्नै शैलीमा सिर्जनात्मक उत्तर दिनुहोस् ।

समय : २ घण्टा १५ मिनेट

पूर्णाङ्क: ७५

१. समूह 'क' मा दिइएका शब्दहरूको अर्थ समूह 'ख' बाट पहिचान गरी उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुहोस् । २

समूह 'क'

दृढ

दुर्गम

स्केच

कोसेली

समूह 'ख'

चित्रको प्रारम्भिक रूपरेखा

बलियो

उपहार

सेलरोटी

पुगन कठिन

शरीर

२. कोष्ठकबाट मिल्ने शब्द छानी खाली ठाउँमा भर्नुहोस् । २

(क) 'प्रकाश' को पर्यायवाची शब्द होइन । (आभा, रश्मि, निशा)

(ख) 'पक्ष' को विपरीतार्थी शब्द हो । (विपक्ष, समक्ष, तर्क)

(ग) अनेकार्थी शब्द हो । (बाग, काँच, ऐना)

(घ) श्रुतिसमभिन्नार्थी शब्द हो । (हार-जित, मार-काट, शीत -सित)

३. अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् । २

अवमूल्यन, क्यारे

४. (क) तलका शब्द समूहबाट शुद्ध शब्द चिनेर लेख्नुहोस् । १

(अ) i) पञ्चशील

ii) पंचशील

iii) पन्चशील

iv) पड्चशील

(आ) i) शंसद्

ii) षंसद्

iii) संसद्

iv) संशद्

(ख) तलको वाक्यलाई शुद्ध पारी लेख्नुहोस् । २

धैर्य, साहस दृढ इच्छाशक्ति र सङ्घर्षले नै मानीस जिवनमा सफल हुन सक्छ ।

५. रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याउनुहोस् । ३

प्राकृतिक सम्पदा प्रचुर मात्रामा छन् तापनि यिनको राम्ररी उपयोग गर्न नसक्दासम्म हाम्रो देशको उन्नति हुने कुरामा म बिलकुल सहमत छैन ।

६. (क) तलका उपसर्ग र प्रत्यय लगाई एक एक शब्द बनाउनुहोस् । २

उपसर्ग : अधि, सु

प्रत्यय : उवा, अक्कड

(ख) तलका शब्दलाई समास वा विग्रह गर्नुहोस् । १

सय ओटा पत्र भएको, दोबाटो

७. कोष्ठकमा दिइएका धातु र सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भरी वाक्य पूरा गर्नुहोस् । २

(क) मैले 'रामायण' । (पढ् : पूर्ण भूत)

(ख) हेमा दिनभरि बजार । (डुल् : सामान्य भविष्यत)

(ग) माउजड बाबुसाहेब लखनउ । (जा : इच्छार्थ)

(घ) पर्यटकहरू नेपाल घुम्न । (आउ : सामान्यार्थ)

८. कोष्ठकमा दिइएका निर्देशनअनुसार वाक्य परिवर्तन गर्नुहोस् । ४

(क) परीक्षामा राम्रो लेखियो । (कर्तृवाच्य)

(ख) उसले चुनाव जित्यो । (प्रेरणार्थक)

(ग) तैले हिजो के खाइस् ? (सामान्य आदर)

(घ) जब निद्रा लाग्छ तब सिरक ओढोर सुत । (सरल वाक्य)

९. सामान्य वर्तमान कालका फरक फरक क्रियापदहरूको प्रयोग गरी आफ्नो भाइका बारेमा तीन वाक्यमा वर्णन गर्नुहोस् । ३

१०. तलको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नहरूको छोटो उत्तर लेख्नुहोस् । ५

रुइतले तिलगङ्गा आँखा अस्पतालको स्थापना र 'रुइतेक्टोमी' को आविष्कार गर्नुभन्दा पहिले नेपालमा कुल जनसङ्ख्याको करिब ०.८ प्रतिशत मानिसमा दृष्टिविहीनताको समस्या थियो भने अहिले ०.४ प्रतिशतमा भरेको छ । नेपालले आँखा उपचारको पहुँच ठाउँ ठाउँमा पुऱ्याएको छ भने आँखा स्वस्थ राख्न जनचेतना फैलाउने काम पनि गरेको छ । उनको टोलीले घुम्ती शिविरमार्फत देशका सुगमदेखि विकट ठाउँसम्म स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्दै आएको छ । जति बेला रुइत र उनको टोलीले नयाँ प्रविधिको आविष्कार गरेर उपचार थालेको थियो, त्यतिबेला कतिपयले यिनीहरूको माथा सट्केछ पनि भने । उनका नजिकका साथीहरूले पनि निकै आलोचना गरे तर पनि स्वदेशी तथा विदेशी डाक्टरहरूको सिर्जनशील दिमाग र हातका कारण रुइत सफल हुँदै गए । यस कार्यमा रुइतकी पत्नी नन्दा रुइतको पनि उत्तिकै योगदान छ । यी सबैका साथ र सहयोग पाएर नै रुइत विश्वका चर्चित र सफल डाक्टर बनेका हुन् ।

प्रश्नहरू

(क) रुइतले कुन आँखा अस्पतालको स्थापना गरे ?

क्रमशः

- (ख) सन्दुक रुद्ध कसरी विश्वका चर्चित डाक्टर भए ?
 (ग) गद्यांशमा रेखाङ्कित वाक्यलाई मिश्र वाक्यमा परिवर्तन गर्नुहोस् ।
 (घ) 'सुगमदेखि' शब्दको कारक र विभक्ति ठम्याई लेख्नुहोस् ।
 (ङ) 'आँखा' शब्दको पर्यायवाची शब्द लेखी त्यसलाई वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् ।

११. तलको अनुच्छेद पढी सोधिएको प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् । ५

भौगोलिक तथा प्राकृतिक रूपले लगानीका विविध क्षेत्रमा नेपाल उपयुक्त गन्तव्य रहेको भए पनि राजनीतिक रूपमा भने जोखिमपूर्ण देखिएको अनुभव गरिएको छ । विश्वव्यापीकरणका कारण लगानीकर्ताहरू सस्तो जनशक्ति, कच्चा पदार्थ तथा प्रचुर प्राकृतिक स्रोतका स्थानहरूको पहिचान गर्दै त्यस्ता ठाउँमा लगानी गर्न इच्छुक रहेका बेला विशाल अर्थतन्त्र भएका दुई छिमेकी मुलुक विच अवस्थित नेपालले अन्यत्रको कुरा त छाडौं छिमेकीको लगानीलाई पनि आकर्षित गर्न सकेको छैन । नेपालमा पूर्वाधार विकास, जलस्रोत पर्यटन, कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य लगायतका क्षेत्रमा बहुपक्षीय लगानीको प्रचुर सम्भावना रहेकाले त्यस अनुसारको वातावरण सरकारले मिलाउनुपर्ने देखिन्छ । लगानीका लागि प्राथमिक रूपमा आवश्यक पर्ने विद्युत् तथा पूर्वाधारको विकास वैदेशिक लगानी भित्रिने सम्भावना न्यून रहने विगतका अनुभवबाट हामीले शिक्षा लिनै पर्छ । अर्कातिर राजनीतिक अस्थिरता र श्रमिकको बन्दहडताल, कानुनी प्रावधान तथा प्रशासनिक प्रक्रिया जस्ता कारणले नेपालमा लगानी गर्ने समस्या परेको कुरा लगानीकर्ताहरूको गुनासो पाइन्छ ।

प्रश्नहरू :

- (क) कुन रूपमा नेपाल लगानीका लागि उपयुक्त गन्तव्य हो ?
 (ख) नेपालमा लगानीका लागि समस्या पर्नुका कारणहरू के हुन् ?
 (ग) लगानीकर्ताहरूले लगानीका लागि कस्तो स्थान पहिचान गर्छन् ?
 (घ) नेपालका लगानीका प्रमुख क्षेत्रहरू कुनकुन हुन् ?
 (ङ) लगानीकर्ताहरूको के कुरामा गुनासो छ ?

१२. तलका अनुच्छेद पढी चार ओटा बुँदा टिप्नुहोस् र एक तृतियांशमा सारांश लेख्नुहोस् । ५

महिला आन्दोलन र मजदुर आन्दोलनकी अग्रणी क्लाराको शिक्षा सम्बन्धी धारणा पनि महत्त्वपूर्ण मानिन्छ । आफू संलग्न राजनीतिक दलको मुखपत्रको सम्पादक भएर काम गर्दा त्यस पत्रिकामार्फत उनले शिक्षा सम्बन्धी आफ्ना मान्यताहरू अगाडि सारिन् । त्यति बेला धार्मिक शिक्षाको प्रचलन थियो । उनी धार्मिक शिक्षाका सट्टा वैज्ञानिक तथा व्यावहारिक शिक्षाको पक्षपाती थिइन् । उनले महिला शिक्षाका साथै सहशिक्षाका बारेमा आफ्ना धारणा राखिन् । सहशिक्षाबाट लैङ्गिक विभेद कम हुन्छ भन्ने उनको विचार थियो । क्लारा राजनीतिमा सक्रिय रहेका अवस्थामा पहिलो विश्वयुद्ध सुरु भयो । क्लारा विश्वयुद्धकी विरोधी थिइन् । उनले आफू संलग्न पार्टीलाई विश्वयुद्धको विपक्षमा लाग्न आग्रह गरिन् । तर पार्टीको बहुमतले युद्धमा जाने जर्मन सरकारको नीतिलाई समर्थन

गयो । क्लारा त्यसमा सहमत भइनन् । उनले आफ्ना साथीहरूसँग रोजा लक्जेम्बर्ग, कार्ल लिब्नेच्ट, लुइस कोलर आदिसँग मिलेर विश्वयुद्ध विरुद्ध जनमत बटुल्ने प्रयत्न गरिन् । उनकै पहलमा सन् १९१५ मा विश्वयुद्ध विरुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय महिला शान्ति सम्मेलन भयो । उनले विश्वयुद्ध धनी राष्ट्रहरूको हतियार बेच्ने बहाना मात्र हो, यसले आम श्रमिकहरूको हित गर्दैन भन्दै युद्ध विरोधी अभियान चलाउने प्रस्ताव राखिन् । उनको प्रस्तावलाई सम्मेलनबाट पारित गरियो र त्यसले विश्वभर चर्चा पायो । यति हुँदाहुँदै पनि विश्वयुद्ध भइछाड्यो । उनले युद्ध विरोधी आवाज उठाइरहिन् । युद्धको विरोध गरेकाले उनलाई जर्मन सरकारले पक्रने, थुन्ने र यातना दिने काम गयो ।

१३. तलका कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

४

(क) दिइएका बुँदाहरूका आधारमा कथा लेखी शीर्षक दिनुहोस् ।

एक जना कृषकले जीवनभर मिहिनेत गरी सम्पत्ति जोड्नु..... छोराहरूको विवाह गरिदिनु..... जीवनको उत्तरार्धतिर एक दिन तीनै भाइ छोरा र बुहारीहरूलाई जम्मा पार्नु बुहारीहरूको क्षमता जाँचन मनसायले सबैलाई दस दस दाना धान दिनु आफूले धानपछि माग्न सक्ने बताउनु त्यति थोरै धान दिएको कुरा नबुझ्नु..... जेठी बुहारीले धान परेवालाई छरिदिनु..... माहिली बुहारीले बाँसको ढुङ्गोमा बन्द गरेर राख्नु कान्छीले खेतमा लगेर रोप्नु भण्डै पाँच वर्षपछि बुढाले फेरि सबै छोराबुहारीलाई बोलाउनु आफूले दिएको धान माग्नु जेठी बुहारीले भकारीबाट दस दाना ल्याएर दिनु माइलीले ढुङ्गोबाट फिकेर किरा लागेको धान दिनु..... कान्छीले खेतमा फलाएको धानबाट दस पाथी ल्याएर दिनु बुढो कृषकले कान्छी बुहारीको बुद्धिको प्रशंसा गर्नु प्राप्त वस्तुको सदुपयोग गर्नुपर्ने सन्देश ।

(ख) विपक्षी मतको खण्डन गर्दै 'विज्ञान अभिशाप नभई वरदान हो' भन्ने विषयको पक्षमा आफ्नो गहकिला तर्कहरू प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

१४. कुनै एक उद्धरणको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्नुहोस् ।

४

(क) संसारमा त्यस्तो स्वर्गभन्दा पनि उत्तम ठाउँ भनेको जन्मभूमि हो ।

(ख) भुँडी जीवनकी निर्मात्री र विश्वकी अधिष्ठात्री हुन्, जसको पूजाआजा गर्नु प्राणी मात्रको प्रमुख कर्तव्य हो ।

१५. तलका कुनै दुई प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

२x४=८

(क) तलको कथांश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

रामु कुर्सीमा बसेर शोभालाई पास भएको विवरण सुनाइरहेका थिए । शोभा कुर्सीपछाडि अभिएर आँखाबाट हर्षाश्रु भाँदै रामुको कपाल सुमसुम्याइरहेकी थिइन् । आँसुका थोपा रामुको

पिठिउँमा खसिरहेका थिए। एउटा साधारण गरिबका छोरोले सफलताका साथ एमएस्सी पास गरेको सुनेर सबैले प्रशंसा गरे। मानिसहरूले विशेष गरेर यसको प्रधान श्रेय निर्मल चन्द्रलाई दिए। महिनाको साठी रूपियाँ खाने भाषा पाठशालाको एउटा मामुली अध्यापकले भाइ, उसमा पनि सौतेनी भाइलाई आफ्नो अनुपम त्याग र तपस्याद्वारा यत्रो उच्च शिक्षा दिलाए भनेर इष्टमित्र सबैमा खुब चर्चा भइरहेको थियो।

प्रश्नहरू :

(अ) निर्मलको किन प्रशंसा गरियो ?

(आ) शोभा कस्तो चरित्रकी पात्र हुन् ?

(ख) तलको कवितांश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

समेटी घुस अन्याय चाहन्नँ म धनी हुन
आँखा छली परीक्षामा चाहन्नँ इलमी हुन्
नखाई सञ्चितता गर्ने लोभीको चैन छैन रे !
खाएर नगरे काम अर्को पापी हुँदैन रे !

प्रश्नहरू :

(अ) इलमी हुन के गर्नुपर्छ ?

(आ) कस्तो व्यक्तिलाई लोभी र पापी भनिन्छ ?

(ग) तलको जीवनीको अंश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

बाल्यकालमा सन्दुक निकै चञ्चले स्वभावका थिए। तर त्यहाँको बसाइले उनको जीवन सङ्घर्षशील बन्न पुग्यो। उनी जन्मेदेखि कहिल्यै लामो यात्रामा निस्किएका थिएनन्। त्यसैले घरबाट निकै टाढा आफन्त नभएका ठाउँमा बस्नुपर्दा उनलाई निकै नरमाइलो लाग्यो। त्यहाँ बस्दा उनले अनेक पिडा र अभावको सामना गर्नुपर्थ्यो। उनले संसारमा आफू एकलो भएको र आफन्त जति सबै सकिएका हुन् कि जस्तो महसुस गरे।

प्रश्नहरू :

(अ) सन्दुकको बाल्यकाल कसरी बितेको थियो ?

(आ) सन्दुकले किन आफू एकलो भएको महसुस गरे ?

१६. “प्रत्येक व्यक्ति भूँडीको एक अवतार हो” भन्ने भनाइप्रति तपाईंको सहमति वा असहमति के छ ? तर्क दिनुहोस् ।

१७. कुनै एक प्रश्नको लामो उत्तर दिनुहोस् ।

८

(क) तलको कथांश पढी अन्त्यमा सोधिएको प्रश्नको लामो उत्तर दिनुहोस् ।

मानिसहरू मरेपछि स्वर्ग जान चाहन्छन् । भाइ लक्ष्मण, संसारमा स्वर्गभन्दा पनि उत्तम ठाउँ भनेको जन्मभूमि हो । मेरो विचारमा जननी र जन्मभूमि स्वर्गभन्दा पनि महान् छन् ।

प्रश्न :

(अ) जन्मभूमि कथाले जन्मभूमिप्रतिको कर्तव्यलाई कुन रूपमा प्रस्तुत गरेको छ ? उल्लेख गर्नुहोस् ।

(ख) तलको जीवनीको अंश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

समाजवादीहरूमाथि जर्मन सरकारले लगाएका प्रतिबन्ध सन् १८९० मा फुकुवा भयो । त्यसपछि क्लारा जर्मनीमा रहेर राजनीतिमा संलग्न रहिन् । उनी जर्मन समाजवादी पार्टीमा रहेर काम गर्न थालिन् । त्यही बेलासम्म पनि महिलाहरूलाई राजनीतिक पार्टीमा औपचारिक संलग्नताको अधिकार थिएन ।

प्रश्न :

(अ) क्लाराको प्रतिबन्ध फुकुवा भएपछि जर्मनी फर्किएर महिलाका पक्षमा के कस्ता काम गरिन् ?

१८. कुनै एक शीर्षकमा १५० शब्दसम्मको निबन्ध लेख्नुहोस् ।

८

(क) जेष्ठ नागरिकहरूप्रति मेरो भूमिका

(ख) नेपालको वन सम्पदा

(ग) विज्ञान र प्रविधिको महत्त्व

अनिवार्य नेपाली

नयाँ पाठ्यक्रम

दिइएका निर्देशनका आधारमा आफ्नै शैलीमा सिर्जनात्मक उत्तर दिनुहोस् ।

समय : २ घण्टा १५ मिनेट

पूर्णाङ्क: ७५

१. समूह 'क' मा दिइएका शब्दहरूको अर्थ समूह 'ख' बाट पहिचान गरी जोडा मिलाउनुहोस् । २

समूह 'क'	समूह 'ख'
सलिल	बैना
त्रास	सामान
मालमत्ता	डर
पेस्की	तलब
	पानी
	दोष

२. कोष्टकबाट मिल्ने शब्द छानी खाली ठाउँमा भर्नुहोस् । २

- (क) 'उदार' को विपरीतार्थ शब्द हो । (सरल, सङ्कीर्ण, दानी)
 (ख) 'नूतन' को पर्यायवाची शब्द..... हो । (युगीन, प्राचीन, नवीन)
 (ग) अनेकार्थी शब्द होइन । (ताल, पोखरी, जाल)
 (घ) श्रुतिसमभिन्नार्थी शब्द हुन् । (यश-यस, तन-मन, पाप-पुण्य)

३. अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् । २

लोकतन्त्र, पो

४. (क)तलको शब्द समूहबाट शुद्ध शब्द चिनेर लेख्नुहोस् । १

- (अ) i) सङ्ग्रह ii) सग्रह iii) सम्ग्रह iv) सञ्ग्रह
 (आ) i) बेलिविस्तार ii) वेलिविस्तार iii) बेलिविस्तार iv) वेलिविस्तार

(ख)तलका वाक्यलाई शुद्ध पारी लेख्नुहोस् । २

यस दृष्टिले हेर्ने हो भने भुँडीलाई मूख्यतः चारभागमा वर्गिकरण गर्न सकिन्छ ?

५. रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याउनुहोस् । ३

तिनीहरू छिमेकीसित मुक्तिनाथ गएछन् र त्यहाँको सुन्दर वातावरणमा रमाएछन् ।

६. (क)तलका उपसर्ग र प्रत्यय लगाई एक एक ओटा शब्द बनाउनुहोस् । २

उपसर्ग : सु, अति

प्रत्यय : इक, ता

(ख) तलका शब्दहरूलाई समास वा विग्रह गर्नुहोस् ।

9

गाईजात्रा, सात बाटाको समूह

७. कोष्ठकमा दिइएका धातु र सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भरी वाक्य पूरा गर्नुहोस् । २

(क) हामीले फेवाताल । (देख्: पूर्ण वर्तमान)

(ख) भाइ र बहिनी मामाघर..... । (जा: अज्ञात भूत)

(ग) कदम र पदम माघीमा । (नाच्: इच्छार्थ)

(घ) नेपालको आर्थिक विकास । (हु: सम्भावना)

(ङ) म पत्रिका । (पढ्: इच्छार्थक)

८. कोष्ठकमा दिइएका निर्देशनअनुसार वाक्य परिवर्तन गर्नुहोस् । ४

(क) नाम्चेबाट सगरमाथा देखियो । (कर्तृवाच्य)

(ख) भाइ तातोपानीले नुहाउँछ । (प्रेरणार्थक)

(ग) ऊ इलाम गयो । (स्त्रीलिङ्ग)

(घ) नगरकोट गएपछि सूर्योदयको दृश्य देखिन्छ । (मिश्रवाक्य)

९. तीनओटा सामान्य भविष्यत् कालका फरक-फरक क्रियापदको प्रयोग गरी आफ्नो भविष्यको योजना तीन वाक्यमा लेख्नुहोस् । ३

१०. दिइएको गद्यांश राम्ररी पढी सोधिएका प्रश्नहरूको उत्तर लेख्नुहोस् । ५

मानिस, वस्तु, पुँजी, विचार, प्रविधि, संस्कृति कुनै निश्चित ठाउँ र देशको सीमा नाघेर विश्वभर फैलने अवस्था नै विश्वव्यापीकरण हो । विश्वव्यापीकरणमा संसारका कुनै पनि मानिसका सिर्जना, विचार र नयाँ प्रविधिले सजिलै संसारभरि फैलिने मौका पाउँछन् । यसमा मानिस कुनै एउटा देशको नागरिक मात्र होइन, पृथ्वीकै एउटा सदस्य बन्छ र त्यसबाट लाभ लिन्छ । विश्वव्यापीकरणकै कारण अहिले संसारभरिका मानिसले सूचना र प्रविधिको लाभ लिन पाएका छन् । सूचना र प्रविधिको विश्वव्यापीकरणले संसारभरिका घटना, ठाउँ, जाति, संस्कृतिहरूबारे थाहा पाउन सकिएको छ । साथै इमेल, इन्टेलिज, इलाइब्रेरी, इलर्निङ, इमार्केटिङ जस्ता सुविधाहरू पाइएको छ । मानिसलाई चाहिने वस्तु, ज्ञान-विज्ञान, प्रविधि, पुँजी, श्रम आदि सबै ठाउँमा समान रूपमा पाइँदैनन् । असीमित रहर र आवश्यकताको परिपूर्ति एउटै ठाउँ र एउटै देशबाट सम्भव छैन । काम हुने ठाउँमा काम गर्ने मानिस हुँदैनन् । कहीं मानिस हुन्छन् तर काम हुँदैन र बेरोजगार बस्तुपर्ने हुन्छ । विश्वव्यापीकरणसँगै यी समस्या समाधान हुँदै जान्छन् ।

प्रश्नहरू

(क) विश्वव्यापीकरण भनेको के हो ?

(ख) विश्वव्यापीकरणले कस्ता समस्या समाधान गर्न खोजेको छ ?

क्रमशः

- (ग) काम हुने ठाउँमा काम गर्ने मानिस हुँदैनन् । यो वाक्यलाई मिश्र वाक्यमा परिवर्तन गर्नुहोस् ।
 (घ) माथिको अनुच्छेदमा मानिसलाई शब्दको कारक र विभक्तिको नाम लेख्नुहोस् ।
 (ङ) 'लाभ' को पर्यायवाची शब्द लेखी त्यसलाई वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् ।

११. दिइएको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् । ५

चराहरू आकाशमा जता मन लाग्छ उतै उडेको देख्दा मान्छेलाई पनि उड्ने इच्छा लाग्थ्यो । तर इच्छा गरेर मात्र मान्छे सजिलै उड्न सक्दैनथ्यो उड्न सकिन्छ भन्ने पक्का पत्थार पनि मान्छेमा थिएन । हुन त हाम्रो समाजमा देवता, राक्षस र परीहरू मात्र होइन साधारण मानिसहरू पनि उडेका अनेकौं दन्त्येकथाहरू प्रचलित छन् । रामायणमा समेत लङ्काका राजा रावणसित पुष्पक विमान थियो जसमा राम उनकी पत्नी सीतालाई राखेर आफ्नो राजधानी अयोध्या उडेर फर्के भन्ने बयान पनि छ । आधुनिक विज्ञानको उन्नति भएपछि भने साँच्चै नै मान्छे आकाशमा चरा जस्तै उडेर एक ठाउँबाट अर्को ठाउँमा जान थालेको छ । हिँडेर जानुपर्दा महिनौ लाग्दा पनि पुग्न नसकिने ठाउँमा आज हामी केही घण्टामै उडेर सजिलै पुग्न सक्छौ । संसारलाई आवतजावतका लागि यस्तो सुविधा दिने वायुयान सर्वप्रथम बि.सं. १९६० मा मात्र बनेको हो । लियोनार्दो दा भिन्ची नै पहिला मानिस हुन् जसले मान्छे उपयुक्त यन्त्र बनाएर पक्का उड्न सक्छ भनेर पत्थार गरेका थिए । उनको समयमा पेट्रोल पत्ता नलागिसकेकोले उनले आफूले यान उडाउन भने सकेनन् । पछि दा भिन्ची कै रेखाचित्रहरूको अध्ययन गरी अमेरिकी दाजुभाइ विल्भर राइट र ओर्बिल राइटले पेट्रोल प्रयोग गरेको यन्त्र चलाई आफ्नो वायुयानलाई सफलताका साथ आकाशमा उडाएका थिए ।

प्रश्नहरू :

- (क) मान्छेलाई किन उड्ने रहर पैदा हुन्थ्यो ?
 (ख) वायुयानका सम्बन्धमा रामायणमा कस्तो वर्णन छ ?
 (ग) आधुनिक वायुयानको निर्माण कहिले भएको थियो ?
 (घ) लियोनार्दो दा भिन्ची किन सम्झने प्रतिभा हुन् ?
 (ङ) आधुनिक वायुयानका आविष्कारक को हुन् ?

१२. तलको गद्यांशबाट चारओटा बुँदा टिपी सारांश लेख्नुहोस् । ५

जीवनलाई सार्थक बनाउन योजना, सङ्घर्ष, त्याग र समर्पण चाहिन्छ । क्लारा जेटकिन त्यस्तै योजना, सङ्घर्ष, त्याग र समर्पणले जीवनलाई सार्थक बनाउन समर्थ भइन् । महिलालाई अधिकार सम्पन्न बनाउने र समान कामका लागि पुरुषसह पारिश्रमिक दिनुपर्छ भन्ने मान्यता स्थापना गराउने काममा क्लाराको महत्त्वपूर्ण योगदान रहेको छ । राज्य सञ्चालन राजनीतिक दलहरूमा फर्त हुने तर राजनीतिक पार्टीहरूमा महिलाको उपस्थिति नरहने अवस्थाका विरुद्ध क्लाराको सङ्घर्ष

अविस्मरणीय छ । आज राज्यका हरेक तहमा महिलाको समान सहभागिताको कुरालाई जोडतोडले उठाउने गरिन्छ । यसको प्रणेता क्लारा नै हुन् । महिला हक हितका लागि महिला मात्र होइन, पुरुष पनि लागनुपर्छ भन्ने मान्यता स्थापित गराउन पनि क्लाराको योगदान रहेको छ । त्यसरी नै व्यावहारिक शिक्षा र सहशिक्षाका विचारलाई स्थापित गर्न पनि उनको योगदान रहेको छ । जस्तोसुकै कठिन अवस्थामा पनि नआत्तिने र आफ्नो उद्देश्यमा दृढ रहने सङ्घर्षशील नारीका रूपमा क्लारालाई सम्झने गरिन्छ । व्यक्तिगत स्वार्थलाई त्यागेर सामूहिक हितमा आफ्नो जीवन समर्पण गरेकै कारण क्लारा जेटकिन अमर छिन् ।

१३. कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

४

(क) दिइएका बुँदाहरूका आधारमा कथा लेखी शीर्षक दिनुहोस् ।

एक जना विद्यार्थी हुन्..... गुरुसँग आश्रममा बसी ज्ञान लिने प्रयास गर्नु..... अत्यन्त अलक्ष्मी स्वभाव देखाउनु..... केही सिक्न असमर्थ हुनु..... गुरु तथा सहपाठीबाट तिरष्कृत हुनु..... एक दिन आश्रमबाट भाग्नु..... भाग्दै जाँदा एउटा पँधैरोमा पुग्नु..... धारोको छेउछाउका दुङ्गामा ससाना खोबिल्टा देख्नु..... केका खोबिल्टा हुन् भनी पधेर्नीसित सोध्नु पानी भरेका गाग्रीका खोबिल्टा हुन भनी पँधेर्नीबाट थाहा पाउनु..... दिनदिनको प्रयास र मिहिनेतबाट कार्य सफल हुने कुराको बोध गर्नु..... आश्रम फर्कनु गुरु र साथीसँग मिलेर परामर्श गरी कडा परिश्रमका साथ अध्ययनमा लाग्नु एउटा प्रख्यात विद्वानका रूपमा सफलता प्राप्त गर्नु परिश्रमबाट सफलता पाइने सन्देश ।

(ख) कक्षा दसको पढाइ पूरा गरेपछि भविष्यका बारेमा आफ्ना मनमा उब्जिएका भावहरू समेटी मनोवाद लेख्नुहोस् ।

१४. कुनै एक उद्धरणको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्नुहोस् ।

४

(क) भुँडी जीवनकी निर्मात्री र विश्वकी अधिष्ठात्री हुन् । जसको पूजाआजा गर्नु प्राणी मात्रको प्रमुख कर्तव्य हो ।

(ख) यो युद्ध तिमिले जित्यौ किनकि तिम्रा भाइ लक्ष्मण तिम्रो पक्षमा थिए ।

१५. तलका कुनै दुई प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

२X४=८

(क) तलको कथांश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

माउजड बाबुसाहेबले अब उत्कण्ठापूर्वक मन्त्रीजी आउने दिनको उद्विग्न प्रतीक्षा गर्न थाले । एक एक गरी मुस्किलसाथ त्यो दिन पनि आयो । मन्त्रीज्यू बिहान एघार बजे नै आइपुग्नुभयो र साँझ चार बजे उहाँको सम्मानमा आयोजित जलपान पार्टीमा बाबुसाहेबलाई पनि जानुपर्ने थियो । बिहानै दारी खौरन लगाई जुँगाको काटछाँट मिलाई नुहाई धुवाई माउजड बाबुसाहेब

क्रमशः

तयार भएर बसे । ठिक तीन बजे लगाउने दौरा सुरुवाल इत्यादि लगाई तमाखु खाँदै बसिरहे । साढे तीन बजे घरबाट निस्कने बखत प्लास्टिकको प्याकिड खोली कोट भिकियो । कोट त्यही हो भनेर कसैले चिन्न नसकिने भइसकेको थियो ।

प्रश्नहरू :

- (अ) माउजड बाबुसाहेब किन व्याकुल भएका हुन् ?
 (आ) माउजड बाबुसाहेब कस्तो चरित्र भएका व्यक्ति हुन् ?

(ख) तलको कवितांश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

मलाई भुर सडक
 खत्तम र रद्दी सडक भन्नेहरू
 आफूलाई कुखुराको गुलाफी फूल सम्भेर
 सुरक्षित घुमफिर गर्नेहरू
 जसलाई सोध्नु पर्ने हो उहीसँग सोध
 सडक किन यस्तो भयो ?

प्रश्नहरू :

- अ) माथिको कवितांशमा मानिसको चरित्रलाई कस्तो देखाएको छ ?
 आ) यस कविताको मूल भाव के हो ?

(ग) तल दिइएको निबन्धांश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

थाङ्का कलाको उत्कृष्ट रूप हुँदै हो साथसाथै यो सुन्दर प्रविधि पनि हो । यसका लागि सर्वप्रथम सरेस बनाइन्छ, सरेस भनेको जनावरको छाला पानीमा उमालेर बनाइएको चिप्लो बाक्लो भोल हो । त्यसपछि सरेसमा कमेरो माटो हालेर पकाइन्छ र एक प्रकारको गम जस्तो माड तयार पारिन्छ । त्यो माडलाई फ्रेममा तन्काइएको सेतो कटन वा सिल्क कपडामा दलिन्छ र सुकाइन्छ । यसरी बनाइएको कपडालाई तन्काएर तीन चार पटकसम्म चिप्लो ढुङ्गा वा शङ्खले घोटिन्छ । यसो गर्दा कपडा चिल्लो हुन्छ र चित्र कोर्न योग्य बन्छ ।

प्रश्नहरू :

- अ) थाङ्काका विशेषताहरू केके हुन् ?
 आ) थाङ्का चित्र बनाउनका लागि के कस्तो पूर्व तयारी आवश्यक छ ?

१६. यदि तपाईं क्लारा जेटकिनको ठाउँमा हुनु भएको भए महिला सशक्तीकरणका कार्यलाई कसरी सम्पादन गर्नुहुन्थ्यो ? तर्क दिनुहोस् । ४

१७. तलका कुनै एक प्रश्नको लामो उत्तर दिनुहोस् ।

८

(क) कविताको तलको अंश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

खाने त एक पेटै हो त्यसैले टम्म हुन्छु म
लाउने एक जोरै हो त्यसैले गम्म हुन्छु म
जमिन तीन हातैको सुत्नलाई प्रशस्त छ
घाम पानी सके ओत्न भुपडी मग्नमस्त छ
स्वावलम्बी सके बन्न कुनै चाहिन्न नोकर
सर्वत्र जाँगरै तातोस् कसले लाउने कर
सीमा विलासको छैन स्वाद छैन गिलासको
खाँचो छ एउटै मात्र मित्रताको मिजासको

प्रश्न :

(अ) जीवनमा सन्तुष्टि प्राप्त गर्न के कस्ता कार्य गर्नुपर्दछ ? विवेचनात्मक उत्तर दिनुहोस् ।

(ख) तलको निबन्धांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

कतिपय अवस्थामा संस्कृतिका नाममा विकृतिले प्रश्रय पाइरहेको हुन्छ । संस्कृति मानिसका भलाइका लागि हो । अन्धविश्वास, विभेद, शोषण, उत्पीडन आदि संस्कृति नभएर विकृति हुन् । हामीकहाँ दाइजो, तिलक, बोक्सी, छुवाछुत, बलिप्रथा जस्ता खराब प्रथाहरू छन् ।

प्रश्न :

(अ) नेपाली समाजमा संस्कृतिका नाममा देखिएका विकृतिहरूको चर्चा गर्नुहोस् ।

१८. तलका कुनै एक शीर्षकमा कम्तीमा १५० शब्दसम्मको निबन्ध लेख्नुहोस् ।

८

- (क) मेरो देश: मेरो सर्वस्व
(ख) वैदेशिक रोजगारीप्रतिको आकर्षण
(ग) विकासमा महिला सहभागिता

अनिवार्य नेपाली

नयाँ पाठ्यक्रम

दिइएका निर्देशनका आधारमा आफ्नै शैलीमा सिर्जनात्मक उत्तर दिनुहोस् ।

समय : २ घण्टा १५ मिनेट

पूर्णाङ्क: ७५

१. समूह 'क' मा दिइएका शब्दहरूको अर्थ समूह 'ख' बाट पहिचान गरी जोडा मिलाउनुहोस् । २

समूह 'क'	समूह 'ख'
हिफाजत	घमण्ड
बर्को	संलग्न
अभिमान	हाउगुजी
क्लेश	मजेत्रो
	जतन
	दुःख

२. कोष्ठकबाट मिल्ने शब्द छानी खाली ठाउँमा भर्नुहोस् । २

- (क) अनेकार्थी शब्द हो । (खोटो, फोटो, भोटो)
 (ख) 'आदि' को विपरीतार्थी शब्द हो । (आधा, अन्त्य, सुरु)
 (ग) 'पालि-पाली'..... शब्द हुन् । (अनेकार्थी, पर्यायवाची, श्रुतिसमभिन्नार्थी)
 (घ) 'हावा'को पर्यायवाची शब्द होइन । (अमिर, समीर, पवन)

३. अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् । २

हात्तीको मुखमा जिरा, टलक्क

४. (क) तलका शब्द समूहबाट शुद्ध शब्द चिनेर लेख्नुहोस् । १

(अ) i) शंसोधन	ii) संसोधन	iii) संशोधन	iv) शंशोधन
(आ) i) उद्ण्ड	ii) उद्दन्द	iii) उदृद	iv) उदृड

(ख) तलको वाक्यलाई शुद्ध पारी लेख्नुहोस् । २

उसले भन्यो, आज दाई म सित पढ्नुहन्छ ।

५. रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याउनुहोस् । ३

स्यावास ! तिमी त दिदीजस्तो ज्ञानी व्यक्ति बन भनेर अरूलाई पनि भन्छौं रे ।

६. (क) तलका उपसर्ग र प्रत्यय लगाई एक एक ओटा शब्द बनाउनुहोस् । २

उपसर्ग : प्रति, निर्

प्रत्यय : अन्ते, अक

(ख) तलका शब्दलाई समास वा विग्रह गर्नुहोस् । १

लाज नभएको, चरीचुच्चे

७. कोष्ठकमा दिइएका धातु र सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भरी वाक्य पूरा गर्नुहोस् । २

- (क) हाम्रा पुर्खाले नेपाललाई । (बचाउ : सामान्य भूत)
 (ख) अहिले सबैतिर पानी । (पर् : अपूर्ण वर्तमान)
 (ग) तिमी चाँडै घर । (आउ : आज्ञार्थ)
 (घ) म परोपकारी कार्यमा । (लाग् : इच्छार्थ)

८. कोष्ठकमा दिइएका निर्देशनअनुसार वाक्य परिवर्तन गर्नुहोस् । ४

- (क) आज त साढेँ थाकियो । (कर्तृवाच्य)
 (ख) मधुसुदन सधैं गृहकार्य गर्छु । (प्रेरणार्थक)
 (ग) हामी आज विद्यालय गयौं । (तृतीय पुरुष)
 (घ) वसन्त ऋतुमा रुखमा पालुवा पलाउँछन् । (मिश्र वाक्य)

९. अभ्यस्त भूतकालका फरक फरक क्रियापदहरूको प्रयोग गरी आफ्नो बाल्यकालको बारेमा तीन वाक्यमा वर्णन गर्नुहोस् । ३

१०. दिइएका गद्यांश राम्ररी पढी सोधिएका प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् । ५

शिक्षकका लागि योग्य भए पनि क्लाराको ध्यान पढाउनेतिर भन्दा समाजतिर आकृष्ट भयो । त्यसमा पनि **समाजमा** रहेको महिला माथिको विभेद उनलाई मन परेन । त्यति बेला महिलाहरू पूर्ण रूपमा मतदानको अधिकार पाएका थिएनन् । महिलाहरूले पुरुषको अनुमतिबिना घरबाहिर जान पाउँदैनथे । सम्पत्तिमाथि महिलाको अधिकार थिएन । राजनीतिक पार्टीमा महिलाहरूको संलग्नता प्रतिबन्धित थियो । श्रमिक महिलाहरू घर र कारखाना दुवैतिरको उत्पीडनमा थिए । महिलामाथिका यस्ता विभेदहरू क्लारालाई मन परेनन् । उनी महिलाहरूका विभेद कसरी हटाउने भन्ने विषयमा चिन्तन गर्न थालिन् । त्यति बेला महिला अधिकारका विषयमा जर्मनी र बाहिर पनि छलफल सुरु भएको थियो । त्यसैले क्लारा महिलाको विषयमा काम गर्ने संस्थाहरूको सम्पर्कमा पुगिन् । उनले प्रशस्त मात्रामा पत्रिका एवम् पुस्तकहरू पढिन् र बैठकहरूमा भाग लिइन् । यसैबिचमा उनको भेट रसियन मूलका ओसिप जेटकिनसँग भयो । वैज्ञानिक समाजवादी विचारका ओसिपको विचारबाट उनी प्रभावित भइन् । त्यसपछि उनी सुख सयल र मोजमस्तीको जीवन शैली त्यागेर श्रमिक महिलालाई शिक्षा दिने काममा **सक्रिय** बनिन् । विस्तारै क्लारा र ओसिपबिचमा प्रेम सम्बन्ध पनि स्थापित भयो ।

प्रश्नहरू :

- (क) क्लारा जेटकिनको पालामा महिलाहरूको स्थिति कस्तो थियो ?
 (ख) महिलाहरूका निम्ति क्लारा जेटकिनले के गरिन् ?
 (ग) उपर्युक्त अनुच्छेदमा भएको '**समाजमा**' शब्दको कारक र विभक्तिको नाम लेख्नुहोस् ।
 (घ) 'उनले प्रशस्त मात्रामा पत्रिका एवम् पुस्तक पढिन् र बैठकहरूमा भाग लिइन्' भन्ने वाक्यलाई सरल वाक्यमा परिवर्तन गर्नुहोस् ।

(ड) 'सक्रिय' शब्दको विपरीतार्थी शब्द लेखी त्यसलाई वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् ।

११. तलको अनुच्छेद पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस्

५

मानव सभ्यताको भौतिक विकास सँगसँगै जीवनयापनमा आएको परिवर्तनमध्ये खानपान पनि एक हो । आजभोलि मानिसको यही सौखिनपूर्ण खानपानको अभिशापले नै मधुमेहका रोगीको सङ्ख्यामा उल्लेख्य वृद्धि हुँदै आएको छ । मानिसको रगतमा बढी मात्रामा ग्लुकोज भई पिसाबमा पनि ग्लुकोज देखापर्नुलाई मधुमेह भनिन्छ । हाम्रो शरीरलाई आवश्यक मात्रामा ग्लुकोज चाहिन्छ । शरीरलाई चाहिने ग्लुकोज हामीले खानाबाट पाउँछौं । उक्त ग्लुकोजको मात्रालाई रगतबाट शरीरका विभिन्न कोशिका तथा तन्तुमा पुऱ्याउने काम प्यान्क्रियाज नामक ग्रन्थिमा बन्ने इन्सुलिनले गर्दछ । इन्सुलिन एक हर्मोन हो । हाम्रो शरीरलाई इन्सुलिनको पूर्ण कमी भएमा अथवा पर्याप्त भए पनि यो सक्रिय हुन नपाएमा मधुमेह रोग लाग्दछ । साबिकको भन्दा धेरै पटक पिसाब लाग्नु, धेरै भोक लाग्नु, तौल घट्नु मधुमेह रोगका प्रमुख लक्षणहरू हुन् । मधुमेह रोग लागेका विरामीलाई आँखाको ज्योति गुम्ने, मिगौलामा खराबी हुने तथा रक्तनली सम्बन्धी समस्या उत्पन्न हुने खतरा रहन्छ । यस रोगबाट बच्न स्वस्थकर भोजन खाने, शारीरिक व्यायाम गर्ने तथा शरीरको तौल सामान्य राख्ने जस्ता कुरामा ध्यान पुऱ्याउनुपर्दछ ।

प्रश्नहरू :

- (क) मधुमेह केलाई भनिन्छ ?
- (ख) इन्सुलिनले के काम गर्दछ ?
- (ग) किन मधुमेहका रोगीको सङ्ख्या बढिरहेको छ ?
- (घ) मधुमेहलाई कसरी रोकथाम गर्न सकिन्छ ?
- (ड) मधुमेह किन डरलाग्दो रोग हो ?

१२. तलका गद्यांशबाट चार ओटा बुँदा टिपी सारांश लेख्नुहोस् ।

५

अहिले विश्वमै आँखाको समस्या गम्भीर रूपमा देखा परेको छ । बढ्दो प्रविधिसँगै आँखा रोगीहरूको सङ्ख्या पनि बढ्दैछ । मोतीबिन्दु, जलबिन्दु, उच्च रक्तचाप, मधुमेह र चोटपटकका कारण आँखाको दृष्टिशक्ति हराउँछ र मानिसमा दृष्टिविहीनता देखापर्छ । चस्मादोष पनि दृष्टिविहीनताको अर्को कारण हो भने कैयौं मानिसमा जन्मैदैं दृष्टिविहीनता देखापर्छ । आँखाको दृष्टि शक्तिलाई बचाइराख्न खानपान र आहारविहारमा एवम् जीवनशैलीमा ध्यान दिनुपर्छ । हरियो सागसब्जी, फलफूल, गोडागुडी, दुध आदि खाद्यपदार्थले आँखालाई फाइदा गर्छन् । चुरोट र रक्सीले हाम्रो आँखालाई हानि पुऱ्याउँछन् । लामो समयसम्म मोबाइल र कम्प्युटरमा बस्दा र धेरै समय टेलिभिजन हेर्दा पनि आँखाको दृष्टिशक्ति कमजोर हुन्छ । यसरी समस्यामा परेका आँखाका रोगीहरूलाई रुइतले तिलगङ्गा आँखा केन्द्रलाई कर्मथलो बनाएर सेवा प्रदान गरिरहेका छन् । उनले तिलगङ्गा आँखा केन्द्रलाई एसिया क्षेत्रकै प्रमुख तालिम केन्द्र बनाउने सपना देखेका छन् भने नेपालका अन्य अस्पताल तथा देशभरि घुम्ती शिविर सञ्चालन गरेर पनि सेवा दिइरहेका छन् । अहिले उनी तिलगङ्गा आँखा केन्द्रमार्फत विश्वका डाक्टरलाई नेपाली प्रविधि सिकाइरहेका छन् ।

क्रमशः

१३. तलका कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

४

(क) दिइएका बुँदाहरूका आधारमा छोटो जीवनी लेखी शीर्षक दिनुहोस् ।

नाम	: बालकृष्ण शम्सेर राणा
साहित्यिक नाम	: बालकृष्ण सम
पिता	: समर शम्सेर ज.ब.रा.
माता	: कीर्तिराज्यलक्ष्मी राणा
जन्मस्थान	: ज्ञानेश्वर, काठमाडौं
शिक्षा	: आई.एस्सी
जन्ममिति	: वि.सं.१९५९ माघ २४ गते
सेवा/पेसा	: प्राध्यापन, साहित्य सिर्जना
भ्रमण	: भारत, पाकिस्तान, चीन, म्यानमार, जर्मनी, बेलायत आदि ।
साहित्य सिर्जनाको क्षेत्र	: नाटक, काव्य
प्रकाशित कृतिहरू	: आगो र पानी (२०११), चिसो चुल्हो (२०१५) मेरो कविताको आराधना (२०२३), आदि काव्य - मुटुको व्यथा (१९८६), ध्रुव (१९८६), मुकुन्द इन्दिरा (१९९४), प्रल्हाद (१९९५), अन्धवेग (१९९६), भक्त भानुभक्त (२०००), म (२००६), प्रेमपिण्ड (२००९) आदि नाटक - नियमित आकस्मिकता (२००५) दर्शन ।
काव्यगत विशेषता	: परिष्कारवादका सशक्त कवि, संयमित प्रस्तुति, बौद्धिक र प्राज्ञिक लेखन, नाटकमा गद्य र पद्य मिश्रित भाषाको प्रयोग, भौतिकता र आध्यात्मको सन्तुलित प्रयोग, मानवतावादी दृष्टिकोण, जटिल भाषाशैलीको प्रयोग ।
पुरस्कार, मानसम्मान र पदक	: पृथ्वी प्रज्ञा पुरस्कार, साभा पुरस्कार, वीरेन्द्र पदक, त्रिभुवन प्रज्ञा पुरस्कार, रत्नश्री स्वर्णपदक, गो.द.बा. प्रथम, त्रि.वि.बाट महाविद्यावारिधि उपाधि, त्रिभुवन जयन्ती पदक आदि ।
देहावसान :	वि.सं. २०३८ साल साउन ६ गते ।

(ख) भर्खरै निर्माण सम्पन्न भएको आफ्नो घरमा टेलिफोन लाइन जडान गरिपाउँ भनी नेपाल टेलिकमलाई लेखिने निवेदन तयार गर्नुहोस् ।

१४. कुनै एक उद्धरणको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्नुहोस् ।

४

(क) अन्धविश्वास, विभेद, शोषण, उत्पीडन आदि संस्कृति नभएर विकृति हुन् ।

(ख) बाली राम्रो, तृण अति हरा, वर्ष राम्रो कबूली
पारावार प्रभु-हृदयको फुट्छ सङ्गीत केली ।

१५. तलका कुनै दुई प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

२x४=८

(क) तलको कथांश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

रामु कुर्सीमा बसेर शोभालाई पास भएको विवरण सुनाइरहेका थिए । शोभा कुर्सीपछाडि उभिएर आँखाबाट हर्षाश्रु भाँदै रामुको कपाल सुमसुम्याइरहेकी थिइन्, आँसुका थोपा रामुको पिठिउँमा खसिरहेका थिए । एउटा साधारण गरिबका छोराले सफलताका साथ एमएस्सी पास गरेको सुनेर सबैले प्रशंसा गरे । मानिसहरूले विशेष गरेर यसको प्रधान श्रेय निर्मलचन्द्रलाई दिए । महिनाको साठी रूपियाँ खाने भाषा पाठशालाको एउटा मामुली अध्यापकले भाइ, उसमा पनि सौतेनी भाइलाई आफ्नो अनुपम त्याग र तपस्याद्वारा यत्रो उच्च शिक्षा दिलाए भनेर इष्टमित्र सबैमा खुब चर्चा भइरहेको थियो ।

प्रश्नहरू :

(अ) शोभाका आँखाबाट के कारणले आँसु खसेको हुन् ?

(आ) कथाको पात्र निर्मलको चारित्रिक विशेषता लेख्नुहोस् ।

(ख) तलको कवितांश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ?

छन् आँखा दुइटा हाम्रा हेर्नुपर्छ दुवैतिर
कान छन् दुइटा हाम्रा सुन्नुपर्छ दुवैतिर ।
चिनोस् सुगन्ध दुर्गन्ध नाकका दुई प्वालले
जिभ्रो एकै कुरा खोलोस् मर्म जानेर ख्यालले ।

प्रश्नहरू :

(अ) इन्द्रियहरूको प्रयोग कसरी गर्नुपर्छ ?

(आ) यस कवितांशको भाव के हो ?

(ग) तलको निबन्धांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् ।

बिसौ शताब्दीको विराट् भुँडीले सुरसाको मुख बनाएको छ । मान्छे हनुमान् भैं पाताल चहारेर कति नै ठुलो आड फुलाओस् भुँडीको बढ्दो आयतनको अनुपातमा उसको शक्ति सामर्थ्य हात्तीको मुखमा जिरा हुन्छ । कसलाई थाहा छैन र ? भुँडीकै लागि समुद्र तरेका भारतीयहरू भुँडीकै भाग नपुगी लड्काबाट लर्काइँदै छन् भने भुँडीकै पिरलोले जुगजुग देखि 'ब्रह्माको मुलुक' पसेका नेपालीहरू भुँडीकै समस्याले बर्माबाट फर्काइँदै छन् ।

प्रश्नहरू :

(अ) भुँडीले सुरसाको मुख बनाउनु पर्नाका कारण के हो ?

(आ) नेपालीहरू भुँडीकै समस्याले बर्माबाट फर्काइएको विषयलाई प्रस्ट पार्नुहोस् ।

१६. लक्ष्मीपूजाका दिन सबैतिर रमाइलो भए पनि लाल र उनकी आमा किन खुसी नभएका हुन् ? कथाका आधारमा तर्क दिनुहोस् ।

४

१७. तलका कुनै एक प्रश्नको लामो उत्तर दिनुहोस् ।

८

(क) तलको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

थाङ्का नेपालीहरूको राम्रो व्यवसाय हो । धेरै मानिसहरू थाङ्का व्यवसायमा आश्रित छन् । आजभोलि विभिन्न जातिका मानिसहरू पनि यसमा संलग्न हुन थालेका छन् । थाङ्का व्यवसायमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू समेत सहभागी हुन थालेका छन् । हजारौं मानिसले यसलाई मुख्य पेशा बनाएका छन् । बर्सेनि अरबौं रुपियाँका थान्का विदेशमा विक्री हुन्छन् । संसारमा थान्काका साथसाथै बुद्ध सम्बन्धी मूर्तिहरूको पनि उत्तिकै माग छ । कतिपय बौद्धमार्गीहरू थाङ्काका साथसाथै बुद्धका मूर्तिहरू पनि लैजान्छन् । नेपालमा बुद्ध सम्बन्धी मूर्तिको उत्पादन पनि हुने गरेको छ । बुद्ध र भृकुटीको जन्मथलो, कतिपय बुद्ध गुरुहरूको कर्म र ज्ञानको थलोका रूपमा रहेको नेपाल संसारभरकै बौद्धमार्गीहरूको प्रमुख गन्तव्य पनि हो । यसर्थ थाङ्का र मूर्तिलाई सँगसँगै प्रवर्धन गर्न सके नेपाल बुद्ध सम्बन्धी सामग्री उत्पादन र विक्रीगर्ने संसारकै प्रमुख राष्ट्र बन्न सक्छ । हामीले हाम्रा थाङ्कालाई प्रवर्धन गरेर संसार भरको मागलाई पूरा गर्न सकेमा हाम्रा लागि वरदान साबित हुने छ ।

प्रश्न :

‘थाङ्कालाई प्रवर्धन गर्न सके हाम्रा लागि वरदान साबित हुने छ ।’ यस भनाइलाई पुष्टि गर्नुहोस् ।

(ख) ‘जन्मभूमि’ कथाको तलको अंश पढी सोधिएको प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् ।

एकैछिन सोचेर रामचन्द्रले फेरि भने, “लक्ष्मण, तिमिले स्वर्गको बयान सुनेका होला । शास्त्रहरूमा वर्णन भएअनुसार सुखै सुखको नाम नै स्वर्ग हो । त्यसैले मानिसहरू मरेपछि स्वर्ग जान खोज्छन् । भाइ लक्ष्मण, संसारमा त्यस्तो स्वर्गभन्दा पनि उत्तम ठाउँ भनेको जन्मभूमि हो । मेरो विचारमा जननी र जन्मभूमि स्वर्गभन्दा पनि महान् छन् । यसको मतलब जन्मभूमि भनेर सधैं त्यहीं टाँसिइरहनुपर्छ भनेको होइन । सुख, सुविधा र अवसरको खोजी गर्नु मानवीय चरित्र हो, खोज्नु पनि पर्छ । जन्मभूमिलाई नै चटककै भुल्नु र लत्याउनु चाहिँ कदापि हुँदैन । सुख र सुविधाका पछि लागेर जन्मभूमिलाई लात हान्नेहरू असल मान्छे हुँदै होइनन् । त्यसैले लड्कामा जतिसुकै वैभव भए पनि, यो हामीले जितेर पाएको भए पनि हाम्रो जन्मभूमि अयोध्याभन्दा प्यारो हुन सक्तैन । भाइ, हामीले हाम्रो जन्मभूमि छाडेको पनि चौध वर्ष हुन लाग्यो । अब हामी अयोध्या फर्कनुपर्छ, हामीले हाम्रै जन्मभूमिलाई स्याहार्नुपर्छ, सिँगार्नुपर्छ ।”

प्रश्न :

‘जननी र जन्मभूमि स्वर्गभन्दा महान् हुन्छन् ।’ भन्ने भनाइलाई पुष्टि गर्नुहोस् ।

१८. तलका कुनै एक शीर्षकमा कम्तीमा १५० शब्दसम्मको निबन्ध लेख्नुहोस् ।

८

(क) मेरो भविष्यको योजना

(ख) राष्ट्रनिर्माणमा युवावर्गको भूमिका

(ग) समयको महत्त्व

अनिवार्य नेपाली

नयाँ पाठ्यक्रम

दिइएका निर्देशनका आधारमा आफ्नै शैलीमा सिर्जनात्मक उत्तर दिनुहोस् ।

समय : २ घण्टा १५ मिनेट

पूर्णाङ्क: ७५

१. समूह 'क' मा दिइएका शब्दको अर्थ समूह 'ख' बाट पहिचान गरी जोडा मिलाउहोस् । २
समूह 'क'	समूह 'ख'
पेस्की	उन्नतशील
इख	निर्लज्जता
आघात	कलङ्क
धृष्टता	बैना
	डाहा
	चोट
२. कोष्ठकबाट मिल्ने शब्द छानी खाली ठाउँमा भर्नुहोस् । २
- (क) 'पहाड' को पर्यायवाची शब्द होइन । (गिरि, तराई, शैल)
- (ख) 'साक्षर'को विपरीतार्थी शब्द हो । (शिक्षित, निरक्षर, अक्षर)
- (ग) अनेकार्थी शब्द हो । (फल, काफल, असल)
- (घ) 'जाति-जाती' शब्द हुन् । (अनेकार्थी, विपरीतार्थी, श्रुतिसमभिन्नार्थी)
३. अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् । २
- टुप्नुक्क, संविधान
४. (क) तलका शब्द समूहबाट शुद्ध शब्द चिनेर लेख्नुहोस् । १
- (अ) i) सन्चार ii) संचार iii) सञ्चार iv) सम्चार
- (आ) i) अवशेष ii) अवसेष iii) अवषेश iv) अवशेश
- (ख) तलका वाक्यलाई शुद्ध पारी लेख्नुहोस् । २
- सून्तलीले भनी, आइज काल, आमै सित टिका थाप्न ।
५. रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याउनुहोस् । ३
- हामी शिक्षकहरूसित सुन्दर ठाउँमा गर्यौं अनि सबै मिलेर नाच्यौं ।
६. (क) तलका उपसर्ग र प्रत्यय लगाई एक एक ओटा शब्द बनाउनुहोस् । २
- उपसर्ग : सम्, परि
- प्रत्यय : ईय, आवट
- (ख) तलका शब्दलाई समास वा विग्रह गर्नुहोस् । १
- घोडेजात्रा, पाँच अमृतको समूह

७. कोष्ठकमा दिइएका धातु र सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भरी वाक्य पूरा गर्नुहोस् । २

- (क) साथीहरू पोखरा । (जा : पूर्ण वर्तमान)
 (ख) तिनीहरूले राम्रो कविता । (लेख् : अज्ञात भूत)
 (ग) पेमा र डोमा आफ्नो काम । (गर् : इच्छार्थक)
 (घ) नेपालले विकासको फडको । (मार् : सम्भावनार्थक)

८. कोष्ठकमा दिइएका निर्देशनअनुसार वाक्य परिवर्तन गर्नुहोस् । ४

- (क) बजारमा साथी भेटियो । (कर्तृवाच्य)
 (ख) बहिनी धारामा नुहाउँछिन् । (प्रेरणार्थक)
 (ग) उनी घर गइन् । (पुलिङ्ग)
 (घ) वसन्त ऋतु आएपछि वातावरण सुन्दर देखिन्छ । (मिश्र वाक्य)

९. अभ्यस्त पक्षका फरक फरक क्रियापदको प्रयोग गरी तीन वाक्यमा आफ्नो साथीका बारेमा वर्णन गर्नुहोस् । ३

१०. तलको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नहरूको छोटो उत्तर लेख्नुहोस् । ५

थाङ्का नेपालीहरूको राम्रो व्यवसाय हो । धेरै मानिसहरू थाङ्का व्यवसायमा आश्रित छन् । आजभोलि विभिन्न जातिका मानिसहरू पनि यसमा संलग्न हुन थालेका छन् । थाङ्का व्यवसायमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू समेत सहभागी हुन थालेका छन् । हजारौं मानिसले यसलाई मुख्य पेसा बनाएका छन् । बर्सेनि अरबौं रुपियाँका थान्का विदेशमा बिक्री हुन्छन् । संसारमा थान्काका साथसाथै बुद्ध सम्बन्धी मूर्तिहरूको पनि उत्तिकै माग छ । कतिपय बौद्धमार्गीहरू थाङ्काका साथसाथै बुद्धका मूर्तिहरू पनि लैजान्छन् । **नेपालमा** बुद्ध सम्बन्धी मूर्तिको उत्पादन पनि हुने गरेको छ । बुद्ध र भृकुटीको जन्मथलो, कतिपय बुद्ध गुरुहरूको कर्म र ज्ञानको थलोका रूपमा रहेको नेपाल संसारभरकै बौद्धमार्गीहरूको प्रमुख **गन्तव्य** पनि हो । यसर्थ थाङ्का र मूर्तिलाई सँगसँगै प्रवर्धन गर्न सके नेपाल बुद्ध सम्बन्धी सामग्री उत्पादन र बिक्री गर्ने संसारकै प्रमुख राष्ट्र बन्न सक्छ । हामीले हाम्रा थाङ्कालाई प्रवर्धन गरेर संसारभरको मागलाई पूरा गर्न सकेमा हाम्रा लागि वरदान साबित हुने छ ।

प्रश्नहरू :

- (क) थाङ्का नेपालीहरूको कस्तो व्यवसाय हो ?
 (ख) थाङ्कालाई संसारभर प्रवर्धन गर्न के गर्नुपर्ला ?
 (ग) गद्यांशको अन्तिम वाक्यलाई मिश्र वाक्यमा परिवर्तन गर्नुहोस् ।
 (घ) गद्यांशमा प्रयुक्त '**नेपालमा**' शब्दको कारक र विभक्ति लेख्नुहोस् ।
 (ङ) '**गन्तव्य**' शब्दको पर्यायवाची शब्द लेखी त्यसलाई वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् ।

११. तलको अनुच्छेद पढी सोधिएको प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् । ५

सडकमा गुड्ने सवारी साधनका कारण हुने मानवीय तथा भौतिक क्षति सडक दुर्घटना हो । जनसङ्ख्या र सवारी साधनको बढ्दो चापले आजकल सडक दुर्घटना ताजा समाचार बन्ने गरेको छ । सामान्यतया पहाडी र सहरी क्षेत्रमा सडक दुर्घटना बढी हुने गरेको छ । जनसङ्ख्याको चाप, सडकको क्षमताभन्दा बढी सवारी साधन, क्षमताभन्दा यात्रु बोक्ने प्रवृत्ति, सवारी नीतिनियमको पालन नगर्नु, अपरिपक्व चालक र तिनले तीव्र गतिमा गर्ने अस्वस्थ प्रतिस्पर्धा आदि सडक दुर्घटनाका कारणहरू हुन् । यस्ता घटनाहरू न्यूनीकरण गर्नका लागि सवारी साधन प्रयोगकर्ता र यात्रुहरू नै मूल रूपमा सचेत हुनुपर्दछ । सवारी साधन नियमपूर्वक सञ्चालन गर्नुपर्दछ । साँगुरो घुम्ती बाटो र मानव भिड भएका ठाउँमा मादक पदार्थ सेवन गरी तीव्र गतिमा सवारी साधन चलाउनु हुँदैन । सडक दुर्घटना कुनै एउटा गाउँ, सहर वा देशको समस्या मात्र होइन यो विश्वव्यापी समस्या हो । सवारी दुर्घटनाका कारण मानिसले अकालमा ज्यान गुमाउनुपर्दछ । अङ्गभङ्ग भएर कहाली लाग्दो जीवन जिउनुपर्ने, आफू क्षमतावान् हुँदाहुँदै पनि अरूको सहायतामा निरस जीवन बाँच्न बाध्य हुनुपर्दछ ।

प्रश्नहरू :

- (क) सडक दुर्घटना भनेको के हो ?
- (ख) सडक दुर्घटना हुने मुख्य क्षेत्र कहाँ कहाँ हुन् ?
- (ग) सडक दुर्घटनाका प्रमुख कारणहरू के के हुन् ?
- (घ) सडक दुर्घटनाले मानव जीवनमा कस्तो समस्या ल्याउँछ ?
- (ङ) सडक दुर्घटना न्यूनीकरण गर्न के गर्नुपर्ला ?

१२. तलको गद्यांशबाट चार ओटा टिपी सारांश लेख्नुहोस् । २+३=५

थाङ्कामा आवश्यकताअनुसार विभिन्न रङको प्रयोग गरिन्छ । कुन देवीदेवताको कस्तो चित्र बनाउने र कुन कुन रङ प्रयोग गर्ने भन्ने आफ्नै नियम हुन्छ । देवीदेवताका आआफ्ना रङ हुन्छन्, जस्तै : पञ्च अमिताभ रातो, मेडिसियन निलो, भैरोचन सेतो, अमोघसिद्धि हरियो र शाक्यमुनि पहेँलो । त्यसरी नै वज्रसत्त्व, अवलोकितेश्वर, सेतो तारा आदि सेतो रङका हुन्छन् । मञ्जुश्री र ज्याम्बला पहेँलो मैत्रेयी निलो, हरियो तारा हरियो, आदि रङका हुन्छन् । बुद्धको जीवनी जीवनचक्र र मण्डलामा विभिन्न रङको संयोजन गरिन्छ । साथै मुख्य देवीदेवताको आफ्नो अलग्गै एउटा रङ भए पनि पृष्ठभूमिमा भने विभिन्न रङको संयोजन गरिएको हुन्छ । कहाँ कस्तो रङ लगाउने भन्ने कुराको निधो खाइवाले गर्छन् । थाङ्कामा प्रयोग गरिने रङ पहिले पहिले रुखका पात, बोक्रा, जरा, खानीबाट निस्किएको रासायनिक वस्तु आदिबाट तयार गरिन्थ्यो । अचेल बजारमा किन्न पाइने रङको समेत उपयोग गर्न थालिएको छ ।

१३. तलकामध्ये कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

४

(क) तल दिइएका बुँदाहरूका आधारमा कथा तयार पारी उपयुक्त शीर्षक पनि दिनुहोस् ।

एउटा जङ्गलमा हात्ती र बाँदर मिलेर बस्नुसँगै खानेकुरा खोज्नु एक दिन को ठुलो भन्ने विषयमा भगडा पर्नु दुवैले लाटोकोसेरालाई भगडा छिनिदिन अनुरोध गर्नुलाटोकोसेराले दुवैलाई खोलापारिबाट नरिवल टिपेर ल्याउन अन्हाउनु खोलो तर्दा बाँदर हात्तीको पिठ्युँमा चढ्नु खोला तर्नुनरिवलको रूख ज्यादै अग्लो हुनु हात्तीले बाँदरलाई नरिवल टिपेर ल्याउन अन्हाउनुबाँदरले नरिवल टिपेर ल्याउनु तर बोक्न अष्टेरो पर्नु हात्तीले नरिवल मुखमा च्याप्नु लाटोकोसेरोले नरिवल कसरी ल्यायो भनी सोध्नु दुवैले नरिवल टिपेर ल्याएको वृत्तान्त भन्नु दुवैले समान काम गरेकाले दुवै आआफ्नो काममा ठुला छौं भनी लाटोकोसेराले बताउनुदुवै फेरि पहिले जस्तै मिलेर बस्नु मिलेर बस्दा फाइदा हुने सन्देश ।

(ख) सल्लेरी पुस्तक भण्डार, सोलुखुम्बुले कक्षा दसका अनिवार्य विषयका पुस्तक दुई सय प्रति र साहित्यका पुस्तक एक सय प्रति पठाइदिन अनुरोध गर्दै साक्षा प्रकाशन पुल्चोक, ललितपुरलाई लेख्ने पत्रको नमुना तयार पार्नुहोस् ।

१४. कुनै एक उद्धरणको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्नुहोस् ।

४

(क) समेटी घुस अन्याय चाहन्नं म धनी हुन

आँखा छली परीक्षामा चाहन्नं इलमी हुन ।

(ख) विश्वव्यापीकरणको बढ्दो प्रभावसँगै आयातित उत्पादनको बढ्दो प्रयोगले हाम्रा मौलिक उत्पादनहरू सङ्कटमा पर्दै गएका छन् ।

१५. तलका कुनै दुई प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

४X२=८

(क) तलको निबन्धांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

तीमध्ये पहिलो हो, हाँडीघोप्टे भुँडी ! सकेसम्म अरू साराको भाग आफ्नै भुँडीभित्र घोप्ट्याएर दुनियाँमा भुँडीवादको सिद्धान्त लागु गर्न हाँडीघोप्टे भुँडी सधैं हाँडी जस्तै मुख बाइरहेको हुन्छ । कर्म न कृकर्म, सर्मा न बेसर्मा, धर्म न अधर्म कुनै कुराको छान विचार नगर्ने हुनाले नैवेद्यका ठुला ठुला स्रोतहरू हाँडीघोप्टे भुँडीकै सामु घोप्टिन पुगेका छन् ।

प्रश्नहरू :

(अ) हाँडीघोप्टे भुँडीका कस्ता विशेषता हुन्छन् ?

(आ) दुनियाँमा किन भुँडीवादको सिद्धान्त लागु भएको हो ?

(ख) तलको कथांश पढी सोधिएका प्रश्नहरूको उत्तर लेख्नुहोस् ।

लालकी आमा ढिकीजाँतो गरेर केही कमाउँछिन् । यता जान्छिन्, दुई गाग्रो पानी ल्याइदिन्छिन् । उता जान्छिन्, भाँडा माभिन्छिन् । त्यही कमाइबाट ती दुई आमाछोराको पेट भरिन्थ्यो । साँगुरो गल्लीको थोत्रो घरमा आमाछोराको बास छ । सिङ्गो घर कहाँ हो र ? तल्लो चिसो छिँडी, जहाँ उज्यालो अन्कनाउँदै छिर्छ । आमा पन्ध्र दिनदेखि खाटमा सुत्यासुत्यै छिन्, खोइ उठ्ने नाम पनि नलिने । कहाँ पञ्चक, कहाँ तिहार ।

प्रश्नहरू :

(अ) आमाछोराको पेट कसरी भरिन्थ्यो ?

(आ) “कहाँ पञ्चक, कहाँ तिहार” यस भनाइको आशय प्रस्ट पार्नुहोस् ।

(ग) तलको कवितांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

मान्छेहरू

ममाथि गुड, कुद, हिँड

चिप्लेटी खेल, कवाज खेल, गिर खेल

सवारीका साधनहरू तिमीहरू पनि

रातोदिन ताँती बाँधेर गुड

प्रश्नहरू :

(अ) यहाँ मानिसहरूको चरित्रलाई कुन रूपमा प्रस्तुत गरिएको छ ?

(आ) सडकले किन दिनरात भन्न पाउँदैन ?

१६. यदि तपाईं ‘लक्ष्मीपूजा’ कथाको पात्र लाल हुनुभएको भए लक्ष्मीपूजा कसरी मनाउनुहुन्थ्यो ? तर्क दिनुहोस् ।

४

१७. तलका कुनै एक प्रश्नको लामो उत्तर दिनुहोस् ।

८

(क) ‘हाग्नो संस्कृति’ निबन्धको तलको अंश पढी सोधिएको प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

संस्कृति मानिसले मानिसका लागि बनाएका हो, आफ्नो सजिलोका लागि बनाएको हो । त्यसैले समय, सन्दर्भ र आवश्यकताअनुसार संस्कृतिहरू परिमार्जित हुँदै जान्छन् । त्यसैले संस्कृति शब्दको शाब्दिक अर्थ नै परिष्कार वा संस्कार गरिएको भन्ने हुन्छ । जुन संस्कृति समयानुकूल परिमार्जित र परिष्कृत हुन्छ, त्यही संस्कृति नै लामो समय टिक्छ ।

प्रश्न :

(अ) ‘संस्कृति समयानुकूल परिमार्जित र परिष्कृत हुन्छ’ भन्ने भनाइलाई पुष्टि गर्नुहोस् ।

(ख) तलका कवितांश पढी सोधिएको प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

आइन् वर्षा हररर चढी वायुपङ्खी विमान
पाङ्ग्रा घर्षी शिखर गरजी थर्कियो आसमान ।
भिल्के भिल्का, अचल मुख भो त्रासले नील गाढा
चुली नाघिन् प्रकृति कलिलिन्, देखिँदै दूर टाढा

प्रश्न :

(अ) माथिको कवितांशमा वर्षाको आगमनको के कसरी वर्णन गरिएको छ ? स्पष्ट पार्नुहोस् ।

१८. तलको कुनै एक शीर्षकमा कम्तीमा १५० शब्दसम्मको निबन्ध लेख्नुहोस् । ८

(क) जीवनमा खेलकुदको महत्त्व

(ख) मेरो देश : मेरो गौरव

(ग) पर्यटन र विकास

अनिवार्य नेपाली

नयाँ पाठ्यक्रम

दिइएका निर्देशनका आधारमा आफ्नै शैलीमा सिर्जनात्मक उत्तर दिनुहोस् ।

समय : २ घण्टा १५ मिनेट

पूर्णाङ्क: ७५

१. समूह 'क' मा दिइएका शब्दका अर्थ समूह 'ख' बाट पहिचान गरी जोडा मिलाउनुहोस् । २

समूह 'क'

दिल

बुझो

कृतघ्न

अपेक्षा

समूह 'ख'

चाहना

खुलासा

दयालु

मन

ठेडी

बैगुनी

२. कोष्ठकबाट मिल्ने शब्द छानी खाली ठाउँ भर्नुहोस् । २

(क) 'ताप' को अनेकार्थी शब्द होइन । (पिर, गर्मी, जाडो)

(ख) 'निशा'को पर्यायवाची शब्द हो । (साँझ, दिन, रात)

(ग) श्रुतिसमभिन्नार्थी शब्द हुन् । (काम-काज, विष-बीस, सानो-मानो)

(घ) 'उदार'को विपरीतार्थी शब्द हो । (दिलदार, अनुदार, भुवादर)

३. अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् । २

फन्याकफुरुक, दैलो कुर्नु

४. (क)तलका शब्द समूहबाट शुद्ध शब्द चिनेर लेख्नुहोस् । १

(अ) i) वावुसाहेव

ii) वावुसाहेव

iii) वावुसाहेव

iv) वावुसाहेव

(आ) i) अन्चल

ii) अंचल

iii) अड्चल

iv) अञ्चल

(ख)तलका वाक्यलाई शुद्ध पारी लेख्नुहोस् । २

नेपालीहरु देशकोभन्दा बढि अर्काको माया गर्दैन् भन्ने कुरा साँचो हो !

५. रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याउनुहोस् । ३

म साथीहरूसित इलाम घुम्न गएँ अनि त्यहाँको सुन्दर चियाबगान देखेर मख्व परें ।

६. (क)तलका उपसर्ग र प्रत्यय लगाई एक एक ओटा शब्द बनाउनुहोस् । २

उपसर्ग : कु, उप

प्रत्यय : इलो, तव्य

(ख) तलका शब्दहरूलाई समास वा विग्रह गर्नुहोस् ।

१

लोकप्रिय, पाँच अमृतको समूह

७. कोष्ठकमा दिइएका धातु र सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भरी वाक्य पूरा गर्नुहोस् । २

(क) तराईमा धेरै धान । (फल् : पूर्ण भविष्यत्)

(ख) लता र रीता बजारतिर । (लाग् : अज्ञात भूत)

(ग) म 'मुना-मदन' । (पढ् : सामान्यतार्थ)

(घ) बहिनी कविता । (घोक् : सम्भावनार्थ)

८. कोष्ठकमा दिइएका निर्देशन अनुसार वाक्य परिवर्तन गर्नुहोस् । ४

(क) छठमा सूर्यको पूजा गरिन्छ । (कर्तृवाच्य)

(ख) मोहन बगैँचामा काम गर्दै छ । (प्रेरणार्थक)

(ग) बुबाले भानुभक्तको जीवनी लेख्नुभएको छ । (स्त्रीलिङ्ग)

(घ) म आउँछु अनि तिमी जाऊ । (सरल वाक्य)

९. पूर्ण वर्तमान कालको फरक फरक क्रियापदको प्रयोग गरी परीक्षा तयारीका लागि आफूले गरेका योजनाबारे तीन वाक्यमा वर्णन गर्नुहोस् । ३

१०. तलको गद्यांश राम्ररी पढी सोधिएका प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् । ५

संस्कृति मानिसको सामूहिक जीवन शैली हो । 'संस्कृतिले कुनै राष्ट्र, जाति वा समुदायको सामाजिक जीवन, आर्थिक अवस्था, राजनीति, चालचलन, खानपिन, पहिरन, चिन्तन आदि अनेकन् कुरालाई जनाउँछ । त्यस्तै भाषा, साहित्य, धर्म, कला, दर्शन, चाडपर्व, परम्परा आदिको समष्टि नाम नै संस्कृति हो, संस्कृतिले कुनै राष्ट्र जाति वा समुदायका मानिसका खाने तरिका, बोल्ने तरिका, सोच्ने तरिका, हिँड्ने तरिका आदिलाई समेत जनाउँछ । कुनै समयको समाजले त्यति बेलाको सामाजिक आवश्यकताका लागि बनाएको आचार, व्यवहार वा क्रियाकलापले निरन्तरता पाएपछि त्यो संस्कृति बन्दछ । संस्कृति कुनै पनि राष्ट्र, जाति वा समुदायलाई चिनाउने मुख्य आधार हो । संस्कृति समाजलाई एकताबद्ध गर्ने एउटा कडी पनि हो । व्यक्तिगत रूपमा मानिस भिन्न भए पनि सांस्कृतिक रूपमा त्यो एउटा समुदाय वा राष्ट्रको अङ्गका रूपमा रहेको हुन्छ ।

प्रश्नहरू :

(क) संस्कृति केलाई भनिन्छ ?

(ख) संस्कृतिको निर्माण कसरी हुन्छ ?

(ग) 'आवश्यकताका लागि' को कारक र विभक्तिको नाम लेख्नुहोस् ।

(घ) उपर्युक्त अनुच्छेदको पहिलो वाक्यलाई मिश्र वाक्यमा परिवर्तन गर्नुहोस् ।

(ङ) 'कडी' को पर्यायवाची शब्द लेखी त्यसलाई वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् ।

११. तलको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् ।

५

दिनदिनै नयाँ कुराको खोज र अनुसन्धान गर्ने इच्छा राख्नु र नयाँ कुराको अनुभवमा रुचि लिनु मानिसको स्वभाव नै हो । मानवले युगौंदेखि चमत्कारपूर्ण तथा रहस्यमय कथाहरू र जादुमय क्रियाकलापहरू रोचकताका साथ पढ्दै, सुन्दै र देख्दै आएको हो । आफूले आदेश दिनासाथ कुनै काम तुरुन्त सम्पन्न हुन सकोस्, आफूलाई त्यसमा धेरै श्रम, सम्पत्ति र समय खर्च गर्नु नपरोस् भन्ने मानिसका युगौंदेखिका चाहना हुन् । औद्योगिक तथा अन्य क्षेत्रमा कहिल्यै नथाक्ने, विनाविरोध खुर्खुरु आफ्नो कर्तव्य पालना गर्ने, चौबिसै घण्टा काममा लागेर उद्योगलाई प्रगतिपथमा निरन्तर अग्रसर गराउने, दिइएको काम ठिक समयमा अलिकति पनि गल्ती नगरी सम्पन्न गर्ने जस्ता विशेषताहरू हुनाले नै यन्त्रमानव आज हरेक क्षेत्रमा लोकप्रिय बन्न पुगेको छ । यसमा यो काम गर्ने कि नगर्ने, किन गर्ने, यो कामबाट के कस्ता लाभ वा हानि हुन्छन्, यस कामबाट मेरो भविष्य के होला भन्ने जस्ता द्विविधात्मक मनस्थिति नहुने हुँदा यन्त्रमानवले दिएको आदेश भर्को नमानी सम्पन्न गर्ने गर्दछ । त्यसैले यन्त्रमानवको उपयोग धेरै बढ्न गएको हो ।

प्रश्नहरू :

- (क) मानिसको स्वभाव कस्तो हुन्छ ?
- (ख) धेरै पहिलेदेखिकै मानिसको कस्तो चाहना रहेको थियो ?
- (ग) यन्त्रमानवको लोकप्रियता बढ्नुको कारण के हो ?
- (घ) यन्त्रमानवले किन कुनै पनि काम भर्को नमानी सम्पन्न गर्दछ ?
- (ङ) उपर्युक्त अनुच्छेदका लागि उपयुक्त शीर्षक सुभाउनुहोस् ।

१२. तलको गद्यांशबाट चार ओटा बुँदाहरू टिपी सारांश लेख्नुहोस् ।

२+३=५

मानिस, वस्तु, पुँजी, विचार, प्रविधि, संस्कृति कुनै निश्चित ठाउँ र देशको सीमा नाघेर विश्वभर फैलने अवस्था नै विश्वव्यापीकरण हो । विश्वव्यापीकरणमा संसारका कुनै पनि मानिसका सिर्जना, विचार र नयाँ प्रविधिले सजिलै संसारभरि फैलिने मौका पाउँछन् । यसमा मानिस कुनै एउटा देशको नागरिक मात्र होइन, पृथ्वीकै एउटा सदस्य बन्छ र त्यसबाट लाभ लिन सक्छ । विश्वव्यापीकरणकै कारण अहिले संसारभरिका मानिसले सूचना र प्रविधिको लाभ लिन पाएका छन् । सूचना र प्रविधिको विश्वव्यापीकरणले संसारभरिका घटना, ठाउँ, जाति, संस्कृतिहरूबारे थाहा पाउन सकिएको छ । साथै इमेल, इहेल्थ, इलाइब्रेरी, इलर्निङ, इमार्केटिङ जस्ता सुविधाहरू पाएको छ । मानिसलाई चाहिने वस्तु, ज्ञानविज्ञान, प्रविधि, पुँजी, श्रम आदि सबै ठाउँमा समान रूपमा पाइँदैनन्, आजको मानिसका असीमित रहर र आवश्यकताको परिपूर्ति एउटै ठाउँ र एउटै देशबाट सम्भव छैन । काम हुने ठाउँमा काम गर्ने मानिस हुँदैनन् । कहीं मानिस हुन्छन् तर काम हुँदैन र बेरोजगार बस्नुपर्ने हुन्छ । विश्वव्यापीकरणसँगै यी समस्या समाधान हुँदै छन् ।

१३. तलकामध्ये कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

४

(क) तल दिइएका बुँदाहरूका आधारमा कथा तयार पारी उपयुक्त शीर्षक पनि दिनुहोस् ।

धनजिते र गुमाने दुई छिमेकी हुनु..... वर्षायाममा किसानलाई खेतीपातीको चटारो हुनु..... धनजितेको धानको विउ गुमानेको गोरुले खाइदिनु..... धनजितेले गोरुलाई पिट्नु..... दुवैका विचमा भनाभन र कुटाकुट हुनु..... धर्मानन्द पाध्येले गुमानेलाई उक्साउनु..... गाउँलेले हात छोडेका दुवैलाई छुट्याउनु..... दुवैविच बोलीचाली र व्यवहार बन्द हुनु..... केही समयपछि गाउँमा आँठे रोग फैलनु..... धनजिते र उसकी श्रीमती विरामी हुनु..... सहयोग आवश्यक पर्नु..... गुमानेको मन पग्लनु..... उसले धनजितेको तनमनले सेवा गर्नु..... सन्चो भएपछि धनजितेले पश्चाताप गर्नु गुमानेसित माफी माग्नु..... दुवैमा फेरि मेल हुनु सानोतिनो भगडा भए पनि छिमेकी मिलेर बस्नुपर्ने सन्देश ।

(ख) जिल्लास्तरीय वादविवाद प्रतियोगितामा आफू प्रथम हुँदा आफ्नो मनमा उठेका भावहरू समेटि एउटा मनोवाद तयार पार्नुहोस् ।

१४. कुनै एक उद्धरणको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्नुहोस् ।

४

(क) अहो ! संसार कति मतलबी छ ।

(ख) मलाई भ्रू सडक

खतम र रद्दी सडक भन्नेहरू

आफूलाई कुखुराको गुलाफी फुल सम्भेर

सुरक्षित, घुमफिर गर्नेहरू

जसलाई सोध्नुपर्ने हो उहीसँग सोध

सडक किन यस्तो भयो ?

१५. तलका कुनै दुई प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

२×४=८

(क) तलको निबन्धांश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् ।

कतिपय अवस्थामा संस्कृतिका नाममा विकृतिले प्रश्रय पाइरहेको हुन्छ । संस्कृति मानिसको भलाइका लागि हो । अन्ध विश्वास, विभेद, शोषण, उत्पीडन आदि संस्कृति नभएर विकृति हुन् । हामीकहाँ दाइजो, तिलक, बोक्सी, छुवाछुत, बलिप्रथा जस्ता खराब प्रथाहरू छन् , जसलाई हामीले संस्कृतिका नाममा जोगाइरहेका छौं । घुस खाने, भ्रष्टाचार गर्ने, अरूलाई दुःख दिने, नराम्रो काम गरेर पनि धनी बन्नुपर्छ भन्ने चिन्तन र व्यवहार विकृति हुन्, संस्कृति होइनन् ।

प्रश्नहरू :

(अ) हाम्रो समाजमा बढेका विकृतिहरू के के हुन् ?

(आ) छुवाछुत र दाइजो प्रथालाई किन खराब भनिएको हो ?

(ख) तलको कवितांश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

स्वावलम्बी सके बन्न कुनै चाहिन्न नोकर
सर्वत्र जाँगरै तातोस् कसले लाउने कर ।
सीमा विलासको छैन स्वाद छैन गिलासको
खाँचो छ एउटै मात्र मित्रताको मिजासको ।

प्रश्नहरू :

- (अ) विलासिता किन निन्दनीय हुन्छ ?
(आ) स्वावलम्बी, मित्रता र मिजासले के कुरा प्राप्त हुन्छ ?

(ग) तलको कथांश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

माउजड बाबुसाहेबको आतङ्कको प्रतीक त्यो कोट नै थियो । अजय गौरवशाली
त्यस कोटबारे कुनै कुरा कोट्याउन कसैको हिम्मतै थिएन । कोटको मूल चहकिलो
मास रड आज धुस्रो, फुस्रो र मैलो, विरूप हुन गए पनि साराका आँखामा त्यो
चहकिलो मास रडकै देखा पर्दथ्यो ।

प्रश्नहरू:

- (अ) माउजड बाबुसाहेबको चरित्र कस्तो थियो ?
(आ) माउजड बाबुसाहेबको कोट किन आतङ्कको प्रतीक मानिएको हो ?

१६. यदि 'प्रत्यागमन' कथाको पात्र शोभा हुनुभएको भए घर छोडेर जाने आफ्नो
देवरप्रति कस्तो व्यवहार गर्नुहुन्थ्यो ? तर्क दिनुहोस् । ४

१७. तलका कुनै एक प्रश्नको विवेचनात्मक उत्तर दिनुहोस् । ८

(क) तलको कवितांश पढी सोधिएको प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

धूली खोला सलिल, वरषी शानजस्तो अटूट
पाई प्राणी अमृत-लहरी फस्टिने छन् अछूट ।
दौरामा छन् जलधि-दुहिता, साम्य कारुण्य भाव
फैली चाँडो मुख अवनिको, हुन्छ, आनन्द-लूट ॥

प्रश्न:

कविले 'वर्षा' कवितामा प्रकृतिको वर्णन कुन रूपमा गरेका छन् ? विवेचना गर्नुहोस् ।

(ख) तलको निबन्धांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

नेपालमा हरेक जाति, समुदायका आफ्ना मौलिक सिप, प्रविधि र उत्पादन छन् । हामीसँग धातु, काठ, उन, बाँस, माटो, पात, कपास आदिका सामान बनाउने आफ्नै प्रकारको सिप र प्रविधि थियो, अबै छ । हाम्रा आफ्नै मौलिकतामा राडीपाखी, गलैँचा, कागज, कपडा, भाँडाकुँडा, मूर्ति आदिको उत्पादन हुने गरेको पाइन्छ । विश्वव्यापीकरणको बढ्दो प्रभावसँगै आयातित उत्पादनको बढ्दो प्रयोगले हाम्रा मौलिक उत्पादनहरू सड्कटमा पर्दै गएका छन् । यसैले हामीले हाम्रा मौलिक उत्पादनलाई प्रवर्धन गर्नु आवश्यक छ । थाड्का हामीले प्रवर्धन गर्ने मौलिक उत्पादन हो ।

प्रश्न :

मौलिक उत्पादनको प्रवर्धन गर्न के कस्ता कुरामा ध्यान दिनुपर्छ ? विवेचनात्मक उत्तर दिनुहोस् ।

१८. तलका कुनै एक शीर्षकमा कम्तीमा १५० शब्दसम्मको निबन्ध लेख्नुहोस् । ८

- (क) सामाजिक सञ्जालको महत्त्व
- (ख) लोकतन्त्र र अनुशासन
- (ग) मेरो देश : मेरो कर्मभूमि

SEE 2075 (2019)

अनिवार्य नेपाली

(नयाँ पाठ्यक्रम)

दिइएका निर्देशनका आधारमा आफ्नै शैलीमा सिर्जनात्मक उत्तर दिनुहोस् ।

समय : २ घण्टा १५ मिनेट

पूर्णाङ्क: ७५

१. समूह 'क' मा दिइएका शब्दका अर्थ समूह 'ख' बाट पहिचान गरी जोडा मिलाउनुहोस् । २
समूह 'क'	समूह 'ख'
अस्मिता	सुनसान
निस्तब्ध	लगातार
बिल	अन्धकार
तारन्तार	अस्तित्व
	रसिद
	फरिया
२. कोष्ठकबाट मिल्ने शब्द छानी खाली ठाउँमा भर्नुहोस् । २
- (क) 'जननी'को पर्यायवाची शब्द हो । (आमा, दिदी, बहिनी)
- (ख) 'सम्पन्नता'को विपरीतार्थी शब्द हो । (व्यापकता, विपन्नता, सुन्दरता)
- (ग) अनेकार्थी शब्द होइन । (तर, कर, घर)
- (घ) श्रुतिसमभिन्नार्थी शब्द हुन् । (रात-दिन, साँझ-बिहान, दिन-दीन)
३. अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् । २
- शल्यक्रिया, नि
४. (क) तलका शब्द समूहबाट शुद्ध शब्द चिनेर लेख्नुहोस् । १
- (अ) (i) चिरञ्जीवी (ii) चिरन्जीवी (iii) चिरङ्जीवी (iv) चिरम्जीवी
- (आ) (i) बातावरण (ii) बातावरण (iii) वातावरण (iv) वातावरण
- (ख) तलका वाक्यलाई शुद्ध पारी लेख्नुहोस् । २
- रामुले भने, लौ भाउजु, अब घर जाऊँ, मोटर ल्याएको पनी आधाघण्टा भइसक्यो ।
५. रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुटयाउनुहोस् । ३
- ओहो ! आज बिहान मैले बाटामा एउटा धेरै बुद्धो मान्छेलाई देखेँ ।
६. (क) तलका उपसर्ग र प्रत्यय लगाई एक एक ओटा शब्द बनाउनुहोस् । २
- उपसर्ग : उत्, वे
- प्रत्यय : औना, तव्य
- (ख) तलका शब्दहरूलाई समास वा विग्रह गर्नुहोस् । १
- गाईगोठ, तीन मूर्तिको समूह
७. कोष्ठकमा दिइएका धातु र सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भरी वाक्य पूरा गर्नुहोस् । २
- (क) नेपालको नयाँ संविधान । (पाउ : पूर्ण वर्तमान)
- (ख) उनीहरूले परीक्षामा धेरै अङ्क । (ल्याउ : अज्ञात भूत)
- (ग) तिमीहरू आफ्नो घरतिर । (जा : आज्ञार्थ)
- (घ) हामी देशको उन्नतिमा । (जुट : इच्छार्थक)

८. कोष्ठकमा दिइएका निर्देशनअनुसार वाक्य परिवर्तन गर्नुहोस् ।

४

(क) पोखराबाट माछापुच्छ्रे देखियो । (कर्तृवाच्य)

(ख) दिदी भात पकाउँछिन् । (प्रेरणार्थक)

(ग) तँ मामाघर जान्छस् । (स्त्रीलिङ्ग)

(घ) ढकमक्क फूल फुलेपछि बगैँचा सुन्दर देखिन्छ । (मिश्र वाक्य)

९. तीनओटा फरक फरक सम्भावनार्थ क्रियापदको प्रयोग गरी ती वाक्यमा तपाईंले एसइइ परीक्षापछि गर्ने कामको वर्णन गर्नुहोस् । ३

१०. दिइएको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् । ५

संस्कृति मानिसको सामूहिक जीवन शैली हो । संस्कृतिले कुनै राष्ट्र, जाति वा समुदायको सामाजिक जीवन, आर्थिक अवस्था, राजनीति, चालचलन, खानपिन, पहिरन, चिन्तन आदि अनेकन् कुरालाई जनाउँछ । त्यस्तै भाषा, साहित्य, धर्म, कला, दर्शन, चाडपर्व, परम्परा आदिको समष्टि नाम नै संस्कृति हो । संस्कृतिले कुनै राष्ट्र, जाति वा समुदायका मानिसका खाने तरिका, बोल्ने तरिका, सोच्ने तरिका, हिँड्ने तरिका, बस्ने तरिका आदिलाई समेत जनाउँछ । कुनै समयको समाजले त्यति बेलाको सामाजिक आवश्यकताका लागि बनाएको आचार, व्यवहार वा क्रियाकलापले निरन्तरता पाएपछि त्यो संस्कृति बन्दछ । संस्कृति कुनै पनि राष्ट्र, जाति वा समुदायलाई चिनाउने मुख्य आधार हो । संस्कृति समाजलाई एकताबद्ध गर्ने एउटा कडी पनि हो । व्यक्तिगत रूपमा मानिस भिन्न भए पनि सांस्कृतिक रूपमा त्यो एउटा समुदाय वा राष्ट्रको अङ्गका रूपमा रहेको हुन्छ । संस्कृति आचार संहिता पनि हो । संस्कृतिरूपी आचार संहिता पालन गराउनका निम्ति धर्मलाई संस्कृतिसँग एकाकार गराइन्थ्यो ।

प्रश्नहरू :

(क) संस्कृतिले के के कुरालाई जनाउँछ ?

(ख) संस्कृतिले समाजलाई कसरी एकताबद्ध गर्न सक्छ ?

(ग) अनुच्छेदमा प्रयोग भएको 'संस्कृतिले' शब्दमा कुन कारक र कुन विभक्ति प्रयोग भएको छ ?

(घ) माथिको अंशमा प्रयोग भएको संस्कृति कुनै पनि राष्ट्र, जाति वा समुदायलाई चिनाउने आधार हो । भन्ने वाक्यलाई संयुक्त वाक्यमा परिवर्तन गर्नुहोस् ।

(ङ) 'राष्ट्र' शब्दको पर्यायवाची शब्द लेखी उक्त शब्दलाई अर्थ खुल्ने गरी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् ।

११. तलको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको छोटो छरितो उत्तर लेख्नुहोस् । ५

कुनै पनि राष्ट्रको भन्डाले त्यहाँको परम्परा, इतिहास र जीवन पद्धतिलाई भल्काउँछ । त्यसैले सामाजिक र सांस्कृतिक मान्यताका दृष्टिले यसको ठुलो महत्त्व हुन्छ । भन्डाको इतिहास मानव सभ्यताको इतिहास जत्तिकै पुरानो छ । भन्डालाई पताका, ध्वजा, निशान, केतु आदि पनि भनिन्छ । कुनै देशभित्र अनेकौं भन्डाहरू प्रचलनमा आएका हुन सक्छन् तर राष्ट्रिय भन्डामात्र त्यस देशको स्थानमा फहराउने एउटा यस्तो प्रतीक हो जसले राष्ट्रिय सम्प्रभुता र अखण्डताको मन्त्र प्रत्येक नागरिकलाई सुनाएर सबैलाई एकतामा आबद्ध हुन बल प्रदान गर्दछ । राष्ट्रिय

क्रमशः

भन्डाले सम्पूर्ण राष्ट्रको प्रतिनिधित्व गर्ने भएकाले यसले नागरिकका विचार, भावना र सोचलाई समेत प्रतिबिम्बित गर्दछ । आफ्नो भन्डालाई हेरेर त्यस देशका वासिन्दाहरू आफ्नो राष्ट्रप्रति गौरव गरी राष्ट्रका निमित्त समर्पित हुनसमेत उत्प्रेरित हुन्छन् । यससँग देशवासीका अन्तर्भावना, इच्छाशक्ति र आत्मीय प्रेम गाँसिएका हुन्छन् ।

प्रश्नहरू :

- (क) राष्ट्रिय भन्डाको महत्त्व किन छ ?
 (ख) भन्डाका अरू पर्यायवाची शब्दहरू के के हुन् ?
 (ग) नागरिक एकतामा आवद्ध हुन भन्डाले कसरी बल प्रदान गर्दछ ?
 (घ) भन्डा हेरेर देशवासीहरू राष्ट्रका निमित्त किन समर्पित हुन्छन् ?
 (ङ) भन्डासँग देशवासीको कस्तो भाव गाँसिएको हुन्छ ?

१२. तलको गद्यांशबाट चार ओटा बुँदा टिपी सारांश लेख्नुहोस् ।

२+३=५

भुँडीपूजाका लागि मान्छेले के सोच्यो, के सोचेन, के गर्‍यो, के गरेन, बयान गरी साध्य छैन । सुरुमा काँचो तरुल र **भ्याकुर**ले भुँडीपूजा गर्ने मान्छेले आज पृथ्वीको कुनै छेउलाई बाँभो रहन नदिई हलो चलाई नैवेद्य फलायो । तर एकले अर्काको अस्तित्व आवश्यक नठान्दा भुँडी भुँडी भकुरा भकुर गर्न थाले । बलियो भुँडी घ्याम्पे भए, घ्याम्पा घ्याम्पा जुधे, कोही हाँडीघोप्टे हुन पुगे त धेरै जसो ठन्डाराम नै भकुरिन्डए । आखिर अरबौं ठन्डाराम भुँडीहरूले रुन्चे स्वरमा चिच्याउनुपयो । भुँडीपूजा हुन्छ भने सबैको हुनुपर्छ । फलस्वरूप मार्क्सले भुँडीपूजाको समान पद्धति सोचे, भुँडीवालहरूले उनलाई उडाए, तर आखिर कतिपय देशका ठन्डाराम भुँडीहरूको ध्यान त्यता नगई छोडेन । यसै गरी करोडौं ठन्डाराम भुँडीहरूले भारतमा सर्वोदयको सपना देखे । लाखौं ठन्डाराम भुँडीहरूको उचित पूजाका लागि नेपालले भूमि सुधारको योजना लागु गर्नु परिरहेछ । तैपनि हाँडीघोप्टे र घ्याम्पे भुँडीहरू ड्यारड्यार डरडर गरी भर्सेलीबाट भाग्नुपरेका विराला भैं नाक बजाउँदै छन् । तर नैवेद्यको जोरजामका लागि कसिएका ९५ प्रतिशत भुँडीहरूको माझमा निहुँ खोज्न लागे भने उनीहरूको जुगानुजुगदेखि टन्किएको भुँडीले मादल र दमाहा भैं बज्नुपर्ने कुरा स्वतः सिद्ध भइसकेको छ ।

१३. तलकामध्ये कुनै एक प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

४

(क) दिइएका बुँदाहरूका आधारमा कथा लेखी शीर्षक दिनुहोस् ।

एकजना ज्योतिषी हुनु एक पटक त्यो ज्योतिषीले आकाशका ताराहरूको अध्ययन गर्दै हिँड्नु आकाशतिर हेरेको हुनाले ज्योतिषीले बाटाको कुवा नदेख्नु ज्योतिषी कुवामा खस्नु आफैं निस्कन नसक्नु एक जना युवकले देख्नु युवकले ज्योतिषीलाई बाहिर निकाल्नु ज्योतिषीले आफू ठुलो ज्योतिषी भएको हुनाले युवकको भूत, वर्तमान र भविष्य सबै बताइदिने

क्रमशः

कुरा गर्नु आफ्नै अगाडिको कुवा नदेखनेले अर्काको भविष्यवाणी गर्ने भन्दै युवकले व्यङ्ग्य गर्नु ज्योतिषीका आँखा खुल्लु उच्च तहमा पुगेर ज्ञान प्राप्त गरेका मानिसले पनि ससाना कुरामा ध्यान नदिँदा दुःख पाउने सन्देश ।

(ख) सार्थक फेसन स्टोर, खोटाइले समर कलेक्सन, विराटनगरलाई गर्मी मौसममा लगाइने लुगाकपडाहरूको माग गर्दै लेखने व्यापारिक पत्र तयार गर्नुहोस् ।

१४. कुनै एकको उद्धरणको सप्रसङ्ग व्याख्या गर्नुहोस् ।

४

(क) धैर्य, साहस, दृढ इच्छाशक्ति र सङ्घर्षले नै मानिस जीवनमा सफल हुन सक्छ ।

(ख) आइन वर्षा हररर चढी वायुपङ्खी विमान पाङ्ग्रा घर्षी शिखर गरजी थर्कियो आसमान ।

१५. तलका कुनै दुई प्रश्नको उत्तर लेख्नुहोस् :

२X४=८

(क) तलको कथांश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

बाबुसाहेबलाई अब त लाजै मर्नुप्यो । गर्धनमा त साँढे मैलो भई कलर अति धस्केको छ । असह्य लाजको जालमा परी बाबुसाहेबको अनुहार रातो भयो । अब त्यहाँ बसिनसक्नुभयो । कुनै तबरले दस पन्ध्र मिनेट अर्भ अडेर आफ्नो कुरा टुङ्ग्याई छुट्टी लिएर बाबुसाहेब कोठाबाहिर आए । उनी बरन्डामुनि ओर्लेका मात्र के थिए, भित्रबाट हाँसोको समूह ध्वनि उनको कानमा प्यो । केले यसरी हाँसो उठेको होला, कुनै कुरो त थिएन, पक्का गर्धन धस्केको मेरो कोटकै खिल्ली उडाइका हुन् । विषद्मिश्रित विवश क्रोधले बाबुसाहेबका आँखा रसाएर आए ।

प्रश्नहरू :

(अ) बाबुसाहेबलाई किन लाज मर्नुभएको हो ?

(आ) बाबुसाहेबको आँखा किन रसाएका थिए ?

(ख) तलका कवितांश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

समेटी घुस अन्याय चाहन्न म धनी हुन
आँखा छली परीक्षामा चाहन्न इलमी हुन
नखाई सञ्चितता गर्ने लोभीको चैन छैन रे !
खाएर नगरे काम अर्को पापी हुँदैन रे !

प्रश्नहरू :

(क) कस्तो मानिसलाई चैन हुँदैन ?

(ख) यस कवितांशको मूल भाव के हो ?

(ग) तलको निबन्धको अंश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

थाङ्का कलाप्रेमीहरूका लागि उत्कृष्ट कलाकृति, बौद्धमार्गीहरूका लागि आस्थाको प्रतीक र शान्तिप्रेमीहरूका लागि शान्तिको प्रतीक हो । थाङ्का बौद्धमार्गीहरूमा लोकप्रिय छ । गुम्बाहरूमा र घर घरमा समेत थाङ्कालाई सजाइन्छ र पुजिन्छ । लामा, बौद्ध समुदायमा त हरेक मृतकका नाममा एउटा थाङ्का अनिवार्य रूपमा चाहिन्छ ।

प्रश्नहरू :

(अ) थाङ्का बौद्धमार्गीहरूमा किन लोकप्रिय छ ?

(आ) थाङ्काको सांस्कृतिक महत्त्व उल्लेख गर्नुहोस् ।

१६. विभीषणले आफ्नै दाजुको साथ नदिएर रामचन्द्रको पक्ष लिनु कतिको उपयुक्त हो ? तर्क दिएर लेख्नुहोस् । ४

१७. कुनै एक प्रश्नको लामो उत्तर दिनुहोस् । ८

(क) तलको कवितांश पढी अन्त्यमा सोधिएको प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

सडक हुँ, बाढीमा डुब्न सक्छु

सडक हुँ, पहिरोले पुरिइन सक्छु

माटो ढुङ्गा पन्छ्याएर

पानीको भेल तह लगाएर

फेरि देखिन सक्छु

जोडिएका फेरि चालु हुन सक्छु

सडक हुँ, हराउँदिनँ ।

प्रश्न :

(अ) सडक भएर सडकले भोग्नुपरेका समस्या र अवस्थाको चित्रण गर्नुहोस् ।

(ख) 'प्रत्यागमन' कथाको तलको अंश पढी अन्त्यमा सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् ।

एक दिन दुलहीको कुरालाई लिएर दाजुभाइको सामान्य हिसाबसँग ठाकटुक पनि भयो । रामुले भने, 'दाजु, म छुट्टिएर एकलै बस्छु ।' रामुको कुरा सुनेर निर्मलले गहभरि आँसु पारेर भने, "पर्खी बा, एकपटक भाउजूलाई लिएर तीन धाम गरेर आऊँ अनि छुट्टिएलास् । जिन्दगीभर दुःख गर्दागर्दै बुढो भैहालौं । भाउजु पनि रोगी छ । हामी दुवै जना उतै मर्छौं भने छुट्टिटनु परेन । वसुधाको विहे गर्ने बेला भैसक्यो, उसलाई एउटा बाहुनको छोरो खोजेर जिम्मा लगाइदिएस् । हरि बालखै छ, उसलाई जे गर्नुपर्छ आफैँ जान्नु । म आफ्ना रापले आफैँ पिल्सिराखेको मानिसलाई किन घोच्छस् ? शोभा चाहिँ अर्कापट्टि फर्केर देवर र पतिका कुरा सुनेर आँसुका थोपा खसाल्दै थिइन् ।

प्रश्न :

(अ) 'प्रत्यागमन' कथामा नेपाली समाजको कस्तो वास्तविकता देखाउन खोजिएको छ ?

१८. तलका कुनै एक शीर्षकमा १५० शब्दसम्मको निबन्ध लेख्नुहोस् । ८

(क) देशप्रति मेरो कर्तव्य

(ख) युवावर्ग र सामाजिक सञ्जाल

(ग) बाल अधिकार

SEE 2075 (2019)
अनिवार्य नेपाली (नयाँ पाठ्यक्रम)

उत्तर कुञ्जिका

प्र. नं.	उत्तर	अङ्क										
१	<p>शब्दार्थ दिइएका शब्द र अर्थ विच सही जोडा मिलाएमा प्रतिशब्द ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="text-align: center;">समूह क</td> <td style="text-align: center;">समूह ख</td> </tr> <tr> <td>प्रयत्न</td> <td>प्रयास</td> </tr> <tr> <td>लाञ्छना</td> <td>दोष</td> </tr> <tr> <td>बर्को</td> <td>मजेत्रा</td> </tr> <tr> <td>व्यारेक</td> <td>छाउनी</td> </tr> </table>	समूह क	समूह ख	प्रयत्न	प्रयास	लाञ्छना	दोष	बर्को	मजेत्रा	व्यारेक	छाउनी	२
समूह क	समूह ख											
प्रयत्न	प्रयास											
लाञ्छना	दोष											
बर्को	मजेत्रा											
व्यारेक	छाउनी											
२	<p>शब्दज्ञान: कोष्ठहरूमा दिइएका शब्दहरू मध्ये मिल्ने शब्द छानेर खाली ठाउँमा भरी पूरा गरिएको वाक्यलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । क) अन्त्य ख) डर ग) साँचो घ) कोश- कोस</p>	२										
३	<p>वाक्यमा प्रयोग: अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग भए र वाक्यको बनोट पनि शुद्ध भए प्रति वाक्य १ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p>	२										
४	<p>शुद्धीकरण: क) दिइएका शब्द समूहबाट छानिएको प्रति शुद्ध शब्दका लागि ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । शुद्ध शब्द - अ) (I) समावेश (आ) (II) पञ्चतत्व ख) प्रति अशुद्धि सच्च्याएबापत ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने उनले नजिकै गएर कोट हेर्दै सोधिन् , “यो के भयो, कसरी यस्तो भयो हरे, अब के हुन्छ ?”</p>	१ १										
५	<p>रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याई शुद्धसँग लेखेमा प्रत्येकलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td>हरे !</td> <td>- विष्मयादिबोधक</td> <td>सताईन्छौ - क्रियापद</td> </tr> <tr> <td>हामी</td> <td>- सर्वनाम</td> <td>हँ - निपात</td> </tr> <tr> <td>जनता</td> <td>- नाम</td> <td>प्राकृतिक- विशेषण</td> </tr> </table>	हरे !	- विष्मयादिबोधक	सताईन्छौ - क्रियापद	हामी	- सर्वनाम	हँ - निपात	जनता	- नाम	प्राकृतिक- विशेषण	३	
हरे !	- विष्मयादिबोधक	सताईन्छौ - क्रियापद										
हामी	- सर्वनाम	हँ - निपात										
जनता	- नाम	प्राकृतिक- विशेषण										
६	<p>क) दिईएका उपसर्ग र प्रत्यय लगाई तल दिए भै वा अन्य उपयुक्त शब्द निर्माण गरेमा प्रति शुद्ध शब्दलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । उपसर्ग : दुर् + गम = दुर्गम अ + काल = अकाल प्रत्यय : ठट्टा + यौली = ठट्टायौली पूर्व + एली = पुर्वेली ख) निम्नानुसार समास वा विग्रह गरेमा प्रत्येकलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । लोकमा प्रिय-लोकप्रिय, दुई नदी मिसिएको ठाउँ - दोभान</p>	२ १										

७	काल, पक्ष, भाव : कोष्टकमा दिइएका धातु र सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भरी वाक्य पूरा गरेमा ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । क) कल्पना पुरस्कृत भएकी थिई / थिईन्/ हुनुभएको थियो । ख) बाउसेहरू घर फर्कदै हुनेछन् । ग) उनीहरू परीक्षामा सफल होऊन । घ) यस वर्ष सबै विद्यार्थीहरूले उत्तीर्ण गर्लान् ।	२
८	वाक्य परिवर्तन: कोष्टकमा दिइएका सङ्केतका सहायताले वाक्य परिवर्तन गरेमा प्रत्येक शुद्ध वाक्यलाई १ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । (क) आफू त आज निकै थकियो । (ख) उमाले रीतालाई गीत गाउन लगाइन् । (प्रेरक कर्ता अन्य पनि हुन सक्ने) (ग) उनीहरू यहाँ आउँदैनन् । (घ) वृक्षरोपण नगरिएकाले पहिरो गयो ।	४
९	अभ्यस्त भूतकालका ३ ओटा क्रियापद राखी ३ वाक्यमा आफूले विगतमा गरेको कामको वर्णन गरेमा प्रति वाक्य १ का दरले बढीमा ३ अङ्क प्रदान गर्ने ।	३
१०	बोध प्रश्नोत्तर: दिइएको गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नहरूको उपयुक्त उत्तर दिएमा प्रत्येकलाई १ का दरले बढीमा ५ अङ्क प्रदान गर्ने । ग) स्थानीयकरण - सप्तमी विभक्ति, अधिकरण कारक घ) जब बेरोजगारी बढ्छ तब चोरी, डकैती, हत्या, हिंसा, अराजकता बढ्छ । ङ) नाफा- नोक्सान/घाटा	५
११	बोध प्रश्नोत्तर : दिइएका गद्यांश पढी सोधिएका प्रश्नहरूको उपयुक्त उत्तर दिएमा प्रत्येकलाई १ का दरले बढीमा ५ अङ्क प्रदान गर्ने ।	५
१२	बुँदा टिपोट र साराँश लेखन् । दिइएका गद्यांशबाट मुख्य मुख्य कुरा नछुटाई टिपोट गरिएका चारओटा बुँदाका लागि ०.५ का दरले अङ्क र गद्यांशको मुख्य कुरा समेटेरी ढाँचा मिलाएर एक तृतीयांश हुने गरी दिइएका गद्यांशको साराँश लेखेमा भाषिक पक्षमा विचार गरी ३ अङ्क प्रदान गर्ने ।	३+२
१३	जीवनी वा चिठी लेखन् : क) जीवनी मूल्याङ्कनका आधारहरू: अ) विषयवस्तुको संयोजन, मौलिकता र शीर्षक - २ आ) वाक्यगठन र प्रस्तुतीकरण - १ इ) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, चिन्हप्रयोग, पदसङ्गति आदि) - १ (ख) घरायसी पत्र /चिठी चिठीको मूल्याङ्कनका आधारहरू : अ) प्रस्तुति (सम्बोधन, अभिवादन, मिति, नाम, ठेगाना, र खामको नमुना) - १ आ) सम्बन्धित विषयवस्तुको संयोजन, मौलिकता र पुष्ट्याङ्क - २ इ) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, पदसङ्गति, चिन्ह प्रयोग आदि) - १	४
१४	(क) प्रस्तुत उद्धरण कक्षा १० को नेपाली पाठ्यपुस्तक अन्तर्गत पाठ -१२, क्लारा जेट्किन जीवनीबाट साभार गरिएको, जसलाई यसै पाठ्यपुस्तकका लेखकहरूले तयार पारेका,	४

	<ul style="list-style-type: none"> - क्लारा जेटकिनको जीवन सङ्घर्ष, अभाव, दुःख त्याग, बलिदान र त्यसबाट प्राप्त उपलब्धिलाई प्रकाश पार्ने सन्दर्भमा आएको, - क्लारा जेटकिन लोकतन्त्र, मानव अधिकार, स्वतन्त्रता, न्याय र समानताका लागि लड्ने अथक योद्धा, - राजनीतिका माध्यमबाट समाज परिवर्तनको चाहना, युद्धको विरोध गरी मानव कल्याण, हित र शान्तिको स्थापना गर्ने चाहने, - अथक सङ्घर्ष, त्याग र समर्पणद्वारा दुनियाको हितका लागि लाग्नुपर्छ भन्ने प्रेरणादायी भाव व्यक्त भएको । <p>(ख) प्रस्तुत उद्धरण कक्षा १० पाठ -१६ माउजड बाबुसाहेबको कोट कथाबाट साभार गरिएको, जसका रचनाकार मनोवैज्ञानिक कथाकार भवानी भिक्षु रहेको,</p> <ul style="list-style-type: none"> - माउजड बाबुसाहेबको राणाकालीन सोच, प्रवृत्ति र व्यवहारलाई कोटका माध्यमबाट प्रस्तुत गर्ने सन्दर्भमा आएका उद्धरण, - आफूलाई ठुलोबडो देखाउनु रिसराग, बर्बरता र क्रोध लुकाउनखोज्ने मानवीय स्वभाव प्रस्तुत भएको , 	
१५	<p>पाठगत सन्दर्भमा आधारित प्रश्नोत्तरहरूको मूल्याङ्कन गर्दा निम्न कुराहरूको ध्यान पुर्याउनुपर्ने:</p> <p>क) विषयवस्तुको ज्ञान - १</p> <p>ख) प्रस्तुति, मौलिकता र भाषिक शुद्धता - १</p> <p>(सबै प्रश्नको उत्तर पाँच वाक्यसम्मको भएमा यही अनुसार गर्ने)</p>	४+४
१६	<p>यस प्रश्नको उत्तर मूल्याङ्कन गर्दा निम्न कुरामा ध्यान पुऱ्याउनुपर्ने :</p> <p>क) पाठगत सन्दर्भ र विषय बोध - १</p> <p>ख) सिर्जनशीलता/कल्पनाशीलता र तार्किकता - १</p> <p>ग) भाषिक शुद्धता (वर्ण विन्यास, वाक्य गठन, चिह्न प्रयोग र पदसङ्गति समेत) - १</p>	४
१७	<p>लामो उत्तरको मूल्याङ्कनका लागि निम्नलिखित कुरामा ध्यान दिनुहोस् ।</p> <p>क) परिचय (रचनाकार, विधा, विषय प्रवेश) - १</p> <p>ख) विषयवस्तुको ज्ञान - ३</p> <p>ग) विवेचना, शैली, र मौलिकता -३</p> <p>घ) भाषिक शुद्धता - १</p> <p>(क) कथा (प्रत्यागमन)</p> <ul style="list-style-type: none"> - कथाकार गुरुप्रसाद मैनालीद्वारा रचित - सामाजिक यथार्थवादी कथा - समाजमा घट्ने घटनालाई आफ्नो साहित्यको विषयवस्तु बनाउन सक्षम साहित्यकार - रामुलाई शोभाले सौतेनी देवरलाई आफ्नो सन्तान सरह माया र ममतामा हुर्काउनु - रामुलाई पढाउने, बढाउने सम्पूर्ण कार्यमा निर्मल र शोभाले महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नु - सम्पन्न घरकी दुलही विवाह गरेपछि राम छुट्टीएर बस्नु - रामु विरामी पर्दा श्रीमतीले नहेर्नु र भाउजूलाई लिन पठाउनु 	४+४

	<ul style="list-style-type: none"> - रामु दाजुको घर फर्कनु - दाजुको घरको अवस्था देखेर आफुलाई कृतधन ठान्नु (ख) कविता (सडक) - कवि पारिजात (सामान्य परिचय) - मानव जीवनलाई सडकसँग दाँजिएको - सडक आफैमा खत्तम र रद्दी भएकोले - अहिले भैरहेको सडकको दुरावस्थाप्रतिको सङ्केत - कार्य जसले गर्ने हो उसैलाई सोधनुपर्ने - आफैले आफैलाई केही गर्न नसकेको अवस्था 	
१८	<p>निबन्धको मूल्याङ्कनमा निम्न लिखित पक्षमा ध्यान दिनुहोस् ।</p> <ul style="list-style-type: none"> क) शीर्षक परिचय र विषय प्रवेश १ ख) विषयवस्तुको ज्ञान - ३ ग) प्रस्तुतीकरण - २ (संयोजन, क्रमबद्धता र मौलिकता) घ) स्पष्टता र निष्कर्ष - १ घ) भाषिक शुद्धता (वर्ण विन्यास, वाक्य गठन, चिन्ह र पदसङ्गति) - १ <p>(नोट: निबन्ध आदि, मध्य र अन्त्य भागमा हुनुपर्ने)</p>	८

SEE 2075 (2019)
अनिवार्य नेपाली (नयाँ पाठ्यक्रम)

उत्तरकुञ्जिका

प्र. नं.	उत्तर	अङ्क												
१	<p>शब्दार्थ दिइएका शब्द र अर्थ विच सही जोडा मिलाएमा प्रतिशब्द ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <table> <tr> <td>समूह क</td> <td>समूह ख</td> </tr> <tr> <td>दृढ</td> <td>बलियो</td> </tr> <tr> <td>दुर्गम</td> <td>पुगन कठिन</td> </tr> <tr> <td>स्केच</td> <td>चित्रको प्रारम्भिक रूपरेखा</td> </tr> <tr> <td>कोसेली</td> <td>उपहार</td> </tr> </table>	समूह क	समूह ख	दृढ	बलियो	दुर्गम	पुगन कठिन	स्केच	चित्रको प्रारम्भिक रूपरेखा	कोसेली	उपहार	२		
समूह क	समूह ख													
दृढ	बलियो													
दुर्गम	पुगन कठिन													
स्केच	चित्रको प्रारम्भिक रूपरेखा													
कोसेली	उपहार													
२	<p>शब्दज्ञान: कोष्ठहरूमा दिइएका शब्दहरू मध्ये मिल्ने शब्द छानेर खाली ठाउँमा भरी पूरा गरिएका वाक्यलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>क) निशा ख) विपक्ष ग) बाग घ) शीत-सित</p>	२												
३	<p>वाक्यमा प्रयोग: अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग भए र वाक्यको बनोट पनि शुद्ध भए प्रति वाक्य १ का दरले जम्मा २ अङ्क प्रदान गर्ने ।</p>	२												
४	<p>शुद्धीकरण: क) दिइएका शब्द समूहबाट छानिएको प्रति शुद्ध शब्दका लागि ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>शुद्ध शब्द - अ) (i) पञ्चशील (आ) (iii) संसद् ख) प्रति अशुद्धि सच्याएबापत ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने धैर्य, साहस, दृढ इच्छाशक्ति र सङ्घर्षले नै मानिस जीवनमा सफल हुन सक्छ ।</p>	१ २												
५	<p>रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याई शुद्धसँग लेखेमा प्रत्येकलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <table> <tr> <td>प्राकृतिक</td> <td>- विशेषण</td> <td>तापनि</td> <td>- संयोजक</td> </tr> <tr> <td>उन्नति</td> <td>- नाम</td> <td>म</td> <td>- सर्वनाम</td> </tr> <tr> <td>बिलकुल</td> <td>- क्रियायोगी</td> <td>छैन</td> <td>- क्रियापद</td> </tr> </table>	प्राकृतिक	- विशेषण	तापनि	- संयोजक	उन्नति	- नाम	म	- सर्वनाम	बिलकुल	- क्रियायोगी	छैन	- क्रियापद	३
प्राकृतिक	- विशेषण	तापनि	- संयोजक											
उन्नति	- नाम	म	- सर्वनाम											
बिलकुल	- क्रियायोगी	छैन	- क्रियापद											
६	<p>क) दिइएका उपसर्ग र प्रत्यय लगाई तल दिए भौँ वा अन्य उपयुक्त शब्द निर्माण गरेमा प्रति शुद्ध शब्दलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>उपसर्ग : अधि + कार = अधिकार सु+ पुत्र = सुपुत्र</p>	२												

	<p>प्रत्यय : घिच् + उवा = घिचुवा बोल् + अक्कड = बोलक्कड ख) निम्नानुसार समास वा विग्रह गरेमा प्रत्येकलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । सय वटा पत्र भएको - सयपत्री, दोबाटो - दुई वटा बाटाको समूह</p>	१
७	<p>काल, पक्ष, भाव : कोष्टकमा दिइएका धातु र सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भरी वाक्य पूरा गरेमा ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । क) मैले रामायण पढेको/पढेकी थिएँ । ख) हेमा दिनभरि बजार डुल्नेछे/डुल्नेछिन् । ग) माउजड बाबुसाहेब लखनउ जाऊन् / जानुहोओस्/जाओस् । घ) पर्यटकहरू नेपाल घुम्न आउँछन् /आउनेछन् । आए (कालका अन्य पक्ष पनि हुन सक्ने)</p>	२
८	<p>वाक्य परिवर्तन: कोष्टकमा दिइएका सङ्केतका सहायताले वाक्य परिवर्तन गरेमा प्रत्येक शुद्ध वाक्यलाई १ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । (क) मैले परीक्षामा राम्रो लेखेँ । (कर्ता अन्य पनि हुन सक्ने) (ख) जनताले उसलाई चुनाव जिताए । (कर्ता अन्य पनि हुन सक्ने) (ग) तिमिले हिजो के खाँयो ? (घ) निन्द्रा लागेपछि सिरक ओढेर सुत ।</p>	४
९	<p>सामान्य वर्तमान कालका तीन ओटा क्रियापद राखी तीन वाक्यमा आफ्नो भाइको वर्णन गरेमा प्रतिवाक्य १ का दरले बढीमा ३ अङ्क प्रदान गर्ने</p>	३
१०	<p>बोध प्रश्न उत्तर : (क) - (ख) दिइएको गद्यांशमा आधारित भई सोधिएको प्रश्नहरूको सही उत्तर दिएमा प्रति प्रश्न १ अङ्कका दरले अङ्क प्रदान गर्ने । (ग) जसरी सबैको साथ र सहयोग पाए त्यसरी नै रुइत विश्वका चर्चित र सफल डाक्टर बनेका हुन् । (घ) शब्द कारक विभक्ति सुगमदेखि- अपादन पञ्चमी (ङ) पर्यायवाची शब्द लेखी अर्थ खुल्ने गरी वाक्य बनाएमा १ अङ्क प्रदान गर्ने ।</p>	५
११	<p>बोध प्रश्न उत्तर : दिइएको गद्यांशमा आधारित भई सोधिएको प्रश्नहरूको सही उत्तर दिएमा प्रति प्रश्न १ अङ्कका दरले बढीमा ५ अङ्क प्रदान गर्ने ।</p>	५
१२	<p>बुँदा टिपोट र सारांश लेखन् । दिइएका गद्यांशबाट मुख्य मुख्य कुरा नछुटाई टिपोट गरिएका चारओटा बुँदाका लागि ०.५ का दरले २ अङ्क र गद्यांशको मुख्य कुरा समेटेटी ढाँचा मिलाएर एक तृतीयांश हुने गरी दिइएका गद्यांशको सारांश लेखेमा भाषिक पक्षमा विचार गरी ३ अङ्क गरी जम्मा ५ अङ्क प्रदान गर्ने ।</p>	३+२
१३	<p>कथा लेखन् : क) कथा लेखन मूल्याङ्कन आधारहरू: अ) विषयवस्तुको संयोजन, मौलिकता र शीर्षक आ) वाक्य गठन र प्रस्तुतीकरण इ) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, चिन्हप्रयोग, पदसङ्गति आदी) -१</p>	४
		४

	<p>(ख) वादविवाद लेखन वादविवाद मूल्याङ्कनका आधारहरू : अ) सम्बोधन र विषय प्रवेश -१ आ) विषयवस्तुको तार्किक प्रस्तुतीकरण (विपक्षीको मतको खण्डन सहित) -२ इ) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, चिन्हप्रयोग, पदसङ्गति आदी) -१</p>	
१४	<p>सप्रसङ्ग व्याख्या सप्रसङ्ग व्याख्याका लागि निम्न कुरामा ध्यान दिने - प्रसङ्ग (लेखकको नाम, पाठको शीर्षक, विधा र पाठगत सन्दर्भ) -१ - व्याख्या (विषयबोध र मौलिक प्रस्तुति) -२ - भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, वाक्यगठन, चिह्नप्रयोग, पदसङ्गति) -१</p> <p>(क) जन्मभूमि कथा प्रस्तुत उद्धरण कक्षा १० को नेपाली पाठ्यपुस्तक अन्तर्गत पाठ -१ जन्मभूमि कथाबाट साभार गरिएको, जसको रचना यसै पाठ्यपुस्तकका लेखकहरूबाट भएको - रावणद्वारा शासित लङ्कामा रामले विजय प्राप्त गरेपछि राम नै लङ्काका राजा हुनुपर्छ भनी लक्ष्मणले रामलाई प्रस्ताव राख्दा जवाफमा रामले उत्तर दिँदा आएको सन्दर्भ - शास्त्रमा बताइए अनुसार सुखैसुखको नाम नै स्वर्ग भन्दा पनि जननी र जन्मभूमि महान् हुने भाव व्यक्त भएको</p> <p>(ख) जयभुँडी (निबन्ध) -प्रस्तुत उद्धरण कक्षा १० को नेपाली पाठ्यपुस्तक अन्तर्गत पाठ- १० जयभुँडी हास्यव्यङ्ग्य निबन्धबाट साभार गरिएको जसलाई भैरव अर्यालले रचना गरेका, - भुँडीको महिमागान गाउने सन्दर्भमा प्रस्तुत भएको, - भुँडी पूजाविना मानवको जीवन असम्भव हुने भन्दै जसरी पनि भुँडी भनैपर्ने सन्देश प्रस्तुत गरिएको</p>	४
१५	<p>पाठगत सन्दर्भमा आधारित प्रश्नोत्तरहरूको मूल्याङ्कन गर्दा निम्न कुराहरूको ध्यान पुऱ्याउनुपर्ने: क) विषयवस्तुको ज्ञान - १ ख) प्रस्तुति, मौलिकता र भाषिक शुद्धता - १ (सबै प्रश्नको उत्तर पाँच वाक्यसम्मको भएमा यही अनुसार गर्ने)</p>	४+४
१६	<p>यस प्रश्नको उत्तर मूल्याङ्कन गर्दा निम्न कुरामा ध्यान पुऱ्याउनुपर्ने : क) पाठगत सन्दर्भ र विषय बोध - १ ख) सिर्जनशीलता/कल्पनाशीलता र तार्किकता - २ ग) भाषिक शुद्धता (वर्ण विन्यास, वाक्य गठन, चिह्न प्रयोग र पदसङ्गति समेत) - १</p>	४

१७	<p>लामो (विवेचनात्मक)उत्तरको मूल्याङ्कन निम्न बुँदाहरूमा आधारित भई मूल्याङ्कन गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> - परिचय विधा र विषयप्रवेश १ - विषयवस्तुको ज्ञान ३ - शैली र मौलिकता २ - भाषित शुद्धता २ <p>क) - जन्मभूमी एक पौराणिक विषयवस्तुमा आधारित कथा</p> <ul style="list-style-type: none"> - आफ्नो जन्मभूमिप्रति हरेकले श्रद्धाभाव राख्नुपर्ने - आफू जन्मिएको ठाउँलाई शान्ति समृद्धि र विकास गर्नुपर्ने - क्षणिक र देखावटी लालसामा लाग्न नहुने, - जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरियसीको भाव बुझ्नुपर्ने र सोही अनुसार गरेको कर्तव्य ठीक हुने, - स्वर्ग र जन्मभूमि बराबर हुने हुनाले जन्मभूमिलाई आफ्नो ठानी कर्तव्य गर्नुपर्ने । <p>(ख)</p> <ul style="list-style-type: none"> - नेपाली पुस्तकको सम्पादकद्वारा सङ्कलित र सम्पादित - महिला अधिकारका लागि लड्ने योद्धा क्लारा, - औपचारिक सहभागिता नहुने भएपछि अनौपचारिक सक्रिय, - महिलाहरू राजनीतिमा सहभागी हुन पाउनुपर्ने आवाज उठाएकी, - अन्तराष्ट्रिय महिला आन्दोलनकी अगुवा बनी विश्वमा महिला अधिकारको लागि सङ्घर्ष गरेकी, - महिलाहरूलाई एकजुट गरी कोपनहेगनमा अन्तराष्ट्रिय महिला सम्मेलन गराएकी, - महिला अधिकार स्थापित गराई विश्वमा अन्तराष्ट्रिय नारी दिवस मार्च ८ मा मनाउने व्यवस्था मिलाएकी, - अन्तराष्ट्रिय नारी दिवसकी प्रणेता । 	४+४
१८	<p>निबन्धको मूल्याङ्कनमा निम्न लिखित पक्षमा ध्यान दिनुहोस् ।</p> <p>क) शीर्षक परिचय र विषय प्रवेश १</p> <p>ख) विषयवस्तुको ज्ञान - ३</p> <p>ग) प्रस्तुतीकरण - २ (संयोजन, क्रमवद्धता र मौलिकता)</p> <p>घ) स्पष्टता र निष्कर्ष - १</p> <p>घ) भाषिक शुद्धता (वर्ण विन्यास, वाक्य गठन, चिन्ह र पदसङ्गति) - १ (नोट: निबन्ध आदी, मध्य र अन्त्य भागमा हुनुपर्ने)</p>	८

SEE 2075 (2019)
अनिवार्य नेपाली (नयाँ पाठ्यक्रम)

उत्तरकुञ्जिका

प्र. नं.	उत्तर	अङ्क												
१	<p>शब्दार्थ</p> <p>दिइएका शब्द र अर्थ बिच सही जोडा मिलाएमा प्रतिशब्द ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <table> <tr> <td>समूह क</td> <td>समूह ख</td> </tr> <tr> <td>सलिल</td> <td>पानी</td> </tr> <tr> <td>त्रास</td> <td>डर</td> </tr> <tr> <td>मालमत्ता</td> <td>सामान</td> </tr> <tr> <td>पेस्की</td> <td>बैना</td> </tr> </table>	समूह क	समूह ख	सलिल	पानी	त्रास	डर	मालमत्ता	सामान	पेस्की	बैना	२		
समूह क	समूह ख													
सलिल	पानी													
त्रास	डर													
मालमत्ता	सामान													
पेस्की	बैना													
२	<p>शब्दज्ञान</p> <p>कोष्ठहरूमा दिइएका शब्दहरूमध्ये मिल्ने शब्द छानेर खाली ठाउँमा भरी पूरा गरिएको वाक्यलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>क) सङ्कीर्ण ख) नवीन ग) पोखरी घ) यश-यस</p>	२												
३	<p>वाक्यमा प्रयोग</p> <p>अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग भए र वाक्यको बनोट पनि शुद्ध भए प्रति वाक्य १ का दरले जम्मा २ अङ्क प्रदान गर्ने ।</p>	२												
४	<p>शुद्धीकरण</p> <p>क) दिइएका शब्द समूहबाट छानिएको प्रति शुद्ध शब्दका लागि ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>शुद्ध शब्द - अ) (i) सङ्ग्रह (आ) (iii) बेलिबिस्तार</p> <p>ख) प्रति अशुद्धि सच्याएबापत ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने</p> <p>यस दृष्टिले हेर्ने हो भने भुँडीलाई मुख्यतः चार भागमा वर्गीकरण गर्न सकिन्छ ।</p>	१ २												
५	<p>रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याई शुद्धसँग लेखेमा प्रत्येकलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <table> <tr> <td>तिनीहरू</td> <td>- सर्वनाम</td> <td>गएछन्</td> <td>- क्रियापद</td> </tr> <tr> <td>सित</td> <td>- नामयोगी</td> <td>र</td> <td>- संयोजक</td> </tr> <tr> <td>वातावरण</td> <td>- नाम</td> <td>सुन्दर</td> <td>- विशेषण</td> </tr> </table>	तिनीहरू	- सर्वनाम	गएछन्	- क्रियापद	सित	- नामयोगी	र	- संयोजक	वातावरण	- नाम	सुन्दर	- विशेषण	३
तिनीहरू	- सर्वनाम	गएछन्	- क्रियापद											
सित	- नामयोगी	र	- संयोजक											
वातावरण	- नाम	सुन्दर	- विशेषण											
६	<p>क) दिइएका उपसर्ग र प्रत्यय लगाई तल दिए भैं वा अन्य उपयुक्त शब्द निर्माण गरेमा प्रति शुद्ध शब्दलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>उपसर्ग : सु + मार्ग = सुमार्ग अति + रिक्त = अतिरिक्त</p> <p>प्रत्यय : धर्म + इक = धार्मिक कवि + ता = कविता</p> <p>(अन्य मिल्ने शब्द बनाए पनि अङ्क दिने)</p>	२ १												

	ख) निम्नानुसार समास वा विग्रह गरेमा प्रत्येकलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । गाईको जात्रा - गाईजात्रा, साता बाटाको समूह - सातदोबाटो	
७	काल, पक्ष, भाव : कोष्कमा दिइएका धातु र सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भरी वाक्य पूरा गरेमा ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । क) हामीले फेवाताल देखेका छौं । ख) भाइ र बहिनी मामाघर गएछन् । ग) कदम र पदम माघीमा नाचून् । घ) नेपालको आर्थिक विकास होला । (ङ) म पत्रिका पढूँ । (यस प्रश्नमा चार प्रश्नको समाधान गरेमा वा पाँच प्रश्नको समाधान गरेमा पूरा अङ्क दिने)	२
८	वाक्य परिवर्तन: कोष्कमा दिइएका सङ्केतका सहायताले वाक्य परिवर्तन गरेमा प्रत्येक शुद्ध वाक्यलाई १ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । (क) मैले नाम्चे बजारबाट सगरमाथा देखें । (कर्ता अन्य पनि हुन सक्ने) (ख) म भाइलाई तातोपानीले नुहाउन लगाउँछु । (प्रेरक कर्ता अन्य पनि हुन सक्छ ।) (ग) ऊ इलाम गई । (घ) जब नगरकोट गइन्छ, तब सूर्योदयको दृश्य देखिन्छ ।	४
९	सामान्य भविष्यत कालका तीन ओटा क्रियापद राखी तीन वाक्यमा आफ्नो भविष्यको योजनाको वर्णन गरेमा प्रतिवाक्य १ का दरले बढीमा ३ अङ्क प्रदान गर्ने	३
१०	(क) - (ङ) दिइएको गद्यांशमा आधारित भई सोधिएको प्रश्नहरूको सही उत्तर दिएमा प्रतिप्रश्न १ अङ्कका दरले अङ्क प्रदान गर्ने । (ग) को उत्तर : जहाँ काम हुँदैन त्यहाँ मानिस हुँदैनन् । (मिल्ने अन्य उत्तरलाई पनि अङ्क दिने) (घ) को उत्तर : मानिस : सम्प्रदान कारक लाई : चतुर्थी विभक्ति (ङ) फाइदा, प्राप्ति, नाफा आलि उपयुक्त शब्द लेखेमा उत्तर दिने	५
११	दिइएको गद्यांशमा आधारित भई सोधिएको प्रश्नहरूको सही उत्तर दिएमा प्रतिप्रश्न १ अङ्कका दरले बढीमा ५ अङ्क प्रदान गर्ने ।	५
१२	बुँदा टिपोट र सारांश लेखन दिइएका गद्यांशबाट मुख्य मुख्य कुरा नछुटाई टिपोट गरिएका चारओटा बुँदाका लागि ०.५ का दरले अङ्क र गद्यांशको मुख्य कुरा समेटी ढाँचा मिलाएर एक तृतीयांश हुने गरी दिइएका गद्यांशको सारांश लेखेमा भाषिक पक्षमा विचार गरी ३ अङ्क गरी जम्मा ५ अङ्क प्रदान गर्ने ।	३+२
१३	कथा लेखन कथा लेखनको मूल्याङ्कनका आधारहरू अ) कथाको पूर्णता, संवादात्मकता र शीर्षक -२ आ) वाक्यगठन र प्रस्तुतीकरण -१	४

	<p>इ) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, चिह्नप्रयोग, पदसङ्गति आदि) -१ (ख) मनोवाद लेखन मनोवाद मूल्याङ्कनका आधारहरू : अ) प्रस्तुति (शीर्षक, पात्र, समय, स्थान र परिवेश निर्धारण)-१ आ) सम्बन्धित विषयवस्तुको संयोजन, मौलिकता तार्किकता र प्रस्तुतीकरण -२ इ) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, पदसङ्गति, चिह्न प्रयोग आदी) -१</p>	४
१४	<p>सप्रसङ्ग व्याख्या सप्रसङ्ग व्याख्याका लागि निम्नलिखित कुरामा ध्यान दिने - प्रसङ्ग (लेखको नाम, पाठको शीर्षक, विधा र पाठगत सन्दर्भ) -१ - व्याख्या (विषयबोध र मौलिक प्रस्तुति) -२ - भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, वाक्यगठन, चिह्नप्रयोग, पदसङ्गति) -१ (क) जयभुँडी (निबन्ध) - हास्यव्यङ्ग्य निबन्धकार भैरव अर्यालद्वारा लिखित 'जयभुँडी' निबन्ध पाठबाट उद्धृत अंश - समाजमा खन्चुवा मानिसहरूप्रति व्यङ्ग्य गर्न सफल निबन्ध - सबै मानव प्राणीका भुँडी हुने र त्यो भर्नलाई मानिस आपसमा तँछाड मछ्छाडको लडाईंमा लाग्ने - जीवन धान्न वा बाँच्न सबैले खानुपर्ने यथार्थको रहस्योद्घाटन - विश्वका मानिसहरू खानका लागि सबै काम छाडेर लागि परेका -भुँडी भर्नका लागि मानिसले अनेक प्रयत्न गर्ने र त्यसैलाई आफ्नो कर्म ठान्ने प्रवृत्तिप्रति व्यङ्ग्य गरिएको (ख) जन्मभूमि कथा पौराणिक कथा जन्मभूमि पाठबाट उद्धृत अंश - एकतामा बल हुने सन्देश -युद्ध जित्न सामूहिक प्रयत्न हुनुपर्ने - दाजुभाइको सम्बन्ध प्रगाढ हुने र जसको शक्तिले शत्रु परास्त हुने सन्देश - आफूले युद्ध हार्नाका कारण भाइ फुट्नु कथाका पात्र रावणद्वारा स्वीकार भएको -रावणद्वारा भाइ फुटेका कारण आफूले युद्ध हारेको स्वीकारोक्ति दाजुभाइबिचको सम्बन्ध राम्रो हुँदा सबै काम गर्दा सकिने र परिवार फुटेमा अरुले फाइदा उठाउन सक्ने सन्देश</p>	४
१५	<p>पाठगत सन्दर्भमा आधारित उत्तरहरूको मूल्याङ्कन गर्दा निम्नलिखित कुराहरूलाई आधार मान्ने: क) विषयवस्तुको ज्ञान - १ ख) प्रस्तुति, मौलिकता र भाषिक शुद्धता - १ (सबै प्रश्नको उत्तर पाँच वाक्यसम्मको भएमा यहीअनुसार गर्ने)</p>	४+४
१६	<p>यस प्रश्नको उत्तर मूल्याङ्कन गर्दा निम्नलिखित कुरालाई आधार मान्ने : क) पाठगत सन्दर्भ र विषय बोध - १</p>	४

	<p>ख) सिर्जनशीलता/कल्पनाशीलता र तार्किकता - २</p> <p>ग) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, वाक्य गठन, चिह्न प्रयोग र पदसङ्गति समेत) - १</p>	
१७	<p>लामो (विवेचनात्मक)उत्तरको निम्नलिखित बुँदाहरूमा आधारित भई मूल्याङ्कन गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> - परिचय, विधा र विषयप्रवेश १ - विषयवस्तुको ज्ञान २ - शैली र मौलिकता २ - विवेचनात्मक प्रस्तुति २ <p>- भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, वाक्य गठन, चिह्न प्रयोग र पदसङ्गति समेत) १</p> <p>क) - सन्तुष्टि (कविता)</p> <ul style="list-style-type: none"> - कवि भरतराज पन्तको सामान्य परिचय - सन्तुष्टिको वास्तविक अर्थ पहिचान - जीवनलाई सफल बनाउन हेरेक कुराको सन्तुष्टिको आवश्यकता - खाने र लाउने कुराहरू सामान्य हुँदा पनि सन्तुष्टि लिन सक्नुपर्ने - निन्द्रा लाग्दा जमिनमा पनि सुत्न सकिने - मनमा सन्तुष्टि भए भ्रुपडीमा बस्दा पनि आनन्द आउने - आफ्नो काम आफैले गरेर स्वावलम्बी बन्न सक्नुपर्ने - आफ्नै जाँगरले आफ्नो कर्म बनाउनुपर्ने - मित्रता र मिठो बोलीले आपसी सद्भाव र प्रेमको सञ्चार गरी जीवन बिताउनुपर्ने <p>(ख) हाम्रो संस्कृति (निबन्ध)</p> <ul style="list-style-type: none"> - नेपाल बहुजाति, बहुभाषी र बहुसंस्कृति मुलुक हुनु - आ-आफ्नो जात र धर्मअनुसारको संस्कृति सबैले मान्नु - संस्कृति पुर्खादेखि नै जोडिदै आउनु र पुर्खाले नै आविस्कार गर्नु - संस्कृतिले इतिहासका कुरालाई औल्याउने - परम्परादेखि नै रहिआएका कुरालाई संस्कृति मानिए तापनि समयसापेक्ष संस्कृति परिवर्तन हुनुपर्ने -नेपाली संस्कृतिभिन्न रहेका अन्धविश्वास, विभेद, शोषण, उत्पीडन आदि विकृतिलाई हटाउनुपर्ने - समयसापेक्ष पुराना चाल चलनलाई रूपान्तर गर्दै अगाडि बढाउँदै लैजानु - संस्कृतिलाई समयसापेक्ष परिवर्तन गर्नुपर्ने - समयले संस्कृतिलाई परिवर्तन गर्दै मानव जीवनलाई अगाडि बढाउन सक्नुपर्ने - संस्कृतिलाई समय अनुकूल परिवर्तन गरी इतिहास र वर्तमानलाई जोड्दै मानव जीवनलाई अगाडि बढाउनुपर्ने । 	४+४
१८	<p>निबन्धको मूल्याङ्कनका आधार</p> <p>(क) शीर्षक परिचय र विषय प्रवेश १</p> <p>(ख) विषयवस्तुको ज्ञान - ३</p> <p>(ग) प्रस्तुतीकरण (संयोजन, क्रमबद्धता र मौलिकता)- २</p> <p>(घ) निष्कर्ष - १</p>	८

	(घ) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, वाक्य गठन, चिह्न र पदसङ्गति) - १	
--	--	--

SEE 2075 (2019)
अनिवार्य नेपाली (नयाँ पाठ्यक्रम)

उत्तरकुञ्जिका

प्र. नं.	उत्तर	अङ्क												
१	<p>शब्दार्थ</p> <p>दिइएका शब्द र अर्थ विच सही जोडा मिलाएमा प्रतिशब्द ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%;"><u>समूह क</u></td> <td style="width: 50%;"><u>समूह ख</u></td> </tr> <tr> <td>हिफाजत</td> <td>जतन</td> </tr> <tr> <td>बर्को</td> <td>मजेत्रो</td> </tr> <tr> <td>अभिमान</td> <td>घमण्ड</td> </tr> <tr> <td>क्लेश</td> <td>दुःख</td> </tr> </table>	<u>समूह क</u>	<u>समूह ख</u>	हिफाजत	जतन	बर्को	मजेत्रो	अभिमान	घमण्ड	क्लेश	दुःख	२		
<u>समूह क</u>	<u>समूह ख</u>													
हिफाजत	जतन													
बर्को	मजेत्रो													
अभिमान	घमण्ड													
क्लेश	दुःख													
२	<p>शब्दज्ञान:</p> <p>कोष्ठहरूमा दिइएका शब्दहरू मध्ये मिल्ने शब्द छानेर खाली ठाउँमा भरी पूरा गरिएको वाक्यलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>क) खोटो ख) अन्त्य ग) श्रुतिसमभिन्नार्थी घ) अमिर</p>	२												
३	<p>वाक्यमा प्रयोग:</p> <p>अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग भए र वाक्यको बनोट पनि शुद्ध भए प्रति वाक्य १ का दरले जम्मा २ अङ्क प्रदान गर्ने ।</p>	२												
४	<p>शुद्धीकरण:</p> <p>क) दिइएका शब्द समूहबाट छानिएको प्रति शुद्ध शब्दका लागि ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>शुद्ध शब्द - अ) (iii) संशोधन (आ) (i) उद्दण्ड</p> <p>ख) प्रति अशुद्धि सच्च्याएबापत ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने</p> <p>उसले भन्यो, “ आज दाइ मसित पढ्नुहुन्छ ।”</p>	१ २												
५	<p>रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याई शुद्धसँग लेखेमा प्रत्येकलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td>स्याबास</td> <td>विस्मयादिबोधक</td> <td>तिमी</td> <td>- सर्वनाम</td> </tr> <tr> <td>दिदी</td> <td>- नाम</td> <td>ज्ञानी</td> <td>- विशेषण</td> </tr> <tr> <td>बन</td> <td>- क्रियापद</td> <td>रे</td> <td>- निपात</td> </tr> </table>	स्याबास	विस्मयादिबोधक	तिमी	- सर्वनाम	दिदी	- नाम	ज्ञानी	- विशेषण	बन	- क्रियापद	रे	- निपात	३
स्याबास	विस्मयादिबोधक	तिमी	- सर्वनाम											
दिदी	- नाम	ज्ञानी	- विशेषण											
बन	- क्रियापद	रे	- निपात											
६	<p>क) दिइएका उपसर्ग र प्रत्यय लगाई तल दिए भैं वा अन्य उपयुक्त शब्द निर्माण गरेमा प्रति शुद्ध शब्दलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>उपसर्ग : प्रति + कार = प्रतिकार निर् + जन = निर्जन</p> <p>प्रत्यय : घुम + अन्ते = घुमन्ते दृश् + अक = दर्शक</p> <p>ख) निम्नानुसार समास वा विग्रह गरेमा प्रत्येकलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>लाज नभएको - निर्लज्ज, चरीचुच्चे- चराको जस्तो चुच्चो भएको ।</p>	२ १												

	इ) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, पदसङ्गति, चिन्ह प्रयोग आदि) -१	
१४	<p>सप्रसङ्ग व्याख्या सप्रसङ्ग व्याख्याका लागि निम्न कुरामा ध्यान दिने</p> <ul style="list-style-type: none"> - प्रसङ्ग (लेखको नाम, पाठको शीर्षक, विधा र पाठगत सन्दर्भ) -१ - व्याख्या (विषयबोध र मौलिक प्रस्तुति - २ - भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, वाक्यगठन, चिह्नप्रयोग, पदसङ्गति) -१ <p>(क) हाम्रो संस्कृति (निबन्ध) सम्पादकद्वारा लेखिएको हाम्रो संस्कृति शीर्षकको निबन्ध पाठबाट लिइएको अंश</p> <ul style="list-style-type: none"> - संस्कृतिका नाममा निरन्तरता दिइएका विभिन्न गलत परम्पराहरू संस्कृति नभएर विकृति हुन भन्ने विचार व्यक्त भएको । - सभ्य समाजका लागि विभेदकारी नीति नियम शोभनीय नहुने - अरूलाई सताएर, पीडा दिएर संस्कृतिको मूल्य नरहने - धर्म र संस्कृतिका नाममा रहेका उत्पीडन, विभेद, भ्रष्टाचार, विभिन्न प्रथा समाजमा विकृतिका रूपमा रहेका -सुसंस्कृत समाजका लागि यस्ता विकृतिको अन्त्य हुनुपर्ने सन्देश अभिव्यक्त । <p>(ख) वर्षा (कविता)</p> <ul style="list-style-type: none"> - महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाद्वारा लेखिएको वर्षा कविताबाट साभार गरिएको अंश - वर्षा ऋतुको विशेषता चर्चा गरिएको - वर्षा ऋतुमा बोटविरूवा, झारपातमा हरियाली बढेर पृथ्वी नै सुन्दर देखिने - आशा गरे अनुसारको वर्षा भई आफ्नो जीवनमा परिवर्तन आओस् भन्ने मानिसको अपेक्षा रहेको - शक्तिशाली हृदय भएको समुद्ररूपी युवकमा सङ्गीतको प्रेमपूर्ण खेल प्रवाहित हुने । -वर्षाका कारण मानिसहरू खुशी भई कृषि कर्ममा लाग्ने जागरणको समय भएको पुष्टि 	४
१५	<p>पाठगत सन्दर्भमा आधारित प्रश्नोत्तरहरूको मूल्याङ्कन गर्दा निम्न कुराहरूको ध्यान पुऱ्याउनुपर्ने:</p> <p>क) विषयवस्तुको ज्ञान - १</p> <p>ख) प्रस्तुति, मौलिकता र भाषिक शुद्धता - १</p> <p>(सबै प्रश्नको उत्तर पाँच वाक्यसम्मको भएमा यही अनुसार गर्ने)</p>	४+४
१६	<p>यस प्रश्नको उत्तर मूल्याङ्कन गर्दा निम्न कुरामा ध्यान पुऱ्याउनुपर्ने :</p> <p>क) पाठगत सन्दर्भ र विषय बोध - १</p> <p>ख) सिर्जनशिलता/कल्पनाशीलता र तार्किकता - २</p> <p>ग) भाषिक शुद्धता (वर्ण विन्यास, वाक्य गठन, चिह्न प्रयोग र पदसङ्गति समेत) - १</p>	४
१७	<p>लामो (विवेचनात्मक)उत्तरको मूल्याङ्कन निम्न बुँदाहरूमा आधारित भई मूल्याङ्कन गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> - परिचय विधा र विषय प्रवेश १ - विषयवस्तुको ज्ञान ३ - शैली र मौलिकता २ - भाषिक शुद्धता २ 	८

	<p>क) - थाङ्काको व्यवसायिक महत्त्व</p> <ul style="list-style-type: none"> - थाङ्काको परिचय - थाङ्काको चित्रको किनवेच तथा व्यापार हुने गरेको - बौद्ध, धर्म संस्कृतिको पृष्ठभूमिमा निर्माण - नेपाल बुद्धको जन्मभूमि - धार्मिक बौद्ध पर्यटक तथा अन्य पर्यटकले पनि थाङ्कालाई चिनोको रूपमा लैजाने - संसारभरि बौद्ध धर्मालम्बी भएकाले यसको विक्री राम्रो हुने गरेको - थाङ्का चित्रले तान्त्रिक महत्त्व पनि लिएको हुँदा लोकप्रिय भएको <p>(ख) जन्मभूमि कथा</p> <ul style="list-style-type: none"> - नेपाली पाठ्यपुस्तकका लेखक तथा सम्पादकहरूद्वारा तयार पारिएको पौराणिक कथा - जन्मभूमि र जननी स्वर्गसमान हुने कुरा व्यक्त गरिएको - रामका विचारमा संसारमा स्वर्गभन्दा पनि उत्तम ठाउँ जन्मभूमि रहेको - जन्मभूमिलाई चट्ककै भुल्नु र लत्याउनु राम्रो नहुने - राम देशभक्त र भानुभक्त व्यक्ति भएकाले लङ्काका राजा हुन अस्वीकार गरेका - सुख सुविधाका पछाडी लागेर जन्मभूमिलाई लात हान्नेहरू असल मान्छे हुन नसक्ने - रामले देशभक्ति र मातृभूमि प्रतिको असीम श्रद्धा प्रकट गरेको - राम देशभक्त भएकाले लङ्काको वैभव, सुख तथा ऐश्वर्यले आकर्षण गर्न नसकेको - दुःखै भए पनि आफ्नै जन्मभूमिमा स्वर्गीय आनन्द प्राप्त गर्न सकिने कुरामा राम पूर्ण विश्वस्त 	
१८	<p>निबन्धको मूल्याङ्कनमा निम्न लिखित पक्षमा ध्यान दिनुहोस् ।</p> <p>क) शीर्षक परिचय र विषय प्रवेश १</p> <p>ख) विषयवस्तुको ज्ञान - ३</p> <p>ग) प्रस्तुतीकरण - २ (संयोजन, क्रमवद्धता र मौलिकता)</p> <p>घ) स्पष्टता र निष्कर्ष - १</p> <p>घ) भाषिक शुद्धता (वर्ण विन्यास, वाक्य गठन, चिन्ह र पदसङ्गति) - १</p> <p>(नोट: निबन्ध आदि, मध्य र अन्त्य भागमा हुनुपर्ने)</p>	८

SEE 2075 (2019)
अनिवार्य नेपाली (नयाँ पाठ्यक्रम)

उत्तर कुञ्जिका

प्र. नं.	उत्तर	अङ्क												
१	<p>शब्दार्थ दिइएका शब्द र अर्थबीच सही जोडा मिलाएमा प्रतिशब्द ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <table> <tr> <td>समूह क</td> <td>समूह ख</td> </tr> <tr> <td>पेस्की</td> <td>बैना</td> </tr> <tr> <td>इख</td> <td>डाहा</td> </tr> <tr> <td>आघात</td> <td>चोट</td> </tr> <tr> <td>धृष्टता</td> <td>निर्लज्जता</td> </tr> </table>	समूह क	समूह ख	पेस्की	बैना	इख	डाहा	आघात	चोट	धृष्टता	निर्लज्जता	२		
समूह क	समूह ख													
पेस्की	बैना													
इख	डाहा													
आघात	चोट													
धृष्टता	निर्लज्जता													
२	<p>शब्दज्ञान: कोष्ठहरूमा दिइएका शब्दहरू मध्ये मिल्ने शब्द छानेर खाली ठाउँमा भरी पूरा गरिएको वाक्यलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । क) तराई ख) निरक्षर ग) फल घ) श्रुतिसमभिन्नार्थी</p>	२												
३	<p>वाक्यमा प्रयोग: अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग भए र वाक्यको बनोट पनि शुद्ध भए प्रति वाक्य १ का दरले जम्मा २ अङ्क प्रदान गर्ने ।</p>	२												
४	<p>शुद्धीकरण: क) दिइएका शब्द समूहबाट छानिएको प्रति शुद्ध शब्दका लागि ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । शुद्ध शब्द - अ) (iii) सञ्चार (आ) (i) अवशेष ख) प्रति अशुद्धि सच्याए बापत ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने सुन्तलीले भनी, “ आइज कालु, आमैसित टीका थाप्न ।”</p>	१ २												
५	<p>रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याई शुद्धसँग लेखेमा प्रत्येकलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <table> <tr> <td>हामी</td> <td>- सर्वनाम</td> <td>सित</td> <td>- नामयोगी</td> </tr> <tr> <td>सुन्दर</td> <td>- विशेषण</td> <td>अनि</td> <td>- संयोजक</td> </tr> <tr> <td>मिलेर</td> <td>- क्रियायोगी</td> <td>नाच्यौँ</td> <td>- क्रियापद</td> </tr> </table>	हामी	- सर्वनाम	सित	- नामयोगी	सुन्दर	- विशेषण	अनि	- संयोजक	मिलेर	- क्रियायोगी	नाच्यौँ	- क्रियापद	३
हामी	- सर्वनाम	सित	- नामयोगी											
सुन्दर	- विशेषण	अनि	- संयोजक											
मिलेर	- क्रियायोगी	नाच्यौँ	- क्रियापद											
६	<p>क) दिइएका उपसर्ग र प्रत्यय लगाई तल दिएभैं वा अन्य उपयुक्त शब्द निर्माण गरेमा प्रति शुद्ध शब्दलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <table> <tr> <td>उपसर्ग :</td> <td>सम् + वाद = सम्वाद</td> <td>परि + माण = परिमाण</td> </tr> <tr> <td>प्रत्यय :</td> <td>केन्द्र + ईय = केन्द्रीय</td> <td>बन् + आवट = बनावट</td> </tr> </table> <p>ख) निम्नानुसार समास वा विग्रह गरेमा प्रत्येकलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p>	उपसर्ग :	सम् + वाद = सम्वाद	परि + माण = परिमाण	प्रत्यय :	केन्द्र + ईय = केन्द्रीय	बन् + आवट = बनावट	२ १						
उपसर्ग :	सम् + वाद = सम्वाद	परि + माण = परिमाण												
प्रत्यय :	केन्द्र + ईय = केन्द्रीय	बन् + आवट = बनावट												

	आ) सम्बन्धित विषयवस्तुको संयोजन, मौलिकता र पुष्ट्याइँ -२ इ) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, पदसङ्गति, चिह्न प्रयोग आदि) -१	
१४	सप्रसङ्ग व्याख्या सप्रसङ्ग व्याख्याका लागि निम्न कुरामा ध्यान दिने - प्रसङ्ग (लेखकको नाम, पाठको शीर्षक, विधा र पाठगत सन्दर्भ) - व्याख्या (विषयबोध र मौलिक प्रस्तुति) - भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, वाक्यगठन, चिह्नप्रयोग, पदसङ्गति) (क) प्रस्तुत उद्धरण कक्षा १० को नेपाली पाठ्यपुस्तक अन्तर्गत पाठ २ सन्तुष्टि कविताबाट साभार गरिएको, जसको रचनाकार भरतराज पन्त रहेको - मानिसलाई सबै कुरा प्राप्त हुँदैनन् तसर्थ जे छ त्यसैमा खुशी रहनुपर्छ भन्ने सन्दर्भमा रचित उद्धरण - मानिसले आफू धनी हुने बहानामा घुस खान नहुने र इलमी अथवा परिश्रमी देखाउन परीक्षामा चोरी गर्न नहुने भाव व्यक्त भएको । (ख) थाङ्का (निबन्ध) - प्रस्तुत उद्धरण कक्षा १० को नेपाली पाठ्यपुस्तक अन्तर्गत पाठ-४, थाङ्का निबन्धबाट साभार गरिएको, जसलाई यसै पाठ्यपुस्तकको लेखकहरूले तयार पारिएको - थाङ्काको मौलिकता जोगाउनु पर्ने सन्दर्भमा संरचित उद्धरण - नेपालको मौलिक सिप, प्रविधि र उत्पादन हराउँदै गएकोमा चिन्ता प्रकट गरिएको - आयातित विदेशी सामानको प्रयोग घटाएर मौलिक नेपाली सामानको प्रयोग गर्नुपर्ने भाव व्यक्त भएको ।	४
१५	पाठगत सन्दर्भमा आधारित प्रश्नोत्तरहरूको मूल्याङ्कन गर्दा निम्न कुराहरूको ध्यान पुऱ्याउनुपर्ने: क) विषयवस्तुको ज्ञान - १ ख) प्रस्तुति, मौलिकता र भाषिक शुद्धता - १ (सबै प्रश्नको उत्तर पाँच वाक्यसम्मको भएमा यही अनुसार गर्ने)	४+४
१६	यस प्रश्नको उत्तर मूल्याङ्कन गर्दा निम्न कुरामा ध्यान पुऱ्याउनुपर्ने : क) पाठगत सन्दर्भ र विषय बोध - १ ख) सिर्जनशीलता/कल्पनाशीलता र तार्किकता - २ ग) भाषिक शुद्धता (वर्ण विन्यास, वाक्य गठन, चिह्न प्रयोग र पदसङ्गति समेत) - १	४
१७	लामो (विवेचनात्मक)उत्तरको मूल्याङ्कन निम्न बुँदाहरूमा आधारित भई मूल्याङ्कन गर्ने - परिचय विधा र विषयप्रवेश १ - विषयवस्तुको ज्ञान ३ - शैली र मौलिकता २ - भाषिक शुद्धता २	४+४

	<p>क) - हाम्रो संस्कृति</p> <ul style="list-style-type: none"> - संस्कृति मानिसको सामूहिक जीवनशैली रहेको र कुनै राष्ट्र, जाति वा समुदायको चालचलन, खानपान, पहिरन, चिन्तन, सामाजिक जीवन, आर्थिक व्यवस्था आदिलाई जनाउने - नेपाली संस्कृतिभित्र अनेक विकृति भित्रिएका, संस्कृतिलाई विकृति बनाउने समाज र मानिस - संस्कृतिका नाममा भित्रिएका विकृतिहरू अन्धविश्वास, बोक्सी, छुवाछुत, बलिप्रथा, छाउपडी, छुतअछुत आदि । - अन्धविश्वास र विकृति पक्षलाई हटाउँदै जानुपर्ने । <p>(ख) वर्षा कवितामा गरिएको प्रकृतिको वर्णन</p> <ul style="list-style-type: none"> - महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको परिचय - वर्षा शीर्षकको कवितामा वर्षा ऋतुको समयमा प्रकृति र मानवता देखिने परिवर्तनलाई भावुकताका साथ प्रस्तुत गरिएको - वर्षातले समस्त चराचरलाई नवजीवन र नवस्फूर्ति प्रदान गरेको - वर्षातको समयमा धर्ती र पानीको मिलन हुँदा पृथ्वी कलिली बन्ने - बिजुलीका झिल्लाझिल्लिको धर्तीलाई डाँडापाखा र चुचुरोलाई चम्काउने - वर्षा हरर गर्दै वायु पङ्खी विमान चढेर अनेक गर्जन सहित आउने - किसानले धान रोप्दा बिजुलीको मिठो सङ्गीतको धुन प्रवाहित गर्ने - यस्तो बेला सुखरूपी जलधिमा डुब्ने नै श्रेयकर हुने - कवितामा प्रकृतिलाई मित्र वा साथीको रूपमा हेर्दै वर्षा ऋतुले प्रकृति र मानवमा पारेका प्रभावको वर्णन गरिएको । 	
१८	<p>निबन्धको मूल्याङ्कनमा निम्न लिखित पक्षमा ध्यान दिनुहोस् ।</p> <p>क) शीर्षक परिचय र विषय प्रवेश १</p> <p>ख) विषयवस्तुको ज्ञान - ३</p> <p>ग) प्रस्तुतीकरण - २ (संयोजन, क्रमबद्धता र मौलिकता)</p> <p>घ) स्पष्टता र निष्कर्ष - १</p> <p>घ) भाषिक शुद्धता (वर्ण विन्यास, वाक्य गठन, चिन्ह र पदसङ्गति) - १</p> <p>(नोट: निबन्ध आदि, मध्य र अन्त्य भागमा हुनुपर्ने)</p>	८

SEE 2075 (2019)
अनिवार्य नेपाली (नयाँ पाठ्यक्रम)

उत्तर कुञ्जिका

प्र. नं.	उत्तर	अङ्क												
१	<p>शब्दार्थ दिइएका शब्द र अर्थबिच सही जोडा मिलाएमा प्रतिशब्द ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <table> <tr> <td>समूह क</td> <td>समूह ख</td> </tr> <tr> <td>दिल</td> <td>मन</td> </tr> <tr> <td>बुभो</td> <td>ठेडी</td> </tr> <tr> <td>कृतघ्न</td> <td>बैगुनी</td> </tr> <tr> <td>अपेक्षा</td> <td>चाहना</td> </tr> </table>	समूह क	समूह ख	दिल	मन	बुभो	ठेडी	कृतघ्न	बैगुनी	अपेक्षा	चाहना	२		
समूह क	समूह ख													
दिल	मन													
बुभो	ठेडी													
कृतघ्न	बैगुनी													
अपेक्षा	चाहना													
२	<p>शब्दज्ञान: कोष्ठहरूमा दिइएका शब्दहरू मध्ये मिल्ने शब्द छानेर खाली ठाउँमा भरी पूरा गरिएको वाक्यलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>क) जाडो ख) रात ग) विष-बीस घ) अनुदार</p>	२												
३	<p>वाक्यमा प्रयोग: अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग भए र वाक्यको बनोट पनि शुद्ध भए प्रतिवाक्य १ का दरले जम्मा २ अङ्क प्रदान गर्ने ।</p>	२												
४	<p>शुद्धीकरण: क) दिइएका शब्द समूहबाट छानिएको प्रति शुद्ध शब्दका लागि ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>शुद्ध शब्द - अ) (II) बाबुसाहेब (आ) (IV) अञ्चल</p> <p>ख) प्रति अशुद्धि सच्याएबापत ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने</p> <p>शुद्ध वाक्य - नेपालीहरू देशको भन्दा बढी अर्काको माया गर्दैनन् भन्ने कुरा साँचो हो ।</p>	१ २												
५	<p>रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याई शुद्धसँग लेखेमा प्रत्येकलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <table> <tr> <td>म</td> <td>- सर्वनाम</td> <td>गए</td> <td>- क्रियापद</td> </tr> <tr> <td>सित</td> <td>- नामयोगी</td> <td>इलाम</td> <td>- नाम</td> </tr> <tr> <td>देखेर</td> <td>- क्रियायोगी</td> <td>सुन्दर</td> <td>- विशेषण</td> </tr> </table>	म	- सर्वनाम	गए	- क्रियापद	सित	- नामयोगी	इलाम	- नाम	देखेर	- क्रियायोगी	सुन्दर	- विशेषण	३
म	- सर्वनाम	गए	- क्रियापद											
सित	- नामयोगी	इलाम	- नाम											
देखेर	- क्रियायोगी	सुन्दर	- विशेषण											
६	<p>क) दिइएका उपसर्ग र प्रत्यय लगाई तल दिए भैं वा अन्य उपयुक्त शब्द निर्माण गरेमा प्रति शुद्ध शब्दलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>उपसर्ग : कु + विचार = कुविचार उप + हार = उपहार</p> <p>प्रत्यय : नुन + इलो = नुनिलो कृ + तव्य = कर्तव्य</p> <p>ख) निम्नानुसार समास वा विग्रह गरेमा प्रत्येकलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>लोकमा प्रिय - लोकप्रिय, पाँच अमृतको समूह - पञ्चामृत</p>	२ १												
७	<p>काल, पक्ष, भाव : कोष्ठकमा दिइएका धातु र सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भरी</p>	२												

	<p>वाक्य पूरा गरेमा ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>क) तराईमा धेरै धान फलेको हुनेछ ।</p> <p>ख) लता र रीता बजारतिर लागेछन् ।</p> <p>ग) म 'मुनामदन' खण्डकाव्य पढेछु/पढ्नेछु ।</p> <p>घ) बहिनी कविता घोक्ली/घोक्लिन् ।</p>	
८	<p>वाक्य परिवर्तन: कोष्ठकमा दिइएका सङ्केतका सहायताले वाक्य परिवर्तन गरेमा प्रत्येक शुद्ध वाक्यलाई १ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>(क) हामी छठमा सूर्यको पूजा गर्छौं । (कर्ता अन्य पनि हुन सक्ने)</p> <p>(ख) मोहनलाई बगैँचामा काम गराउँदैछु । (प्रेरक कर्ता अन्य पनि हुन सक्छ)</p> <p>(ग) आमाले भानुभक्तको जीवनी लेख्नुभएको छ । (भानुभक्त नाम पदका सट्टामा स्त्रीलिङ्गी नाम पद प्रयोग गरी सङ्गति मिलाएर वाक्य निर्माण गरेमा पनि अङ्क प्रदान गर्ने ।)</p> <p>(घ) म आएपछि तिमी जाऊ ।</p>	४
९	<p>सामान्य भविष्यत् कालका तीन ओटा क्रियापद राखी तीन वाक्यमा आफ्नो भविष्यको योजनाको वर्णन गरेमा प्रतिवाक्य १ का दरले बढीमा ३ अङ्क प्रदान गर्ने ।</p>	३
१०	<p>(क) - (ख) दिइएको गद्यांशमा आधारित भई सोधिएको प्रश्नहरूको सही उत्तर दिएमा प्रतिप्रश्न १ अङ्कका दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>क) अनुच्छेदको भावअनुसार प्रश्नको सही उत्तर दिएमा ।</p> <p>ख) अनुच्छेदको भावअनुसार प्रश्नको सही उत्तर दिएमा ।</p> <p>ग) 'आवश्यकता' सम्प्रदान कारक र 'लागि' चतुर्थी विभक्ति उत्तर दिएमा १ अङ्क</p> <p>घ) 'त्यो संस्कृति हो जुन मानिसको सामुहिक जीवन शैली हो' भए १ अङ्क (मिश्र वाक्य अरु किसिमले पनि हुन सक्ने)</p> <p>ङ) 'कडी' को पर्यायवाची शब्द 'जुक्ति/उपाय' हो । 'जुक्ति/उपाय' शब्दलाई सही ढङ्गले वाक्यमा प्रयोग गरे १ अङ्क ।</p>	५
११	<p>दिइएको गद्यांशमा आधारित भई सोधिएका प्रश्नहरूको सही उत्तर दिएमा प्रतिप्रश्न १ अङ्कका दरले बढीमा ५ अङ्क प्रदान गर्ने ।</p>	५
१२	<p>बुँदा टिपोट र सारांश लेखन ।</p> <p>दिइएका गद्यांशबाट मुख्य मुख्य कुरा नछुटाई टिपोट गरिएका चारओटा बुँदाका लागि ०.५ का दरले अङ्क र गद्यांशको मुख्य कुरा समेटेटी ढाँचा मिलाएर एक तृतीयांश हुने गरी दिइएका गद्यांशको सारांश लेखेमा भाषिक पक्षमा विचार गरी ३ अङ्क गरी जम्मा ५ अङ्क प्रदान गर्ने ।</p>	३+२
१३	<p>कथा वा मनोवाद लेखन :</p> <p>क) कथा लेखन</p> <p>कथाको मूल्याङ्कन आधारहरू:</p> <p>अ) विषयवस्तुको संयोजन, मौलिकता र शीर्षक -२</p> <p>आ) वाक्यगठन र प्रस्तुतीकरण (कथाको पूर्णता) -१</p> <p>इ) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, वाक्यगठन आदि) -१</p> <p>(ख) मनोवाद लेखन</p>	४
		४

	<p>मनोवाद मूल्याङ्कनका आधारहरु :</p> <p>अ) प्रस्तुति (शीर्षक, पात्र, समय, स्थान र परिवेश निर्धारण)-१</p> <p>आ) सम्बन्धित विषयवस्तुको संयोजन, मौलिकता, तार्किकता र प्रस्तुतीकरण -२</p> <p>इ) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, पदसङ्गति, चिन्ह प्रयोग आदि) -१</p>	
१४	<p>सप्रसङ्ग व्याख्या</p> <p>सप्रसङ्ग व्याख्याका लागि निम्न कुरामा ध्यान दिने</p> <ul style="list-style-type: none"> - प्रसङ्ग (लेखकको नाम, पाठको शीर्षक, विधा र पाठगत सन्दर्भ) - १ - व्याख्या (विषयबोध र मौलिक प्रस्तुति) - २ - भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, वाक्यगठन, चिह्नप्रयोग, पदसङ्गति) - १ <p>(क) प्रत्यागमन (कथा)</p> <ul style="list-style-type: none"> - सामाजिक यथार्थवादी आदर्शोन्मुख कथाकार गुरुप्रसाद मैनाली (१९५७ - २०२८) द्वारा लिखित प्रत्यागमन एक सामाजिक कथा रहेको । - प्रेम, घृणा, पारिवारिक आदर्श र मेलमिलापलाई चित्रण गर्न सफल कथा । - दाजु भाउजुसँग छुट्टिएर बसेका रामुले छोराको पास्नीमा आफ्नो परिवारलाई नबोलाएपछि निराशा प्रकट गर्दै शोभाले व्यक्त गरेका अभिव्यक्ति । - आफ्नो स्वार्थपूर्ति भएपछि मानिसले विगतलाई बिर्सेर बैगुनी बन्छ भन्ने विचार व्यक्त भएको । - आफ्नो बन्दोबस्त भइसकेपछि आफ्नो संस्कार र कर्तव्य बिर्सने रामुप्रति लक्षित गर्दै मानिसले आफ्नो संस्कार र कर्तव्य बिर्सन नहुने कुरा पुष्टि । <p>(ख) म सडक बोल्दैछु (कविता)</p> <ul style="list-style-type: none"> - स्वच्छन्दतावादी प्रगतिवादी कवयित्री पारिजातद्वारा रचिएको म सडक बोल्दै छु कविताबाट साभार गरिएको पद्यांश । - आफ्नो गल्ती कमजोरीहरू लुकाएर निर्दोष सडकलाई खत्तम, रद्धी र भुर भन्नु उचित नहुने । - सडकप्रति व्यक्त गरिने अपशब्द र अपमानजनक व्यहोराले मानिसको महिमा घट्ने । - आफुलाई कुखुराको गुलाफी फुल समिभएर सुरक्षित यात्रा गर्नेहरुप्रति सडकेत गरिएको । - सुरक्षित यात्रा गर्नेहरूमा चेतना आउनु आवश्यक रहेको । - सडकलाई सराप्तको अर्थ नरहेको । 	४
१५	<p>पाठगत सन्दर्भमा आधारित प्रश्नोत्तरहरूको मूल्याङ्कन गर्दा निम्न कुराहरूको ध्यान पुर्याउनुपर्ने:</p> <p>क) विषयवस्तुको ज्ञान - १</p> <p>ख) प्रस्तुति, मौलिकता र भाषिक शुद्धता - १</p> <p>(सबै प्रश्नको उत्तर पाँच वाक्यसम्मको भएमा यहीअनुसार गर्ने)</p>	४+४
१६	<p>यस प्रश्नको उत्तर मूल्याङ्कन गर्दा निम्न कुरामा ध्यान पुर्याउनुपर्ने :</p> <p>क) पाठगत सन्दर्भ र विषयबोध - १</p> <p>ख) सिर्जनशीलता/कल्पनाशीलता र तार्किकता - २</p>	४

	ग) भाषिक शुद्धता (वर्ण विन्यास, वाक्य गठन, चिह्न प्रयोग र पदसङ्गति समेत) - १	
१७	<p>लामो (विवेचनात्मक)उत्तरको मूल्याङ्कन निम्न बुँदाहरूमा आधारित भई मूल्याङ्कन गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> - परिचय, विधा र विषयप्रवेश - १ - विषयवस्तुको ज्ञान - ३ - शैली र मौलिकता - २ - भाषिक शुद्धता - २ <p>क) - वर्षा (कविता)</p> <ul style="list-style-type: none"> - महाकवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको परिचय - कवितासँग मेल गराउँदै विषय प्रवेश - वर्षा शीर्षकको कवितामा वर्षा ऋतुको समयमा प्रकृति र मानवता देखिने परिवर्तनलाई भावुकताका साथ प्रस्तुत गरिएको - वर्षातले समस्त चराचरलाई नवजीवन र नवस्फूर्ति प्रदान गरेको - वर्षातको समयमा धर्ती र पानीको मिलन हुँदा पृथ्वी कलिली बन्ने - बिजुलीका झिल्लाझिल्लिको धर्तीलाई डाँडापाखा र चुचुरोलाई चम्काउने - वर्षा हरर गर्दै वायु पङ्खी विमान चढेर अनेक गर्जनसहित आउने - किसानले धान रोप्दा बिजुलीको मिठो सङ्गीतको धुन प्रवाहित गर्ने - यस्तो बेला सुखरूपी जलधिमा डुब्नु नै श्रेयकर हुने - कवितामा प्रकृतिलाई मित्र वा साथीका रूपमा हेर्दै वर्षा ऋतुले प्रकृति र मानवमा पारेका प्रभावको वर्णन गरिएको । <p>(ख) थाङ्का (निबन्ध)</p> <ul style="list-style-type: none"> - थाङ्काको सामान्य परिचय - नेपाल बहुजाति, बहुभाषी, बहुसांस्कृतिक परिचयको एक रूप हो थाङ्का - नेपालभित्र रहने नेपालीहरू आ-आफ्नो समुदायको परिचयसहितको सिप उत्पादन गर्नु । - आफ्नो उत्पादनलाई स्थानीयभन्दा विश्वव्यापीकरणका लागि प्रयत्नरत रहनु - आफूसँग भएका स्रोत र साधनलाई बढीभन्दा बढी प्रयोग गर्नु - आफ्नो वरिपरि भएका कच्चा पदार्थको पहिचान गरी त्यसबाट निर्मित साधनहरूलाई अन्तर्राष्ट्रिय बजारसम्म पुऱ्याउन प्रयत्नरत रहनु । 	८
१८	<p>निबन्धको मूल्याङ्कनमा निम्न लिखित पक्षमा ध्यान दिनुहोस् ।</p> <p>क) शीर्षक परिचय र विषय प्रवेश - १</p> <p>ख) विषयवस्तुको ज्ञान - ३</p> <p>ग) प्रस्तुतीकरण - २ (संयोजन, क्रमबद्धता र मौलिकता)</p> <p>घ) स्पष्टता र निष्कर्ष - १</p> <p>घ) भाषिक शुद्धता (वर्ण विन्यास, वाक्य गठन, चिह्न र पदसङ्गति) - १ (नोट: निबन्ध आदि, मध्य र अन्त्य भागमा हुनुपर्ने)</p>	८

SEE 2075 (2019)
अनिवार्य नेपाली (नयाँ पाठ्यक्रम)

उत्तरकुञ्जिका

प्र. नं.	उत्तर	अङ्क										
१	<p>शब्दार्थ दिइएका शब्द र अर्थ बिच सही जोडा मिलाएमा प्रति शब्द ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%;">समूह क</td> <td style="width: 50%;">समूह ख</td> </tr> <tr> <td>अस्मिता</td> <td>अस्तित्व</td> </tr> <tr> <td>निस्तब्ध</td> <td>सुनसान</td> </tr> <tr> <td>बिल</td> <td>रसिद</td> </tr> <tr> <td>तारन्तार</td> <td>लगातार</td> </tr> </table>	समूह क	समूह ख	अस्मिता	अस्तित्व	निस्तब्ध	सुनसान	बिल	रसिद	तारन्तार	लगातार	२
समूह क	समूह ख											
अस्मिता	अस्तित्व											
निस्तब्ध	सुनसान											
बिल	रसिद											
तारन्तार	लगातार											
२	<p>शब्दज्ञान: कोष्ठहरूमा दिइएका शब्दहरू मध्ये मिल्ने शब्द छानेर खाली ठाउँमा भरी पूरा गरिएको वाक्यलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>क) आमा ख) विपन्नता ग) घर घ) दिन - दीन</p>	२										
३	<p>वाक्यमा प्रयोग: अर्थ स्पष्ट हुने गरी वाक्यमा प्रयोग भए र वाक्यको बनोट पनि शुद्ध भए प्रति वाक्य १ का दरले जम्मा २ अङ्क प्रदान गर्ने ।</p>	२										
४	<p>शुद्धीकरण: क) दिइएका शब्द समूहबाट छानिएको प्रति शुद्ध शब्दका लागि ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । शुद्ध शब्द - अ) (i) चिरञ्जीवी (आ) (iii) वातावरण ख) प्रति अशुद्धि सच्च्याएबापत ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने रामुले भने, “लौ भाउजू, अब घर जाऊँ, मोटर ल्याएको पनि आधा घण्टा भइसक्यो ।”</p>	१ २										
५	<p>रेखाङ्कित शब्दहरूको पदवर्ग छुट्याई शुद्धसँग लेखेमा प्रत्येकलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td>ओहो !</td> <td>- विष्मयादिबोधक</td> <td>धेरै - क्रियायोगी</td> </tr> <tr> <td>मैले (म)</td> <td>- सर्वनाम</td> <td>बुढो - विशेषण</td> </tr> <tr> <td>बाटो</td> <td>- नाम</td> <td>देखें - क्रियापद</td> </tr> </table> <p>(बाटोमा = नाम वा क्रियाविशेषण (क्रियायोगी) लेखेमा पनि अङ्क दिने)</p>	ओहो !	- विष्मयादिबोधक	धेरै - क्रियायोगी	मैले (म)	- सर्वनाम	बुढो - विशेषण	बाटो	- नाम	देखें - क्रियापद	३	
ओहो !	- विष्मयादिबोधक	धेरै - क्रियायोगी										
मैले (म)	- सर्वनाम	बुढो - विशेषण										
बाटो	- नाम	देखें - क्रियापद										
६	<p>क) दिइएका उपसर्ग र प्रत्यय लगाई तल दिए भैं वा अन्य उपयुक्त शब्द निर्माण गरेमा प्रति शुद्ध शब्दलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p> <p>उपसर्ग : उत् + लेख = उल्लेख खेल् + औना = खेलौना प्रत्यय : बे + थिति = बेथिति कृ + तव्य = कर्तव्य</p> <p>ख) निम्नानुसार समास वा विग्रह गरेमा प्रत्येकलाई ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने ।</p>	२ १										

	गाईको गोठ - गाईगोठ, तीन मूर्तिको समूह - त्रिमूर्ति	
७	काल, पक्ष, भाव : कोष्टकमा दिइएका धातु र सङ्केतका सहायताले खाली ठाउँ भरी वाक्य पूरा गरेमा ०.५ का दरले अङ्क प्रदान गर्ने । क) नेपालले नयाँ संविधान पाएको छ । (नेपालको नयाँ संविधान पाएका छौं/पाएको छु/पाएका छन् ।) लगायत अन्य लेखेमा पनि अङ्क दिने । ख) उनीहरूले परीक्षामा धेरै अङ्क ल्याएछन् । ग) तिमीहरू आ-आफ्नो घरतिर जाओ । घ) हामी देशको उन्नतिमा जुटौं ।	२
८	वाक्य परिवर्तन: कोष्टकमा दिइएका सङ्केतका सहायताले वाक्य परिवर्तन गरेमा प्रत्येक शुद्ध वाक्यलाई १ अङ्कका दरले अङ्क प्रदान गर्ने । (क) मैले पोखरबाट माछापुच्छ्रे देखें । (कर्ता अन्य पनि हुनसक्ने) (ख) म दिदीलाई भात पकाउन लगाउँछु । (प्रेरक कर्ता अन्य पनि हुन सक्ने) (ग) तँ मामाघर जान्छेस् । (घ) जब ढकमक्क फूल फुल्छ तब वगैचा सुन्दर देखिन्छ ।	४
९	अपूर्ण वर्तमान कालका तीन ओटा क्रियापदको प्रयोग गरी आफ्नो बाल्यकालको घटना वर्णन गरेमा प्रति शुद्ध वाक्य १ का दरले बढीमा ३ अङ्क प्रदान गर्ने ।	३
१०	(क) - (ख) दिइएको गद्यांशमा आधारित भई सोधिएका प्रश्नहरूको सही उत्तर दिएमा प्रति प्रश्न १ अङ्कका दरले अङ्क प्रदान गर्ने । क) अनुच्छेदको भाव अनुसार प्रश्नको सही उत्तर दिएमा १ अङ्क दिने ख) अनुच्छेदको भावअनुसार प्रश्नको सही उत्तर दिएमा १ अङ्क दिने (ग) 'संस्कृतिले - संस्कृति - कर्ता कारक ले - प्रथमा विभक्ति (घ) संस्कृतिले कुनै पनि राष्ट्र, जाति वा समुदायलाई चिनाउँछ त्यसैले यो आधार हो । (यस्तै अन्य वाक्य गरे पति अङ्क दिने ।) (ङ) 'राष्ट्र' शब्दको पर्यायवाची शब्द- मुलुक, देश, राज्य जस्ता शब्द लेखी वाक्यमा प्रयोग गरेमा अङ्क १ प्रदान गर्ने ।	५
११	दिइएको गद्यांशमा व्यक्त विचारको अधिनमा रही दिइएको स्पष्ट, सरल, मौलिक र छोटो (एक वा दुई वाक्य मात्र) उत्तरलाई प्रति उत्तर १ अङ्कका दरले ५ अङ्क प्रदान गर्ने ।	५
१२	बुँदा टिपोट र साराँश लेखन् । दिइएका गद्यांशबाट मुख्य मुख्य कुरा नछुटाई टिपोट गरिएका चारओटा बुँदाका लागि ०.५ का दरले अङ्क र गद्यांशको मुख्य कुरा समेटी ढाँचा मिलाएर एक तृतीयांश हुने गरी दिइएका गद्यांशको साराँश लेखेमा भाषिक पक्षमा विचार गरी ३ अङ्क प्रदान गर्ने ।	३+२
१३	कथा लेखन : क) कथा लेखन मूल्याङ्कन आधारहरू:	४

	<p>अ) विषयवस्तुको संयोजन, पूर्णता, मौलिकता र शीर्षक -२</p> <p>आ) वाक्यगठन र प्रस्तुतीकरण -१</p> <p>इ) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, चिन्हप्रयोग, पदसङ्गति आदि) -१</p> <p>(ख) व्यापारीक पत्र लेखन</p> <p>चिठीको मूल्याङ्कनका आधारहरू :</p> <p>अ) प्रस्तुति (सम्बोधन, अभिवादन, मिति, नाम, ठेगाना, र खामको नमुना) -१</p> <p>आ) सम्बन्धित विषयवस्तुको संयोजन, मौलिकता र पुष्ट्याङ्क -२</p> <p>इ) भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, पदसङ्गति, चिन्ह प्रयोग आदि) -१</p>	४
१४	<p>सप्रसङ्ग व्याख्या</p> <p>सप्रसङ्ग व्याख्याका लागि निम्न कुरामा ध्यान दिने</p> <p>-प्रसङ्ग (लेखको नाम, पाठको शीर्षक, विधा र पाठगत सन्दर्भ)</p> <p>- व्याख्या (विषयबोध र मौलिक प्रस्तुति)</p> <p>- भाषिक शुद्धता (वर्णविन्यास, वाक्यगठन, चिह्नप्रयोग, पदसङ्गति)</p> <p>(क) प्रस्तुत उद्धरण कक्षा १० को नेपाली पाठ्यपुस्तक अन्तर्गत पाठ -३ सन्दुक रुइतको जीवनीबाट साभार गरिएको</p> <p>- सन्दुक रुइत आँखाको प्रख्यात डाक्टर, जसले सरल र कम लागतमा मोतिबिन्दुको चिकित्सा पद्धति रुइतेक्टोमीको सुरुवात गरेका,</p> <p>- दुर्गम भूगोल र कमजोर आर्थिक अवस्थाको बाबजुद पनि अध्ययनप्रतिको रुचि, दृढ लगनशीलता र निःस्वार्थ समाजसेवाको चाहनाले जीवनमा सफल हुनसकेका</p> <p>- वि.सं. २०६३ मा रोमन म्यागासेसे पुरस्कारबाट सम्मानित रुइत धैर्य साहस र सङ्घर्षकै कारण सफल भएका</p> <p>(ख) प्रस्तुत उद्धरण कक्षा १० को नेपाली पाठ्यपुस्तक अन्तर्गत पाठ ८ वर्षा कविताबाट साभार गरिएको</p> <p>- वर्षा कविता स्वच्छन्दतावादी कवि लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाद्वारा रचिएको एक उत्कृष्ट प्रकृतिवादी कविता</p> <p>- प्रस्तुत उद्धरणमा वर्षा (पानी) हावामा उड्ने पखेटा भएको वायुयान चढेर आउने तथा वर्षा हुँदा बादलरूपी वायुयानका पाङ्गा घर्षण गरी आकाश थर्किने भाव व्यक्त गरिएको ।</p> <p>-बादललाई वायुको प्रतीक मानिएको र सगर गर्जनुलाई पाङ्गा घर्षणबाट आउने आवाज मानिएको ।</p>	४
१५	<p>पाठगत सन्दर्भमा आधारित प्रश्नोत्तरहरूको मूल्याङ्कन गर्दा निम्न कुराहरूको ध्यान पुर्याउनुपर्ने:</p> <p>क) विषयवस्तुको ज्ञान - १</p> <p>ख) प्रस्तुति, मौलिकता र भाषिक शुद्धता - १</p> <p>(सबै प्रश्नको उत्तर पाँच वाक्यसम्मको भएमा यही अनुसार गर्ने)</p>	४+४
१६	<p>यस प्रश्नको उत्तर मूल्याङ्कन गर्दा निम्न कुरामा ध्यान पुर्याउनुपर्ने :</p> <p>क) पाठगत सन्दर्भ र विषय बोध - १</p> <p>ख) सिर्जनशीलता/कल्पनाशीलता र तार्किकता - २</p> <p>ग) भाषिक शुद्धता (वर्ण विन्यास, वाक्य गठन, चिह्न प्रयोग र पदसङ्गति समेत) - १</p>	४

१७	<p>निम्न बुँदाहरूमा आधारित भई मूल्याङ्कन गर्ने</p> <p>क) - साहित्यकार पारिजातद्वारा रचित व्यङ्गात्मक कविता मानिसमा कमी कमजोरीप्रति तिखो व्यङ्ग्यवाण प्रस्तुत</p> <p>- सडकको यथार्थ अवस्थाको प्रस्तुत गरिएको</p> <p>- आफ्ना गल्ती र कमजोरीलाई लुकाउन मानिसले सडकलाई विभिन्न दोष लगाउने गरेको</p> <p>- सडक सहनशील भएकै कारण त्यसलाई मनलाग्दो गाली गर्ने गरेको</p> <p>- मानिसका कार्यशैली र नीतिनियमप्रति तिखो व्यङ्ग्य</p> <p>- जिम्मेवार निकायहरू सडक सुधार्न नलाग्नेप्रति व्यङ्ग्य ।</p> <p>(ख) सामाजिक यथार्थवादी कथाकार गुरुप्रसाद मैनालीद्वारा रचित</p> <p>- सामाजिक विषयवस्तुमा आधारित पारिवारिक यथार्थ</p> <p>- आदर्श पात्र शोभाले आफूले कर्तव्य निभाएको</p> <p>- भगवानको पालामा हुन नसक्ने काम मानिसमा असम्भव</p> <p>- पारिवारिक मिलन, साथ, सहयोग सबैभन्दा ठुलो सम्पति हुने</p> <p>- सत् कार्य गर्ने मानिस जीवनमा अरूको अनुकरणीय बन्ने</p> <p>- राम्रो काम गर्ने मानिसले सुरुमा दुःख पाए पनि अन्त्यमा सुख र न्याय प्राप्त गर्ने ।</p>	४+४
१८	<p>निबन्धको मूल्याङ्कनमा निम्न लिखित पक्षमा ध्यान दिनुहोस् ।</p> <p>क) शीर्षक परिचय र विषय प्रवेश १</p> <p>ख) विषयवस्तुको ज्ञान - ३</p> <p>ग) प्रस्तुतीकरण - २ (संयोजन, क्रमवद्धता र मौलिकता)</p> <p>घ) स्पष्टता र निष्कर्ष - १</p> <p>घ) भाषिक शुद्धता (वर्ण विन्यास, वाक्य गठन, चिन्ह र पदसङ्गति) - १</p> <p>(नोट: निबन्ध आदी, मध्य र अन्त्य भागमा हुनुपर्ने)</p>	८